

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗМІСТУ ОСВІТИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

**ПРОГРАМИ
ФАКУЛЬТАТИВІВ ТА КУРСІВ ЗА ВИБОРОМ
З ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО НАПРЯМУ**

**Ужгород
Інформаційно-видавничий центр ЗІППО
2012**

ББК 74.200.54

УДК 373.5:7

П - 78

Програми факультативів та курсів за вибором з художньо-естетичного напрямку /Уклад. М.Д. Жабляк. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2012. – 120 с.

© Програми факультативів та курсів за вибором
з художньо-естетичного напрямку, 2012
© Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2012

ХОРОВИЙ СПІВ

(навчальна програма факультативного курсу)
Автор: Жабляк Марія Дмитрівна

«Схвалено для використання
у загальноосвітніх навчальних закладах»
(Протокол №4 від 20 жовтня 2011 року)
за рішенням комісії дисциплін художньо-естетичного циклу
Науково-методичної Ради з питань освіти МОНмолодьспорту
України (лист ІТЗО від 10.02.2012 року №14.1/12-Г-35)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Хорове виконання музики – історична форма музикування українського народу. Спів супроводжував український народ протягом всього життя. В розвитку хорового співу важливу роль відіграють хорові колективи, створені в загальноосвітніх навчальних закладах.

При грамотній хоровій роботі в учнів формується розвиток творчих, музичних здібностей, вокально-хорових навичок.

Програма факультативного курсу: «Хоровий спів» для учнів загальноосвітніх навчальних закладів розрахована на річний термін навчання (70 годин на рік, по 2-години на тиждень).

Метою програми є залучення учнів до свідомого сприйняття мистецтва, більшої активності у виконанні і творенні мистецьких цінностей через хоровий спів, формування музичних здібностей учнів, виховання здатності до активної творчої діяльності.

Хорове навчання учнів різного віку у сучасній школі покликане здійснювати завдання програми – навчальні, розвиваючі та виховні.

Навчальні:

- засвоєння знань про музику, її інтонаційно-образну природу, жанрове і стиліське розмаїття, особливості музичної мови;
- ознайомлення із музичним фольклором рідного краю, творчістю вітчизняних, зарубіжних, сучасних композиторів;
- засвоєння знань про вплив музики на людину;
- засвоєння знань про взаємодію з іншими видами мистецтва та життям;

Розвиваючі:

- розвиток співацького голосу і особливостей його розвитку;
- розвиток вокально-хорових навичок, як основи для досягнення виразного, грамотного та художнього виконання;
- всебічний розвиток слуху (мелодійного, гармонічного, ритмічного);

- розвиток творчої активності і творчих здібностей учнів;
- розвиток в учнів старанності до творчої діяльності.

Виховні:

- виховання в учнів інтересу та любові до хорового співу, до музичного мистецтва, до мистецтва рідного краю;
- виховання художнього смаку, емоційного відгуку на твори мистецтва;
- формування навичок спілкування та культури поведінки.

Художнє виконання пісенно-хорового репертуару у хорі може бути лише на основі розуміння і відчуття учнями художнього образу. Це є першою і обов'язковою умовою художнього співу.

Хоровий спів має займати одне з важливих місць у формуванні всебічно розвиненої особистості, духовно багатой, морально чистої і фізично досконалої.

Учні необхідно вчити любити і розуміти музику, виховувати їхні художні смаки, розвивати творчі здібності (музичний слух, чуття ритму, музичну пам'ять, виконавську майстерність).

Програма передбачає комплексний підхід до побудови і проведення занять, включає матеріал з різних видів музичної діяльності: співу (ансамблевий, хоровий); музичної грамоти; імпровізацій (рухи під музику тощо); виховання сценічної етики і виконавської майстерності. Заняття з хорового співу має складатися з компонентів, зазначених у змісті програми (Елементи хорового співу; Розспівка та її види; Вивчення музичних творів; Сприймання музики та художній аналіз музичних творів; Музикування та імпровізація; Сценічна етика та виконавська майстерність) з поступовим їх ускладненням.

Період навчання хорового співу може тривати від 6 до 18 років. Він поділяється на три етапи: хор 1-4 класів, хор 5-8 класів та старший хор.

Програму можливо використовувати для навчання учнів різного віку (початкової, основної чи старшої школи), застосовуючи хоровий репертуар згідно з особливостями та уподобаннями відповідної вікової категорії. У програмі музичні твори, які включені до репертуару відповідають віковим особливостям виконавців, є доступними для певного контингенту хору. У репертуар рекомендовано народні, закарпатські пісні та пісні українських та зарубіжних авторів.

Кінцевим результатом факультативу по хоровому співу є виступи на святкових концертах, хорових конкурсах, семестрових та річних звітних концертах.

70 годин, 2 години на тиждень, із них 4 години – резервний час

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня підготовки учнів
I. Вступне заняття Планування роботи факультативного	Учень (учениця): має уявлення:

курсу. Інструктаж з техніки безпеки. Гігієнічні вимоги до співацького голосу. Правила гігієни голосу. Правильне дихання та його види. Визначення діапазонів дитячих голосів. Основні правила хорового співу.

II. Елементи хорового співу

Постановка голосу.

Правильне дихання та його види.

Правильне звукоутворення.

Чистота інтонування та чіткість ритму.

Артикуляція і дикція.

III. Розспівка та її види

Розспівки (починаючи від вокально-зручних звуків нисхідних, на легато).

Види розспівок: мелодична, гармонічна. Спів із закритим ротом, із використанням пауз.

IV. Вивчення музичних творів

Ознайомлення з історією музичного твору. Аналіз віршованого тексту, мелодії, визначення будови пісні. Робота над нотним і літературним текстом. Робота над чистотою інтонування мелодії, чіткістю ритму, дикцією, звуком, ансамблем. Художня робота над музичним твором.

V. Сприймання музики та художній аналіз музичних творів

Ознайомлення учнів із музичним твором, автором, композитором. Ознайомлення з життєвим і творчим шляхом композитора. Аналіз сприйнятого твору за засобами музичної виразності.

Музична форма прослуханого твору.

VI. Музикування та імпровізація

Музично-творча діяльність: слухацька, виконавська, авторська творчість.

Створення простих п'єс, танцювально-ритмічних рухів. Імпровізація малих сценок у ролях Імпровізація на власні казки, вірші відомі казки. Імпровізація рухів під музику українських, закарпатських народних пісень.

VII. Сценічна етика та виконавська майстерність

Виховання в учнів терпіння, вимогливо-

- про музику як мистецтво;
- про роль пісні у житті людини;
- про види дихання;
- про правила гігієни голосів;
- правила хорового співу;

уміє:

- правильно розподіляти дихання; визначати характер пісень,
- виразно, чисто інтонувати, правильно утворювати звуки (голосні та приголосні),
- чітко та виразно вимовляти текст при співі;
- аналізувати хорові твори засобами музичної виразності;

розрізняє:

- народну та авторську пісню; темпи, динамічні відтінки, співацькі голоси, чоловічі та жіночі голоси, звуки гучні і тихі; емоційний зміст пісні, настрій і характер пісні.

порівнює:

- настрій та характер музичних творів;

розуміє значення слів:

- композитор, поет, диригент, виконавець, слухач, мелодія, супровід, пісня, танець, марш, дихання, види дихання, артикуляція, дикція, інтонувати мелодію, долати важкі для співу стрибки вгору та вниз;

орієнтується у поняттях:

- аутфакт, дихання, звукоутворення, початок і закінчення співу, вступ до пісні, заспів, приспів, розспівка, опера, балет, симфонія, концерт;

відтворює:

- закінчення фрази; поділ музичної думки на фрази, інсценізацію пісень; пульс та ритмічний рисунок прослуханих та вивчених пісень;
- уміння і навички сольного, ансамблевого, хорового співу;
- правильне виконання хорових творів;

сті до себе, художнього смаку. Донесення до слухачів прекрасного хорового мистецтва. Вивчення сценічного етикету. Участь у концертах, оглядах художньої самодіяльності, конкурсах.	- вміння і навички при виконанні концертних творів; дотримується сценічної етики та виконавської майстерності; виявляє: - готовність до участі в концертах, оглядах та фестивалях художньої самодіяльності.
---	---

ОРІЄНТОВНИЙ ХОРОВИЙ РЕПЕРТУАР (на вибір)

Хор 1-4 класів

(70 годин, 2 години на тиждень, із них 4 години — резервні)

М. Вербицький, вірші П. Чубинського. «Гімн України»; Г. Китастих, вірші К. Перелісної. «Дитяча молитва»; Н. Багмут «Молитва за Україну»; Б. Фільц, вірші Ф. Малицького. «Дзвенять дзвінки»; Д. Кабалевський, «Збирай урожай»; Я. Степовий, вірші К. Різниченка. «Літо минулося»; М. Жабляк «Малювала дівчинка місто», «Канікули», вірші Л. Повх; Ж. Колодуб «Зайчику, зайчику», «Їде півник на коні», «Юрчик біг по саду»; Н. Рубальська «Присяга рідній мові»; В. Верменич, вірші М. Сингаївського. «Осінь барвіста»; М. Дремлюга, вірші Д. Луненка. «Чорногуз»; М. Завалішина, вірші М. Стельмаха. «На зарядку!»; О. Білаш, вірші Д. Павличка. «Калачі»; Д. Кабалевський, вірші І. Рахілло. «Гра в гостей»; Р. Паулс, вірші І. Ласманіса. «Колискова»; колискові пісні «Ой ходить сон», «Ходить сонко по вулиці»; українські народні пісні: «Ой є в лісі калина», «Ходить гарбуз по городу», «Два півники», «Веселі гуси»; «Вийди, вийди сонечко», «Іди, іди дощику»; «Ой на горі жито»; Г. Гордійчук «А ми діти-гуцулята», «День знань», «У рідній школі», «Діалог з Тарасом», «Обіцянки Святому Миколаю», «Верховинська святкова», «Дива Новорічної ночі», вірші Ю. Драгун; М. Жабляк «Білка-вчителька», «У ніч під Новий рік» вірші Ю. Драгун; Б. Фільц, вірші О. Олеся. «Пастушок»; українські щедрівки: «Я маленький хлопчик», «Щедрик-ведрик»; «Щедрик, щедрик, щедрівочка»; «За селом веселим», «Прийшли щедрувати»; «Ой сива зозуленька», «Метелиця»; О. Білаш, вірші Д. Павличка. «Нічний гість»; українська народна пісня «Ой, хто, хто Миколая любить»; А. Філіпенко, вірші Г. Бойка. «То сніжинки, мов пушинки»; Б. Фільц, вірші Г. Бойка. «Морозець»; А. Кос-Антоський, вірші І. Кульської. «Ялинка»; К. Мясков, вірші В. Скомаровського. «Сплять над озером ялинки»; В. Верменич, вірші М. Сингаївського. «Запросини Діда Мороза»; В. Верховинець, вірші народні. «Метелиця»; П. Майборода, вірші М. Рильського. «Новорічна нескінченна»; українська народна пісня «Ой минула вже зима»; П. Козицький, вірші О. Олеся. «А вже красне сонечко»; Я. Степовий, вірші народні. «Зима і весна»; українські веснянки: «Жайвір прилетів», «Кривий танець»; весняна гра «Чижик»; А. Філіпенко, вірші Т. Шевченка. «Зацвіла в долині»; «Тече вода із-за гаю»; С. Степовий, вірші Т. Шевченка. «Зоре моя вечірняя»; Б. Фільц, вірші Т. Шевченка. «Зацвіла в долині червона калина»; обжинкові народні пісні: «Вгору, сонінко», «Ой, куриться доріженька»; М. Гайворонський, вірші С. Воробкевича. «Мова рідна»; А. Кос-Анатольський, вірші С. Жупанина. «Сестричка Марійка»; К. Мясков, вірші В. Скомаровського «Сплять над озером ялинки»; Ю. Чичков, вірші З. Петрова. «Фізкульт-ура!»; Т. Димань, вірші В. Дворецької. «Зимове сонечко»; В. Верховинець, вірші народні. «Хитра кицька»; І. Кирилівна, вірші П. Воронька. «Засмутилось кошеня»; українські веснянки: «Ой,

весна, весна», «Вийди, вийди, Іванку»; весняні ігри: «Подoliaночка», «Просо»; українська народна пісня «Як діждемо літа»; В. Верменич, вірші М. Сингаївського. «Калинова пісня»; Я. Степовий, вірші народні. «Засмучений зайчик»; М. Завалішина, вірші М. Стельмаха. «Ми любимо весну»; Б. Фільц, вірші О. Олесь. «Скоро сонечко пригріє»; М. Дремлюга, вірші Г. Бойка. «Наш співець Тарас»; Л. Дичко, вірші М. Лисича. «Весна»; А. Штогаренко, вірші Н. Забіли. «Струмок»; А. Філіпенко, вірші Т. Волгіної. «Гарно з мамою нам»; Г. Скоропуд, вірші М. Танича. «Свято Перемоги»; В. Губа, вірші І. Лазаревського. «На галявці»; українська народна пісня «Ой лопнув обруч»; П. Чайковський. «Старовинна французька пісенька»; українська народна пісня «Чечіточка» (канон); французька народна пісня «Пастух» (канон); російська народна пісня «Во поле береза стояла» (канон); А. Філіпенко, дитяча опера. «В зеленому саду»; Б. Алексеєнко, дитяча опера. «Марійка-розгубійка»; В. Красєв, опера-гра. «Муха-цокотуха»; українські народні пісні: «Гей там, на горі Січ іде!», «Ой, гиля, гиля, гусоньки, на став», «Вийшли в поле косарі», «Дівка Явдошка», «Грицю, Грицю, до роботи!»; Л. Дичко, вірші Д. Чередниченка. «Ромен-цвіт»; А. Кос-Анатольський, вірші С. Жупанина. «Карпатське озерце»; І. Кириліна, вірші О. Вратарьова. «Зелене слонення»; К. Мясков, вірші Т. Ковалевської. «Наш водій»; Ю. Рожавська, вірші М. Пригари. «Чарівна сопілочка»; Т. Попатенко, вірші М. Івенсен. «Шпачок прощається»; І. Арсєєв, вірші народні. «Коваль»; Д. Кабалевський, вірші Е. Шварца. «Хто чергові»; колядка «Уставай же, брате»; О. Білаш, вірші Є. Гуцала. «Гіпопотам»; В. Косенко, вірші М. Рильського. «Пісня про ялинку»; І. Кружков, вірші А. Костецького. «Скрипалі»; веснянка «Ой зацвіли фіалочки»; весняна гра «Ой, ти, рогуленько»; М. Катричко, «Подарунок мамі»; М. Чембержі, вірші В. Пекура. «Квіти для мами»; М. Дремлюга, вірші М. Познанської. «Розквітли яблуні в саду»; К. Мясков, вірші Л. Реви. «Свято Перемоги»; Ю. Шевченко, вірші С. Жупанина. «Писанки»; Б. Фільц, вірші О. Олесь. «Дощик»; Д. Кабалевський, вірші В. Вікторова. «Навіщо нам побудували дім»; М. Балема, вірші В. Ваньо і П. Карась. «Козацькому роду нема переводу»; Г. Гендель. «Dignare»; П. Чайковський, вірші О. Масютіної. «Неаполітанська пісенька»; Й. Гайдн, вірші П. Синявського. «Ми дружимо з музикою»; Е. Гріг, вірші А. Мунка. «Захід сонця»; В. Моцарт. «Слава сонцю!» (канон); німецька народна пісня «Музика» (канон); українська народна пісня «Ой на горі жито» (канон); українська народна пісня «Над річкою-бережком» (канон); естонська народна пісня «Зозуля» (канон); А. Філіпенко. «У зеленому саду» (дитяча опера).

М. Ведмедері, вірші Г. Клок. «Немає України без калини»; П. Майборода, вірші А. Малишка. «Пісня про вчительку»; українські обжинкові пісні: «В понеділок раненько», «Котився снопочок»; В. Косенко, вірші О. Блока. «Коліскова»; Б. Фільц, М. Завалішина, вірші М. Стельмаха. «Годинник»; А. Філіпенко, вірші Т. Волгіної. «Зовсім навпаки»; українські народні пісні: «За світ встали козаченьки», «Журавель», «Ой у полі верба», «Од Києва до Лубен»; І. Кириліна, вірші П. Воронька. «Не такий апельсин»; А. Мігай, вірші Н. Кулик. «Подарунок»; Д. Крижанівський, вірші Т. Шевченка. «Реве та стог-

не Дніпр широкий»; А. Кос-Анатольський, вірші Т. Шевченка. «Учітєся, брати мої»; О. Білаш, вірші М. Ткача. «Прилетіла ластівка»; Л. Дичко, вірші М. Лисича. «Подарунок мамі»; М. Чембержі, вірші В. Малишко. «Колискова для мамі»; Т. Попатенко, вірші І. Черницької. «Ось яка бабуся»; українські веснянки: «А ми кривого танцю йдемо», «Ой дай, Боже, весну почати»; Д. Кабалевський, вірші В. Вікторова. «Доброї ночі»; Л. Піпков, вірші С. Михайловський. «Гімн Кирилу і Мефодію»; М. Глінка, вірші В. Забіли. «Не щєбечи, соловейку»; Л. Ревуцький, вірші Н. Розумовської. «Відпочинок»; Л. Бетховен, вірші Ф. Шіллера. «Freude»; норвезька народна пісня «Чарівний смичок»; польська народна пісня «Зозуля»; індонезійська народна пісня «Прогулянка з батьком»; білоруська народна пісня «Бульба»; латиська народна пісня. «Ой я жу-жу».

Хор 5-8 класів

(70 годин, 2 години на тиждень, із них 4 години — резервні)

М. Вербицький, вірші П. Чубинського. «Гімн України»; М. Лисенко, вірші О. Кониського. «Молитва за Україну»; П. Майборода, вірші А. Малишка. «Пісня про рідну землю»; О. Зозуля, вірші К. Перелісної. «Осінь»; В. Лепешко, вірші О. Вовненка. «Кобзарська слава»; українські народна пісні, вірші Т. Шевченка. «По діброві вітер виє»; «Рече та стогне Дніпр широкий», «Думи, мої», Г. Гладкий, вірші Т. Шевченка. «Заповіт» (обробка К. Стеценка); українська народна пісня «Ой на горі жита много»; «Ой на горі та жінці жнуть», «Їхав, їхав козак містом», О. Білаш, вірші М. Ткача. «Ясени»; К. Глюк. «Свято хору»; І. Кириліна, вірші П. Воронька. «В лісі є зелена хата»; Р. Семенюк «Бажаємо щастя»; А. Калнинь, вірші В. Пурве «Музика»; В. Кобаль, вірші Ю. Шипа «Моя земля»; В. Гайдук, вірші Ю. Шипа «Довір Богу», «Певна дорога»; М. Попенко, вірші Ю. Шипа «Вже сонечко прийшло», Й. Івашкович, вірші Ю. Шипа «Пісня колоскова», В. Гайдук, вірші Ю. Шипа «Мій ідеал», «Усім у собі»; А. Кос-Анатольський, вірші С. Жупанина. «Зимові дні»; В. Циганин «Рідна мова»; Б. Фільц, вірші О. Маландія. «На Різдвяне свято»; коляди «Нова радість стала», «Бог предвічний», «В Вифлеємі новина», «Небо і земля нині торжествують», «Темненька нічка»; Ю. Рожавська, вірші Д. Павличка. «Лелека»; М. Завалішина, вірші Я. Зіскінда. «Будиночок краси»; українська народна пісня «Заграй мені, скрипалю!»; М. Керецман, вірші С. Жупанина «Співаночка»; М. Керецман «Наше рідне Закарпаття», «Ой гудаче, гудаче», «Коломийки»; М. Жабляк «Заспіваймо коломийки давнього звичаю»; закарпатські колядки; І. Дунаєвський, вірші В. Лебедева-Кумача. «Веселий вітер»; А. Лепін, вірші С. Михалкова. «Пісня про дружбу»; О. Білаш, вірші М. Ткача. «Два кольори»; В. Верменич, вірші М. Сингаївського. «Чорнобривці»; О. Білаш, вірші М. Ткача. «Ой не різь косу»; Г. Гендель, вірші Л. Яхніна «Dignage»; І. Шамо, білоруська народна пісня «Весна-красна» (обробка О. Пономарьова); українські народні пісні та закарпатські народні пісні; Л. Бетховен. «Мы рады жизни» (канон); українська народна пісня «Ой за гаєм, гаєм» (канон); В. Моцарт. Лякримоза (тема з «Реквієму»); О. Пахмутова, вірші

М. Добронравова. «Зорепад»; В. Верменич, вірші А. М'ястківського. «На калині мене мати колихала»; І. Кириліна, вірші Н. Кулик. «Розгнівалась на літо зима»; М. Жабляк вірші Ю. Драгун «Уніч під Новий рік», «На Різдво Христове»; Ю. Шевченко, вірші В. Кузьменкова. «Мій голубе ніжний»; Є. Крилатов, вірші Ю. Ентіна. «Крылатые качели»; Б. Фільц, вірші Л. Костенко. «Бабуся-Ягуся»; В. Моцарт. «Dona nobis pacem» (2-гол. канон); М. Анцев, вірші О. Плещеева. «Зозуля» (канон); українська народна пісня «Ой у полі нивка» (канон); Г. Струве, вірші К. Ібріяєва. «Шкільний корабель»; П. Майборода, вірші А. Малишка. «Пісня про рушник»; І. Шамо (із к/ф «Надзвичайна подія»), «Повернуться у порт кораблі»; А. Житкевич, вірші і музика. «Музика землі»; А. Філіпенко, вірші В. Бичка. «Карнавальна»; І. Карабиць, вірші Ю. Рибчинського. «Пісня людям на добро»; українські народні пісні: «Зеленеє жито, зелене», «Ой у полі верба», «Пливе човен», «Гей видно село»; В. Моцарт. «Ранок прийде» (канон); українські народні пісні: «Ой на горі жито» (3-гол. канон), «Ой є в лісі калина» (3-гол. канон), «Ой під горою» (канон); англійська народна пісня «Колискова» (канон); М. Анцев (канон).

Хор старших класів

(70 годин, 2 години на тиждень, із них 4 години — резервні)

М. Вербицький, вірші П. Чубинського. «Гімн України»; Л. Дичко, вірші Є. Авдієнка. Робітничий марш із концерту-кантати «Слава робочим професіям»; А. Новиков, вірші Л. Ошаніна. «Гімн демократичної молоді»; С. Людкевич, вірші В. Пачовського. «Українська баркарола»; Я. Степовий, вірші Т. Шевченка. «Садок вишневий»; В. Торміс, «Етюд в ладах»; М. Леонтович, вірші народні. «Над річкою-бережком»; М. Леонтович «Грицю, Грицю, до роботи», «Он з-за гори кам'яної», «Женчичок-бренчичок», «Ой сивая зозуленька», «Їхав козак на війноньку», «Дударик», «Вишні-черешні розвиваються»; В. Попович, вірші В. Гетьмана «Захищайте природу», «У роздумах приходить відкриття» А. Лотті «Miserere»; К. М'ясков «Веснянка», Дж. Мартіні «Осінь»; Т. Павленко «Веселковий дощ», «Вам за все спасибі, вчителі»; Т. Стасюк «Щедрик», Я. Степовий «Садок вишневий коло хати»; Б. Фільц «Любіть Україну», «Де не глянь – колоски», П. Чесноков «Благослови, душе моя, Господа»; Л. Лепкий, вірші Б. Лепкого. «Чуєш, брате мій»; А. Попович, вірші Р. Завадовича. «Святий вечір»; Г. Майборода, вірші О. Богачука «Димить туман»; О. Беца, вірші С. Майданської. «Сопілочка»; Г. Татарченко, вірші В. Крищенко. «Пахне м'ята»; О. Білаш, вірші М. Ткача. «Сину, качки летять»; Й. Брамс, укр. текст О. Пономарьова. «Данко»; українські народні пісні: «Тихо над річкою», «Ягілочка», «Дінь-дінь», «Чом ти не прийшов»; німецька народна пісня «Вечір» (канон); Й. Гайдн. «Травень» (канон); румунська народна пісня «Бідне пташення» (канон); М. Лисенко. «Зима і весна» (дитяча опера, фрагменти).

Ф. Кулау. «Хто сіє радість» (канон); Л. Бетховен. «Травнева пісня» (канон); В. Моцарт. «Dona nobis pacem» (3-голосний канон); М. Лисенко. «Наталка-Полтавка» (опера, фрагменти); В. Шаповаленко, вірші В. Бойка. «Серце

віддаємо вчителям»; В. Шаповаленко. вірші В. Бойка. «Любіть народну пісню»; О. Пахмутова, вірші С. Гребенникова і М. Добронравова. «Пісня про тривожну молодість»; М. Чембержі, вірші В. Крищенка. «Останній дзвоник»; В. Торміс. «Етюди в ладах»; О. Лассо. «Луна»; Р. Шуман, «Мрії»; С. Танєєв. «Посмотри, какая мгла» (обр. В. Соколова); М. Леонтович. «Ой гори, ой світи» (хор русалок із опери «На русалчин Великдень»); М. Леонтович. «Ой, піду я в ліс по дрова»; М. Леонтович. «Дударик»; М. Леонтович. «Ой, з-за гори кам'яної»; К. Стеценко. «Благослови, душе моя, Господа»; С. Людкевич. «Галілка»; С. Людкевич. «Сонце ся сховало»; Р. Купчинський, вірші і музика. «Човен хитається»; українські народні пісні: «Коби-м була така красна», «Ой, чий то кінь стоїть», «Бистра вода», «В кінці греблі шумлять верби»; В. Моцарт. «Ми пісню співаєм радо» (хор із опери «Викрадення із Сералю»); Й. Гайдн. «Пастух»; В. Моцарт. «Как же нам не веселиться» (канон); Й. Гайдн. «Човник» (канон); Л. Бетховен. «Винахіднику метронома» (канон); Невідомий композитор XIII ст. «Травнева пісня» (канон); Анонім XVII—XVIII вв. «Славимо мир» (канон); Г. Струве, вірші В. Вікторова. «Славим дружбу» (канон); І. Захаржевський «Колядка», А. Кастальський «Тобі співаємо»; А. Коломієць «Іванчику-білоданчику»; М. Леонтович «Отче наш».

«МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО 1-8 КЛАСИ»

(навчальна програма)

Автор: *Жофчак Золтан Золтанович*

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України для шкіл із поглибленим вивченням музики» схвалено до видання з грифом
(лист від 05.05.2010 року №1/11-3656)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вивчення музики в загальноосвітній школі через художні образи музичного мистецтва виховує культуру почуттів дитини, має певний вплив на формування її поглядів, переконань. Саме тому основною метою поглибленого вивчення музики в школі є не підготовка майбутнього фахівця-музиканта, а якнайповніше забезпечення загального і культурного розвитку дитини.

Основним завданням музичного виховання в загальноосвітній школі вважаємо:

- формування в учнів повноцінного сприймання музики (народної, класичної, сучасної);
- оволодіння всіма учнями (відповідно до віку) повинні оволодіти правильним, емоційним, виразним співом пісень;
- розвиток музичних здібностей при комплексному використанні різних видів мистецтва;
- виховування бажання грати на музичних інструментах, співати, займатись музичною творчістю;
- сприяти розвитку і збагаченню культури почуттів учнів, розвитку їх музичного смаку, потреби берегти, продовжувати і примножувати музичні традиції свого народу;
- створювати і систематизувати уявлення учнів про музику, її виразні засоби, основні елементи музичної мови.

Уроки музики мають забезпечити формування духовної культури особистості в тісному зв'язку з культурою її народу. Вони повинні готувати дітей до життя і творчості в умовах певних традицій, що склалися історично (співацької, вокально-хорової культури України), виховувати не тільки знавців і шанувальників, а й активних творців фольклорних і професійно-академічних, загальнонаціональних і регіональних музичних традицій.

Від рівня розвитку музичних здібностей школяра залежить зміст і форма методів роботи вчителя. Тому, вчителю доцільно користуватися даними попередньої діагностики музичних здібностей дитини, щоб у майбутньому цілеспрямовано впливати на її музичний розвиток.

Мета уроків музики реалізується вчителем у складному процесі, пов'язаному з багатоплановістю завдань, які в кожному класі, враховуючи вікові особливості учнів, поступово ускладнюючись, поділяються на:

- **основні**, що зумовлені цілісним (узагальненим) сприйманням музичних образів і пов'язані з естетичним переживанням дитини, з утвердженням певних життєвих цінностей (вивчення дітьми творчості композиторів різних епох, стилів та ін.);

- **допоміжні**, що забезпечують повноцінний нормальний музичний розвиток дитини (без якого неможливе адекватне сприймання музичного мистецтва) і засвоєння нею основ музичної грамотності тощо.

Дана програма з музики для шкіл з поглибленим вивченням музики побудована за тематичним принципом. Кожна основна тема пов'язана з попередньою і наступною. Взаємопов'язані також всі теми навчальних півріч. Це дає можливість розвивати та поглиблювати їх, створювати послідовну систему музичних знань, досягати цілісності уроку, розвивати музичне мислення, творчі здібності і музичний смак школярів. Важливо підкреслити, що в основу тематичних програм року, півріччя, уроку покладено не різні види діяльності, а різні грані взаємозв'язку музики і життя.

Принципами добору репертуару є висока художність і різноманітність музики, народність, доступність змісту. Необхідно також врахувати, що музичний матеріал повинен нести комплексно педагогічне навантаження, тобто забезпечувати використання одних і тих же творів для виховання соціально значимих якостей особистості, усвідомлення понять та вироблення різноманітних умінь і навичок під час співу, гри, руху під музику. Ці види діяльності завдяки тематизму програм органічно поєднуються. Вони не замкнуті і залежно від теми уроку переходять з одного виду в інший.

Зважаючи на вікові особливості молодших школярів, що відзначаються підвищеною емоційністю, потребою в русі, в навчальний матеріал введено багато дидактичних ігор, розрахованих на осмислення музичних понять, на розвиток музичних здібностей учнів, різноманітні ритмічні вправи і танцювальні рухи, пов'язані з виконанням пісень та слуханням музики, хороводи, гра на дитячих музичних інструментах, творчі завдання.

Враховуючи, що в школах з поглибленим вивченням музики повинні працювати учителі з достатнім музично-педагогічним досвідом, програми не виключають можливість творчого підходу до планування та вибору певної методики навчання.

На уроці повинен вирішуватись комплекс взаємопов'язаних педагогічних завдань, в якому допоміжні завдання підпорядковуються основним і допомагають вирішенню останніх. Крім цього, вчителеві слід пам'ятати, що логічна різноманітність видів діяльності є ключем до інтенсивного розвитку дитини в цілому. Тому проведення так званих «чистих» уроків музичної грамоти, слухання музики, співу вважається недоцільним. Урок музики — це інтегрований комплексний або комбінований урок, хоч більшість навчального часу в межах уроку вчитель може приділити вирішенню якогось одного завдання. Звичайно, при

збільшенні кількості уроків музики до 2-3 на тиждень, можна досягнути прекрасних результатів в музичному розвитку дитини.

Програма включає:

1. Основну навчально-виховну тематику, що може бути розподілена вчителем на підтеми.

2. Систематизацію вимог, які зумовлюють розвиток музичних здібностей, умінь і навичок.

Це передбачає етапність конкретних завдань, спрямованих на розвиток музичного (ритмічного, звуковисотного, ладового та інших видів) слуху; на формування вокально-хорових навичок; навичок імпровізації та розвиток творчої активності дітей; на формування навичок гри на сопілці та ін.

Для розкриття тієї чи іншої теми доцільно також використовувати музичний матеріал у програмі, передбачений для сприймання музики, співу, гри на дитячих музичних інструментах тощо.

Основна навчально-виховна тематика передбачає формування в дітей стійкого інтересу до музичного мистецтва; розвиток культури почуттів; виховання поваги і любові до народної пісенної творчості; усвідомлення того, що музика передає емоційний світ людини (їхній настрій, характер тощо).

Так, наприклад, у початкових класах діти повинні відчувати красу народних пісень, збагнути і пережити художньо-емоційні образи минулого свого народу, втілені в піснях, мати до цих образів власне ставлення; впізнавати музичні твори, які слухали раніше, знати їхню назву, ім'я композитора; володіти вмінням уважно слухати музичний твір від початку до кінця, вміти оцінити характер музики; розуміти терміни: темп, динаміка, регістр; вміти розрізняти звучання вокальної та інструментальної музики, мелодії та акомпанементу, низького та високого регістру, вміти мотивувати свою відповідь.

Розвиток музичного слуху в програмі органічно поєднується з засвоєнням учнями елементарних знань з музичної грамоти. Слід застерегти, що мова йде не про здобуття суто теоретичних знань, а про усвідомлення музично-слухових вражень, пов'язаних зі спостереженням того чи іншого засобу музичної виразності. Накопичення і усвідомлення таких музично-слухових вражень реалізується поступово з використанням систематизованих різноманітних музично-дидактичних завдань. Такий шлях навчання не передбачає подання теоретичних знань до того, як слухова увага дитини забезпечить їй можливість виділити, простежити й усвідомити певне явище в музиці.

Значне місце в програмі відводиться розвитку музичного слуху учнів. Ця можливість, зумовлена тим, що сучасна дитина, як правило, має слабо розвинений музичний слух і, як наслідок, не відчуває краси мелодії.

У програмі в основу системи розвитку музичного слуху покладено відносний (релятивний) метод, який у початковий період музичного виховання дітей дає значні позитивні результати.

Велику увагу в програмі відведено вивченню українського фольклору.

Фольклор – інтонаційне джерело класичної музики, фундамент для створення високохудожньої сучасної масової популярної музики. Без нього музика втрачає зв'язок з життям і слухачем.

Сопілкою – українським народним інструментом рекомендовано володіти кожному учневі.

Народна пісня через свою інтонаційну виразність допоможе ефективно аналізувати спів, зіставляти різні й схожі за характером музичні образи в тісному зв'язку з виражальними засобами і жанрами. Завдання музично-естетичного виховання неможливо вирішувати відірвано від національного музичного і художнього мислення.

Таким чином, музичне виховання в загальноосвітніх школах з поглибленим вивченням музики представлено в системі програмних вимог, які передбачають активне сприйняття і переживання художніх образів творів зі скарбниці вітчизняної та світової музичної спадщини, духовне збагачення вихованців, розвиток музичних здібностей, залучення до вокально-хорового виконання та інших видів музичної діяльності.

1 клас
(70 годин на рік, 2 год. на тиждень)

I півріччя
ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Роль музики в житті народу. Вираження в музиці почуттів і думок людей.	10	
Українські народні пісні і танці. Пісні і танці, пов'язані із народними звичаями і традиціями. Примовки, народні дитячі ігрові пісні і танці.	10	
Календарні пісні: осінні (обжинкові) Зв'язок календарних пісень з працею. Відображення в них спілкування людини з природою.	7	
Календарні пісні: зимові (щедрівки, колядки). Зв'язок календарних пісень з працею. Відображення в них спілкування людини з природою.	8	

МУЗИЧНІ ТВОРИ
ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. П. Чайковський. «Хвороба ляльки», «Нова лялька»,
2. «Осіння пісня», «Колискова», «Пісня в бурю».
3. Р. Шуман. «Перша втрата», «Веселий селянин», «Дід Мороз».
4. Л. Бетховен. «Весела Сумна».
5. В. Моцарт. «Колискова».
6. Л. Ревуцький. «Колискова».
7. Д. Кабалевський. «Злюка», «Плакса», «Резвушка».
8. М. Степаненко. «Образила».
9. В. Косенко. «Дощик», «Ялинка», «Не хочуть купити ведмедика», «Купили ведмедика».
10. Г. Свиридов. «Зима», «Колискова».
11. Українські народні пісні. «Ой ходила дівчина бережком», «На вулиці дощ, дощ», «Ой там за Дунаєм».
12. Українські народні пісні в обробці М. Леонтовича: «Гра в зайчика», «Женчичок-Бренчичок», «Щедрик», «Ой, там за горою».
13. Українські народні пісні в обробці К. Стеценка: «Щедрий вечір», «Ой сивая та зозуленька».
14. Я. Степовий. «Колискова».
15. Український народний танок «Метелиця».
16. Український народний танок «Аркан».

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У І ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «Пісня про школу», муз. М. Дремлюги, сл. Т. Масенка
2. «Збирай урожай», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної.
3. «Зозуленька», чеська народна пісня.
4. «Я – лисичка», українська народна пісня в обробці М. Лисенка.
5. «Падає листя», муз. М. Красєва, сл. М. Івенсен
6. «Веселі гуси», українська народна пісня.
7. «Пастушок», французька народна пісня.
8. «Диби-диби», українська народна пісня.
9. «Ой ходить сон», українська народна пісня.
10. «Два півники», українська, народна пісня.
11. «Іди, іди, дощику», українська народна пісня.
12. «Котику сіренький», українська народна пісня.
13. «Дощик», українська народна мелодія в обробці Я. Степового.
14. «Сопілка», українська народна пісня.
15. «Веселий музикант», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної (переклад О. Новицького).
16. «Зимонько-снігуронько», муз. Я. Степовою, сл. Л. Глібова
17. «Морозець», муз. Б. Фільц, сл. Г. Бойка,
18. «Ялинка», муз. Т. Шутенко, сл. Г. Бойка.
19. «Новорічна», муз. А. Філіпенка, сл. Г. Бойка
20. «Зайчику», «Бім-бом», «Козлик», українські народні пісні-ігри.
21. «Ой дзвони дзвонять», «Щедрик-ведрик» «Вербова дощечка», українські народні пісні.
22. «Дід Мороз», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної.
23. «Я – маленький хлопчик», українська народна щедрівка.
24. «Вію-вію, повіваю», українська народна щедрівка. «Колядин-дон», «Коляда, коляда», українські народні пісні (колядки).
25. «Как у наших у ворот», російська народна пісня.
26. Колядки, щедрівки.

II півріччя

ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Виразальність і зображальність у музиці.	10	
Українські народні пісні і танці, пов'язані із звичаями і традиціями народу.	10	
Календарні пісні: веснянки, купальські і жниварські, пісні.	10	
Знайомство з країною музичних інструментів.	5	

МУЗИЧНІ ТВОРИ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. М. Глінка. «Полька», «Марш Чорномора» із опери «Руслан і Людмила».
2. С. Прокоф'єв. «Марш», «Прогулянка», «Вечір», «Дощ», «Казочка» (з циклу «Дитяча музика»).
3. П. Чайковський. «Марш дерев'яних солдатиків», «Баба-Яга», «Вальс», «Полька» (з «Дитячого альбому»), «Весна» (з циклу «Пісні для дітей»), «Пісня жайворонка».
4. Е. Гріг. «Пташка», «Танок ельфів», «Кобольд», «Весна», «Похід гномів».
5. Р. Шуман. «Сміливий вершник».
6. Дм. Кабалевський. «Кавалерійська», «Клоуни», «Карусель», «Труба і барабан», «Зайчик».
7. А. Лядов. «Музична шкатулка».
8. В. Калинников. «Жайворонок».
9. К. Сен-Санс. З сюїти «Карнавал тварин»: «Півні і кури», «Слони», «Акваріум», «Кенгуру».
10. В. Ребіков. «Ведмідь».
11. М. Сільванський. «Полька», «Комарики», «Пташка і кицька», «Стрімкий, потік».
12. Українська народна пісня-танок в обробці М. Степового «Гопак».
13. Ю. Левітан. «Полька», «Жираф і оса».
14. К. Дебюссі. «Ляльковий кек-уок» з циклу «Дитячий куточок».
15. І. Дунаєвський. «Спортивний марш», «Шпаки прилетіли».
16. К. Стеценко. «Вечірня пісня».
17. В. Косенко. «За метеликом»
18. Українські народні пісні: «Дощик», «І шумить, і гуде» (оркестр народних інструментів), «Гуцульські наспіви» (сопілка), «А вже весна»,

- «Вийди, вийди, Іванку»(сопілка), «Наспівви з полонини» (троїста музика), «Весільні наспівні мелодії» (дримба), «А ми просо сіяли».
19. Українські народні пісні: «Прилетіла перепілонька», «Ой на горі льон, льон», «Вийшли в поле косарі», «Побратався сокіл», «Защебетала та ластівонька», «Ой ходить сон», «Ой на горі та й женці жнуть» (хор).
 20. Українські народні пісні в обробці М. Леонтовича «Дударик», «Мак».
 21. М. Лисенко. «Пливе човен».
 22. В. Сокальський. «Пташка».
 23. Українські народні пісні в обробці С. Людкевича: «Журавель», «Гагілка».
 24. Українській народний танок «Козачок».
 25. Українська народна пісня-танець «Весільна».

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У II ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «Пісенька про маму», муз. О. Сандлера, сл. Г. Кульської.
2. «Ой-я, жу-жу», латвійська народна пісня.
3. «Берізонька», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної.
4. «У кожного свій музичний інструмент», естонська народна пісня.
5. «Зозуля» українська народна пісня.
6. «Коровушка», російська народна пісня.
7. «Грай, сопілко, грай», чеська народна пісня.
8. «Пісенька друзів», муз. В. Герчик, сл. Я. Акіма.
9. «Весела дудочка», муз. М. Красева, сл. Н. Френкель.
10. «Подоланочка», українська народна пісня.
11. «А вже красне сонечко», українська народна пісня в обробці П. Козицького.
12. «Летять галочки», «А ми просо сіяли», «Вишеньки-черешеньки», «У вишневому садочку», українські народні пісні в обробці Я. Степового.
13. «Щебетали горобці», «Ой, лопнув обруч», українські народні пісні в обробці В. Верховинця.
14. «Во поле береза стояла», російська народна пісня в обробці М. Римського-Корсакова.
15. «Їжачок», муз. А. Камінської, сл. В. Донникової.
16. «Весняночка», муз. А. Філіпенка, сл. Г. Бойка.
17. Українські народні пісні: «Сіяв мужик просо», «Вийди, вийди, сонечко», «Журавель», «Край долини мак».
18. «Не летай, соловей», російська народна пісня.
19. «Ой, єсть в лісі калина», українська народна пісня в обробці Л. Ревуцького.
20. «Соловейко», українська народна пісня в обробці Я. Степового.
21. «Топ, скок», українська народна пісня в обробці Я. Степового.
22. «Павук, сірий, волохатий», українська народна пісня.
23. «Я коза ярая», муз. М. Лисенка, сл. народні.
24. «Гей, ви, дітки чорнобриві», муз. В. Верховинця, сл. Г. Будневич.

РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ (на протязі навчального року)

ВИХОВАННЯ ЧУТТЯ РИТМУ

Вироблення відчуття рівномірної пульсації пісні (аудіо-візуально-моторним методом). Виконання пісень в різних темпах. Поняття про швидкий, помірний та повільний темпи. Ритмічні ігри «Жмурка», «Естафета», «Луна», «Замша» та ін. Ритмічний рисунок пісні. Порівняння ритмічного рисунка з пульсом пісні (аудіовізуально-моторним методом). Усвідомлення «та» і «ті-ті» (четвертна і парні восьминні тривалості). Відчуття сильних і слабких долей. Впізнавання знайомих пісень за ритмічним рисунком. Знаходження ритмічного рисунка заданого тексту. Ритмічне остинато. Використання їх при супроводі пісень.

Ритмічні вправи на розвиток пам'яті та поглиблення розвитку чуттів ритму. Повторення, зміна, повернення в ритмічних вправах. Реприза. Поняття про такт та розмір.

Дводольний та тридольний розміри. Половинна («та-а») нота. Ритмічні канони. Четвертна пауза. Половинна пауза.

РОЗВИТОК МУЗИЧНОГО СЛУХУ

Впізнання знайомих пісень за грою на фортепіано або за співом учителя на складі «лю», «ля» та ін. Високі та низькі звуки. Відчуття відстані між високими та низькими звуками при поступовому зменшенні їх до малої терції. Напряму у русі мелодії (вгору, вниз та на одній висоті). Ігри на впізнавання висоти звуків. Графічне зображення руху мелодії. Звукова підготовка (гра «Петрик у лісі») та усвідомлення звуків ЗО і ВІ. Позначення їх ручними знаками. Запис їх на нотному стані. Спів за знаками рук. Гра «Телевізор». Спів звуків ЗО і ВІ за допомогою «рухомої ноти». Слухові диктанти. Вивчення вправ і пісень зі звуками ЗО і ВІ за допомогою ручних знаків. Позначення буквеними нотами звуків ЗО і ВІ.

Звукова підготовка і усвідомлення звуку РА. Вправа-гра «Співай про себе». Ручний знак звуку РА, запис на нотному стані. Спів вправ за допомогою ручних знаків з використанням звуків ЗО, ВІ, РА. Вправа «Співай далі». Прості звукові канони. Спів двоголосних вправ за допомогою ручних знаків. Звукова підготовка і усвідомлення звуку ЙО. Гра «Малий композитор». Ручний знак звуку ЙО, запис на нотному стані. Ключ ЙО. Спів вправ і пісень зі звуками ЗО, ВІ, РА, ЙО. Слухові та письмові диктанти з використанням звуків ЗО, ВІ, РА, ЙО.

Спів простих двоголосних вправ за допомогою «рухомої ноти». Спів раніше вивчених пісень за відносними назвами звуків. Підготовка і усвідомлення звуку ЛЕ. Ручний знак звуку ЛЕ. Запис на нотному стані. Вправи «Співай і вистукуй». Мелодійні канони. Тотожне, подібне і відмінне у звукових

вправах. Підготовка і усвідомлення звука НА. Ручний знак звука НА. Запис на нотному стані.

Підготовка і усвідомлення верхнього звука ЙО. Запис на нотному стані. Вправи з використанням вивчених ступенів. Звукові диктанти.

Підготовка і усвідомлення звука ТІ. Ручний знак звука ТІ. Запис на нотному стані. Мелодичне остинато. Тон і півтон. Слухове пізнання мажорного та мінорного звукорядів. ЙО-тоніка мажорного звукоряду. РА-тоніка мінорного звукоряду.

ВОКАЛЬНО-ХОРОВА РОБОТА

У процесі співу дітей у першому класі звертати увагу на розвиток у них слухових уявлень ладового чуття, відчуття ритму, розвиток музичної пам'яті, емоційного відгуку на музику. Звернути увагу на вдосконалення мовлення дітей, виправляти дефекти вимови. Привчати дітей розрізняти чисто інтонований та нечисто інтонований спів. Формувати у дітей співочі вміння і навички, привчаючи їх чисто і виразно виконувати пісні.

Спів спокійним не форсованим звуком, без напруження.

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНО-РИТМІЧНИХ РУХІВ І ТАНЦІВ

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ

Відображення в рухах учнів характеру, форми, динаміки, темпу і ритму музичного твору.

Позитивний вплив рухів під музику на дитячий організм. Веселій настрій ігор, танців як стимул для розвитку психіки дитини, її імпровізаційних здібностей, розвитку творчої фантазії, естетичного почуття, культурного прояву темпераменту.

Використання в іграх дітей музики контрастних регістрів, темпів і динаміки.

Розвиток творчої уяви, ініціативи та імпровізаційних здатностей дитини під час ігрової діяльності. Передача в іграх дітей характерних особливостей персонажів створення цікавих композицій танців, ігор. Інсценування пісень, використання мови, рухів, міміки під час співу пісень.

МУЗИЧНИЙ МАТЕРІАЛ (НА ВИБІР)

1. «Гра з брязкальцями» слова В. Кукловської, музика А. Лазаренка.
2. «Гра з ведмедиком» слова М. Макшанутової, музика Л. Філіпенка.
3. «Зимова прогулянка ляльки», слова Висотської, музика М. Красева.
4. «Паровоз», сл. Т. Волгіної, муз. А. Філіпенка
5. «Вправи з хустинками», муз. Я. Степового.
6. «Ляльки танцюють», українська народна мелодія.

7. «Зайчики», сл. і муз. М. Красева.
8. «Діти і ведмідь», сл. і муз. В. Верховинця.
9. «Гра з кольоровими хусточками», українська народна мелодія в обробці Я. Степового.
10. «Плескаємо-тупаємо», українська народна мелодія в обробці Я. Степового.

ВИМОГИ
до рівня засвоєння основної
навчально-виховної тематики:

- Формування у дітей стійкого інтересу до музичного мистецтва;
- Розвиток культури почуттів;
- Виховання поваги і любові до народнопісенної творчості;
- Усвідомлення того, що музика передає почуття людей, їх емоційний стан, настрій характер;

Діти повинні:

- Відчувати красу народних пісень, збагнути і пережити художньо-емоційні образи минулого свого народу, втілені в піснях, мати до цих образів своє особисте відношення;
- Впізнавати музичні твори, які діти слухали на протязі I півріччя, знати їх назву, ім'я композитора;
- Володіти умінням уважно слухати музичний твір з початку до кінця (2-3 хвилини), вміти оцінити характер музики;
- Розуміти терміни: темп, динаміка, регістр;
- Вміти відрізняти звучання вокальної та інструментальної музики, мелодії та акомпанементу, низького та високого регістрів. Вміти мотивувати свою відповідь.

2 клас
(70 годин на рік, 2 год. на тиждень)

I півріччя
ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
У пісні – душа народу. Колискові, жартівливі, хорова-дні та ігрові народні пісні і танці. Трудові та обрядові пісні.	15	
Українська троїста музика. Пісні і танці мого краю. Коломийки.	5	
Програмність у музиці. Осінні барви в музиці.	10	
Подальше знайомство з країною музичних інструмен-тів.	5	

МУЗИЧНІ ТВОРИ
ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. Українські народні пісні в обробці М. Леонтовича: «За городом качки пливуть», «Ой лис до лисиці».
2. Українські народні пісні в обробці К. Стеценко: «Ой за горою, за зеле-ною», «Павочка ходить».
3. Українські народні пісні в обробці Б. Лятошинського: «Ой, у полі три криниченьки», «Стелись, стелись, барвіночку».
4. Українська народна пісня в обробці В. Іконника: «Ой летіла горлиця».
5. Українські народні пісні: «Гречаники» (оркестр народних інструментів), «Ой єсть є лісі калина» (дитячий хор). Українські народні пісні (на вибір вчителя) у виконанні народних хорів України (Черкаської, Івано-Франківської, Закарпатської та інших областей).
6. С. Прокоф'єв. «Ранок у горах».
7. І. Шамо. «Ранок у лісі».
8. В. Косенко. «Пасторальна» (арфа).
9. Е. Гріг. «Ранок» із сюїти «Пер Гюнт» (симфонічний оркестр).
10. М. Римський-Корсаков. «Море» із опери «Садко» (симфонічний ор-кестр).
11. К. Сен-Санс. «Карнавал тварин». Лебідь (віолончель).
12. Дм. Кабалевський. «Три подружки».
13. А. Вівальді. «Осінь», «Зима» (пори року).
14. П. Чайковський. «Осіння пісня» із циклу «Пори року».

15. Й. Гайдн. «Осінь» (пори року).
16. В. Моцарт-К. Фліс. «Колискова»
17. Л. Ревуцький. «Колискова».
18. Я. Степовий. «Колискова».
19. Й. Бах. «Жарт» (віолончель).

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У І ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. Українські народні пісні в обробці Л. Ревуцького: «Подoliaночка», «Край долини мак».
2. «Танок сорок», муз. Б. Фільц, сл. В. Лучука.
3. «Святковий вальс», муз. О. Філіпенка, сл. Т. Волгіної.
4. «Мисливська жартівлива», польська народна пісня, український текст Д. Ковальчук.
5. «Осінь», муз. Ю. Чичкова, сл. І. Мазніна.
6. «Пчілка», «Ой ходила дівчина бережком», «Осінь», українські народні пісні в обробці Я. Степового.
7. «Літо минулося», муз. Я. Степового, сл. К. Різниченка.
8. «Вербовая дощечка», «Котику сіренький», українські народні пісні.
9. «Павочка ходить», українська народна пісня в обробці Я. Степового.
10. «Ой на горі жито», українська народна пісня в обробці К. Стеценка (канон).
11. «Как на тоненький ледок», російська народна пісня.
12. «Ялинка», муз. А. Філіпенка, сл. М. Познанської.
13. «Про Олечку», муз. Д. Кабалевського, сл. З. Александрової.
14. «Гусята», німецька народна пісня в обробці Г. Потапенко.
15. «Сів комарик на дубочку», жартівлива білоруська народна пісня.
16. Колядки, щедрівки.

II півріччя

ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Театр як вид мистецтва. Роль музики в театрі. Найпростіші відомості про оперу, балет і симфонію.	10	
Програмність у музиці (продовження).	10	
Весняні барви в музиці.	5	
Казкові персонажі в музиці.	3	
Знайомство з країною музичних інструментів. Роль тембру в музиці.	5	
Резервний час.	2	

МУЗИЧНІ ТВОРИ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. М. Лисенко. Дитячі опери «Коза-Дерева», «Пан Коцький» (фрагменти).
2. М. Коваль. «Вовк і семеро козенят» (фрагменти).
3. І. Драга «Теремок» (фрагменти).
4. Ю. Рожавська. «Зайка – Зазнайка».
5. М. Завалішина. «Коли є друзі».
6. К. Стеценко. Дитячі опери «Івасик-Телесик», «Лисичка, Котик і Півник».
7. В. Кирейко – награвання Лукаша з опери «Лісова пісня».
8. І. Стравинський. Балет «Петрушка» (фрагменти).
9. Ж. Колодуб. «Снігова Королева» (фрагменти).
10. М. Сільванський. Музична казка «Івасик – Телесик».
11. А. Хачатурян. «Танок з шаблями» з балету «Гаяне».
12. Ж. Бізе. Марш хлопчиків, куплети Тореадора, танець Кармен із опери «Кармен».
13. Ш. Гуно. Вальс з першої дії і марш з третьої дії з опери «Фауст» (духовий оркестр).
14. Е. Гріг. «У печері гірського короля», «Похід гномів» із симфонії сюїти «Пер Гюнт».
15. С. Прокоф'єв. Симфонічна казка «Петя і Вовк».
16. Ж. Рамо. «Пісня птахів».
17. Е. Гріг. «Навесні» (фрагмент).
18. А. Вівальді. «Весна» (Пори року, I частина).
19. В. Косенко. 24 дитячі п'єси для фортепіано (фрагменти).
20. Дм. Кабалевський. Фортепіанна музика для дітей та юнацтва (фрагменти).

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У II ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «Ми з мамою», муз. Р. Бойка, сл. Ю. Остовського.
2. «Зацвіла в долині», муз. А. Філіпенка, сл. Т. Шевченка.
3. «Во поле береза стояла», російська народна пісня в обробці К. Волкова (канон). «Чабанець», муз. А. Кос-Анатольського, сл. С. Жупанина.
4. «Соловейки», муз. А. Філіпенка, сл. Г. Бойка.
5. «Ой минула вже зима», українська народна пісня в обробці М. Дремлюги.
6. Українські народні пісні в обробці Я. Степового: «Женчикок-бренчикок», «Ягідочка», «Ой ходила дівчина бережком».
7. «Багато пісень ми співаємо», угорська народна пісня.
8. Веснянки. Пасхальні пісні (на вибір учителя).
9. «Чижику, чижику», українська народна пісня.
10. Українські народні пісні: «Іди, іди, дощику», «І шумить, і гуде», «Щебетала пташечка», «Соловеєчку, сватку, сватку».
11. «Добрий мірошник», литовська народна пісня.
12. «Ой на горі льон», українська народна пісня в обробці Я. Степового.
13. «Сонечко встало», литовська народна пісня (канон) в обробці С. Шимкуса.

РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ (упродовж навчального року)

РОЗВИТОК ЧУТТЯ РИТМУ

Повторення вивченого за 1-й клас. Ритмічні вправи з половинними, чвертними, з парними восьминними тривалостями та з відповідними паузами. Ритмічне остинато (ускладнене порівняно з першим класом). Дво- і тридольні розміри (поглиблене повторення). Ритмічні вправи двома руками. Ритмічні вправи на розвиток уваги. Ритмічні супроводи до вивчених пісень.

Половинна нота з крапкою. Ціла нота і ціла пауза. Поняття про чотаридольний розмір. Запис $2/4$, $3/4$, $4/4$ розмірів. Повторення, зміна, тотожність у ритмічних вправах.

Підготовка та усвідомлення ритмічних груп (та(й)ті) та (ті(тай) (аудіо-візуально-моторним методом). Знаходження їх у знайомих і нових: піснях, використання їх в ритмічних остинато. Ритмічні канони, супроводи пісень з використанням вищевказаних ритмічних груп.

Диригування 2- і 3-дольних пісень.

Музичні форми : АВ і АВА.

РОЗВИТОК МУЗИЧНОГО СЛУХУ

Мажорний та мінорний звукоряди. Назви ступенів звукоряду.

ЙО і РА – як тоніки мажорного та мінорного звукорядів.

Тонові віддалі між ступенями мажорного та мінорного звукоряду. Знаки альтерації (дієз, бемоль, бекар).

Порівняння мажору і мінору. Стійкі і нестійкі ступені мажорного та мінорного звукорядів. Розв'язання нестійких ступенів. Мажорний та мінорний тризвуки. Скрипичний ключ. Розташування звуків абсолютної висоти ДО, РЕ, МІ, ФА, СОЛЬ, ЛЯ, СІ на нотному стані і на клавіатурі фортепіано.

Зіставлення (аудіовізуальне) відносних ступенів мажорного та мінорного звукорядів із звуками абсолютної (фіксованої) висоти в тональностях ДО-мажор, СОЛЬ-мажор, ФА-мажор та паралельних їм мінорних тональностях. Запис вправ написаних буквеними ногами у вивчених тональностях абсолютної висоти. Транспозиція пісень у знайомі тональності.

Спів одно- і двоголосних пісень за знаками руки та за допомогою «рухомої ноти». Виконання учнями слухових та письмових диктантів, ігрових вправ з метою розвитку пам'яті, слухової уваги, координації рухів тіла, тощо. Спів канонів.

ВОКАЛЬНО-ХОРОВА РОБОТА

Під час співу сидіти або стояти прямо, без напруження, трохи відвівши плечі назад. Розрізнення основних компонентів диригентського жесту: увага, вдих, початок співу, закінчення.

Уміти правильно користуватися диханням: робити невеликий спокійний вдих, не піднімаючи плечей, короткі фрази співати на одному диханні, швидке вдихання у піснях рухливого характеру. Співати легким, м'яким звуком, без форсування, ясно і чітко вимовляти слова, правильно формувати голосні звуки.

Спів у діапазоні – ДО -ДО¹.

Спів простих двоголосних пісень (канони, з витриманим звуком в одному із голосів).

Спів простих пісень без супроводу. Вміння прислухатися до звучання свого голосу, голосу друзів, що співають у хорі, спостереження за помилками, якщо вони виникатимуть.

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ У 2 КЛАСІ

«Вільна» і «обмежена» ритмічна і мелодична імпровізація із знайомими і новими ритмічними тривалостями і звуками. Створення ритмічних супроводів з використанням нових ритмічних тривалостей.

Імпровізація вилучених частин з мелодій нових пісень.

Імпровізація мелодії на певний текст. Імпровізація мелодій в формі АВ, АВА.

ГРА НА СОПІЛЦІ І ПІВРІЧЧЯ

Ознайомлення з сопілкою. Правила гри. Аплікатура. Гра на сопілці звуків ЛЯ і СОЛЬ. Вправи і мелодії з використанням даних звуків. Гра на сопілці звуків ФА, МІ, РЕ. Гра в динаміці форте, піано.

Вивчення українських народних пісень «Кумо, кумо, що варила», «Іди, іди, дощичку», «Я – маленький хлопчик» та інші.

II ПІВРІЧЧЯ

Видобування на сопілці звуків: СІ, ДО, ДО, гра мажорною звукоряду, мажорного тризвука.

Вивчення: української народної пісні «Бім-Бом»; пісня Лисички з опери М. Лисенка «Коза-Дереза»; «Пастух», французька народна пісня.

Вправи з вивченими звуками.

Вивчення українських народних пісень: «Гра в зайчики», «Вийди, вийди, сонечко».

Творчі вправи з використанням вивчених звуків.

ВИМОГИ

**до рівня засвоєння основної
навчально-виховної тематики**

ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА ПЕРЕДБАЧАЄ:

- виховання у дітей поваги та любові до народної пісні, бажання співати і слухати народні пісні;
- мати певні уявлення про різні типи театрів та роль музики в театрі;
- розуміння в музичних творах наміри композиторів про передачу через музику певної думки, образ, використовуючи засоби музичної виразності.

ДІТИ ПОВИННІ:

Мати початкові відомості про типи хорів, вміти розрізняти на слух звучання дитячих, дорослих (однорідних, мішаних) хорів; розрізняти тембри вокальних голосів (сопрано, мецо-сопрано, контральто, тенор, бас, дитячі голоси); розрізняти на слух звучання оркестрів (симфонічного, духового, народних інструментів); тембри деяких інструментів симфонічного оркестру; робити елементарний аналіз будови музичного твору; мати розширені відомості про засоби музичної виразності (крещендо, димінуйендо, тембр, темпи, лад, регістр).

3 клас
(70 годин на рік, 2 год. на тиждень)

І півріччя
ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Балет як музично-сценічний жанр. Характерні риси балету. Поєднання в ньому музики, танцю та сценічної дії. Танцювальна основа балету. Казковий зміст балетів.	20	
Симфонічний оркестр. Інструменти симфонічного оркестру.	12	
Резервний час	3	

МУЗИЧНІ ТВОРИ
ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. П. Чайковський. Балети «Лускунчик», «Лебедине озеро», «Спляча красуня» (фрагменти).
2. І. Стравинський. Балет «Петрушка»(фрагменти),.
3. С. Прокоф'єв. Балет «Попелюшка» (фрагменти).
4. Р. Щедрін. Балет «Горбоконик» (фрагменти).
5. А. Коломієць. Балет «Улянка»(фрагменти).
6. А. Кос-Анатольський. Молдавський танок з балету «Хустка Довбуша» (фрагменти)
7. І. Стравинський. Балет «Жар-птиця» (фрагменти «Царство Кошія»).

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У І ПІВРІЧЧІ
(НА ВИБІР)

1. «А в горобейка», українська народна пісня.
2. «Ходить сон по вулиці», українська народна пісня в обробці М. Дремлюги.
3. «Подоланочка», українська народна пісня в обробці Л. Ревуцького.
4. «Женчикок-бренчикок», українська народна пісня.
5. «Во сиром бору тропина», білоруська народна пісня.
6. «Горобець і синиця», чеська народна пісня.
7. «Добрий мірошник», литовська народна пісня.
8. «Как пошли наши подружки», російська народна пісня.
9. «Зимове свято», муз. М. Раухвергера, сл. А. Саксонської.

10. «Жук-жученко», муз. Б. Фільц, сл. Б. Лучука.
11. «Наша пісня», словацька народна пісня.
12. «Вальс сніжинок», муз. Т. Шутенка, сл. М. Познанської.
13. «Буквар», грузинська народна пісня.
14. «Музиканти», німецька народна пісня.
15. «Журавель», «Ой на горі жито», українські народні пісні в обробці К. Стеценка.

II півріччя

ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Найпростіші відомості про оперу. Опера як вид синтетичного мистецтва. Поєднання в ньому різних видів мистецтва – вокальної та інструментальної музики, драматургії, образотворчого мистецтва, хореографії.	20	
Провідна роль музики в опері. Лібрето. Різні жанри опер.	10	
Основні відомості про структуру і форми оперної музики.	3	
Резервний час	2	

МУЗИЧНІ ТВОРИ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. М. Лисенко. Фрагменти з опер «Зима і весна», «Коза-Дерева», «Пан Коцький».
2. М. Коваль. Опера «Вовк і семеро козенят» (фрагменти).
3. М. Глінка. Опера «Руслан і Людмила» (фрагменти).
4. М. Римський-Корсаков. Опера «Казка про царя Салтана» (вступ до II дії, арія Царівни-Лебідь, «Три дива», «Політ джмеля» та ін.).
5. В. Кирейко. Опера «Лісова пісня» (фрагменти).
6. К. Стеценко. Фрагменти з дитячої опери «Лисичка, Котик і Півник».
7. В. Моцарт. Фрагменти з опери «Чарівна флейта».
8. С. Гулак-Артемівський. «Запорожець за Дунаєм» (фрагменти).
9. Ж. Бізе. Увертюра та дитячий хор з опери «Кармен».
10. Дж. Верді. Марш входу з опери «Аїда».

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У II ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «А вже красне сонечко», мелодія П. Козицького.
2. «Ой, вийду я за воротонька», українська народна пісня.
3. «Ой, заграйте, дударики», муз. А. Філіпенка, сл. Б. Панченко.
4. «Я – коза ярая», «Вийди, вийди, Іванку», «Ой вийду я за воротоньки», українські народні пісні.
5. «За рікою старий будинок», муз. Й.-С. Баха.
6. «Кумушка», естонська народна пісня.
7. «Вечірня пісня», словацька народна пісня.
8. «Розлилися води», українська народна пісня в обробці В. Рождественського.
9. «Ой минула вже зима», українська народна пісня в обробці М. Дремлюги.
10. «Журавель», муз. В. Калинникова.
11. «Пісенька друзів», муз. В. Герчик, сл. Я. Акіма (з ритмічним супроводом).
12. «Струмок», муз. А. Штогаренка, сл. Н. Забіли.
13. «Два півники», українська народна пісня.
14. «Літній вальс», муз. М. Красева, сл. Н. Соконської.
15. «Як діждемо літа», українська народна пісня в обробці М. Дремлюги.
16. «Був собі журавель», українська народна пісня в обробці О. Андреевої.
17. «Тихий вечір», муз. Р. Шумана.
18. «Перепілонька», білоруська народна пісня.
19. «Іванчику-білоданчику», українська народна пісня в обробці А. Коломійця.

РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ (УПРОДОВЖ РОКУ)

ВИХОВАННЯ ЧУТТЯ РИТМУ

Ритмічні вправи з використанням половинних, четвертних, восьминних тривалостей. Ритмічні імпровізації.

Чотиридольний розмір. Диригування чотиридольного розміру. Підготовка й усвідомлення парних шістнадцятих (те-ре-те-ре). Запис шістнадцятих нот.

Парні шістнадцяті ноти в сполученні з восьмими і а четвертними тривалостями (тере-ті), (ті-тере). Використання цих сполучень у піснях та творчих вправах, диктантах, імпровізаціях тощо.

РОЗВИТОК МУЗИЧНОГО СЛУХУ

Спів вправ і пісень в мажорі та мінорі з відносними та абсолютними назвами звуків в різних тональностях.

Мажорний та мінорний тризвуки, їх обернення.

Однотонні та паралельні тональності.

Поняття про інтервали.

Вживання знаків альтерації у знайомих тональностях.

ВОКАЛЬНО-ХОРОВА РОБОТА

Закріплення вокально-хорових навичок набутих у 2-му класі. Співати дзвінко, легко, м'яким (але не млявим) голосом. Не допускати різкого звучання навіть під час виконання пісень маршового, героїчного характеру. Вміти співати на одному диханні більш довгі музичні фрази в повільному темпі.

Правильно формувати голосні і чітко вимовляти приголосні звуки, співати одну голосну на декілька звуків. Співати одно- і двоголосні пісні без супроводу в діапазоні С1 і – РЕ².

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ

«Вільна» і «обмежена» ритмічна імпровізація з використанням половинних, четвертних, восьминних та шістнадцятих тривалостей.

Імпровізація ритмічних супроводів до вивчених пісень.

Знаходження в ритмічних малюнках «схожості» й «відмінності».

Імпровізація «обмежених» мелодій (у певному розмірі, за кількістю тактів, формою, діапазоном, на заданих звуках).

Імпровізація мелодії в формі АВ, АВА, АВВА

Імпровізація підголосків до поспівок.

ГРА НА СОПІЛЦІ

Гра мелодій у тональностях: ФА, СОЛЬ, РЕ-мажор, в паралельних їм тональностях.

Імпровізація мелодій на задані тривалості та звуки.

ОРІЄНТОВАНИЙ РЕПЕРТУАР:

«Грай, сопілко, грай», чеська народна пісня.

«Я- лисичка», українська народна мелодія.

«Ой на горі жито», українська народна пісня.

«Чабанчик», українська народна пісня.

«Півник», латиська народна пісня.

ВИМОГИ
до рівня засвоєння основної
навчально-виховної тематики:

- формування у дітей поняття про балет як вид сценічного мистецтва, його специфіку;
- танцювальний характер музики балетів;
- пізнання окремих, музичних фрагментів з балетів П. Чайковського, С. Прокоф'єва, Р. Щедріна, А. Кос-Анатольського, А. Коломійця;
- формування у дітей поняття про синтетичний жанр опери, його особливості;
- пізнання, музичних фрагментів з опер М. Лисенка, К. Стеценка, М. Ковалю, М. Глінки, М. Римського-Корсакова.

ДІТИ ПОВИННІ:

Вміти робити елементарний аналіз форми музичних творів, використовуючи нові знання; розуміти елементарний музичний синтаксис; мати поняття про варіаційну форму.

4 клас
(70 годин на рік, 2 год. на тиждень)

ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

I півріччя

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Народні пісні — найдавніший вид народної художньої музичної творчості. Відображення в пісні життя народу, його історичного минулого, побуту, звичаїв. Історичні пісні (думи), епічні пісні (билини), ліричні пісні (плачі), думи у виконанні, кобзарів Остапа Вересая та Павла Братиці.	10	
Складання народних пісень (усна традиція, варіантність, колективність творчості). Різноманітність та багатство змісту народних пісень.	5	
Музика народів Росії та Білорусії. Спорідненість народних пісень і ганців українського, російського та білоруського народів, їх характерні риси.	5	
Синтез мистецтв. Зв'язок музики з іншими видами мистецтв (література, живопис, театр, кіно тощо).	13	
Резервний час	2	

**МУЗИЧНІ ТВОРИ
ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)**

1. Українські народні історичні пісні «Про Кармелюка», «Про татарський полон», «Гей, не дивуйте, добрії люди», «Как за речкою, да за Дарьею».
2. Українська народна пісня (історична) в обробці М. Леонтовича «Про Байду».
3. М. Лисенко. «За світ встали козаченьки» (симфонічний оркестр).
4. «Ой з-за гори чорна хмара», українська народна пісня (історична).
5. «Ой з-за лісу, із-за темного», «Ой, Морозе, Морозенку», «Максим, козак Залізняк», «Пісня про Довбуша», «Ой, наступила та чорна хмара», українські народні пісні (історичні).
6. Дума «Маруся Богуславка», «Дума про козака Голоту». Дума «Хмельницький і Барабаш». Билина «Про Вольгу і Микулу».
7. І. Дунаєвський – увертюра до кінофільму «Діти капітана Гранта».
8. Б. Лятошинський. «Осінь».
9. О. Бородін. Богатирська симфонія (уривки з I частини).

10. М. Римський-Корсаков. «Окіян – море синє». Вступ до опери «Садо-ко».
11. Г. Майборода, «Гаї шумлять».
12. М. Мусоргський – М. Равель. «Картинки з виставки» (фрагмент).
13. «Камаринська», російська народна пісня-танок.
14. «Ты, река ль моя», російська народна пісня в обробці А. Лядова.
15. «Перепілонька», білоруська народна пісня.
16. Білоруські народні пісні-танці: «Бульба», «Лявоніха», «Янка».
17. «Ой, ухнем», «Дубинушка», російські народні пісні.

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У І ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «Корольок», українська народна пісня.
2. «Зозуля», естонська народна пісня.
3. «Світлячок», грузинська народна пісня.
4. «Колискова пісня в бурю», музика П. Чайковського, сл. О. Плещеева.
5. «Пісенька горобчика», музика З. Компанійця, слова П. Синявського.
6. «Учора в гаю», німецька народна пісня.
7. «Тихий куточок», угорська народна пісня.
8. «Спи, моє серденько», словацька народна пісня.
9. «Віденський ліс», австрійська народна пісня.
10. «Колискова», муз. В. А. Моцарта.
11. «Суперечка», муз. А. Гретрі.
12. «Котику сіренький», українська народна пісня в обробці Л. Ревуцького.

ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА II півріччя

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Народна пісня — джерело професійної музики. Використання народної музики у творчості композиторів. Музика народів світу. Розрізнення: пісень різних народів та композиторів за їх музичною мовою (національний колорит, характерні особливості того чи іншого твору). Використання композиторами у своїх творах народних мелодій різних національних музичних стилів.	15	
Танці століть (менуєт, гавот, жига та інші).	5	
Танці народів Західної Європи в обробках композиторів (вальс, полька, чардаш і ін.)	5	

МУЗИЧНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ: - найкращі концертні зали України (Національний оперний театр у Києві, оперні театри Одеси, Львова, Харкова, органний зал – Києва) та ін. ; - найкращі професіональні колективи країни (український державний народний хор ім. Верьовки, державна хорова капела «Думка», державний симфонічний оркестр тощо; - найкращі музиканти – виконавці, диригенти, композитори України; Всеукраїнські та світові конкурси і фестивалі.	10	
---	----	--

МУЗИЧНІ ТВОРИ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. В. Моцарт. Рондо з фіналу сонати «Ля-мажор» для фортепіано.
2. М. Глінка. «Камаринська» (фантазія на теми двох російських народних пісень). Варіації на тему російської народної пісні «Среди долины ровныя».
3. М. Мусоргський. Пісня Марфи і хор «Плывет, плывет лебедушка» з опери «Хованщина». Гопак з опери «Сорочинський ярмарок».
4. П. Чайковський. Фінал першого концерту для фортепіано з оркестром (українська народна пісня «Вийди, вийди, Іванку»). Фінал четвертої симфонії (російська народна пісня «Во поле береза стояла»).
5. М. Римський-Корсаков. Хори «А мы просо сеяли» та «Ай, во поле тополенька» з опери «Снігуронька».
6. І. Стравинський. Танок кучерів з балету «Петрушка».
7. С. Гулак-Артемівський. Танці та хор «Там, за тихим за Дунаєм» з фіналу опери «Запорожець за Дунаєм».
8. В. Калачевський. Українська симфонія (I та II частини).
9. М. Лисенко. Хорова пісня «Гей, не дивуйте», з опери «Тарас Бульба».
10. М. Вериківський. «Веснянки». Сюїта для симфонічного оркестру.
11. К. Данькевич. «Метелиця» з балету «Лілея».
12. М. Колесса. Сюїта для оркестру «В горах».
13. М. Колесса. Фортепіанні п'єси: «Мініатюри», «Картинки Гуцульщини», три коломийки.
14. В. Гомоляка. Закарпатські ескізи (IV частина).
15. К. М'яков. Литовський танок.
16. Р. Щедрін. «Озорные частушки».
17. З. Паліашвілі. «Гурійська жартівлива».
18. Дж. Гершвін. «Колискова» з опери «Поргі і Бесс».
19. Й. Бах. «Гавот» (фрагмент з сюїти ре-мажор) III частина
20. В. Моцарт. «Маленька нічна серенада» (менует) III частина.
21. Й. Бах. «Жига» (фрагмент з сюїти соль-мажор) віолончель.

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У II ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «Камертон», норвезька народна пісня.
2. «Гонить Славка пасти кози», муз. Т. Шутенко. сл. Р. Мурунич.
3. «Як діждемо літа», «Вийшли в поле косарі», «Прилетіла перепілонька», українські народні пісні. «Сад», російська народна пісня.
4. «Калинова сопілочка», муз. Л. Левітової, сл. В. Бровченка. «Благослови, мати», українська народна пісня в обробці Л. Ревуцького.
5. «Вийди, вийди, сонечко», українська народна пісня в обробці Л. Ревуцького.
6. «Віва ла музика», невідомий автор.
7. «Жаб'ячий концерт», німецька народна пісня.
8. «Зоре моя вечірняя», муз. Я. Степового, сл. Т. Шевченка.
9. «Вечірня пісня», муз. А. Тома, сл. К. Ушинського.
10. «Журавель», «Дівка Явдошка», українські народні пісні.
11. «Соловєчку, сватку-сватку», українська народна пісня в обробці Я. Степового.
12. «Женчикок-бренчикок», українська народна пісня в обробці М. Леонтовича.

РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ (на протязі навчального року)

ВИХОВАННЯ ЧУТТЯ РИТМУ

Усвідомлення ритмічної групи «синкопа» $\text{p} | \text{p}(\text{ті-та-ті})$, знаходження у піснях ритмічних рисунків, в яких використовуються вивчені ритмічні тривалості. Ритмічні імпровізації з вивченими ритмічними тривалостями в два-, три- і чотиридольних розмірах. Поняття про складний розмір 6/8.

ВОКАЛЬНО-ХОРОВА РОБОТА

Виховувати в учнів емоціональне виконання пісні.

Продовження формування вокально-хорових навиків, накопичення музично-слухових уявлень.

Виховання основних якостей співацького голосу дітей: дзвінкості, політності, вібрато, м'якості, оптимальної сили при збереженні індивідуальності в звучанні.

Формування навичок вокальної артикуляції; розвиток співацького дихання (використання хорових творів, де передбачене ланцюгове дихання); розширення співацького діапазону голосу.

На цій основі в процесі хорового співу здійснюється формування і вдосконалення хорових навичок: спів без супроводу, багатоголосний спів (пісні двоголосні та з елементами триголосся), володіти вокально-хоровою організацією.

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ

«Вільна» і «обмежена» ритмічна імпровізація з використанням різних тривалостей.

Імпровізація багатоголосних ритмічних супроводів до вивчених пісень.

Імпровізація мелодій, обмежених за розміром, кількістю тактів, формою, діапазоном, на заданих звуках, в певному ладу.

Імпровізація мелодій у формі AA¹; AB; ABA; AA¹B.

Імпровізація підголосків до поспівок.

Виконання малюнків під час слухання музики.

ГРА НА СОПІЛЦІ

Повторення вивченого матеріалу за 3-й клас. Гра в тональностях СІ і МІ мажор (їм паралельних).

Імпровізація мелодій в знайомих тональностях.

Підбір знайомих народних пісень.

ВИМОГИ

до рівня засвоєння основної навчально-виховної тематики:

- відомості про окремі музичні твори композиторів, основою яких є народна пісня, народний танець;
- накопичення в дітей слухових вражень, які б допомогли усвідомити риси народності, національного колориту у творчості композиторів;
- орієнтацію дітей у сучасному музичному житті, знання відомих виконавських колективів;
- виховання інтересу до епічних історичних пісень як до таких, що виражають минуле українського народу;
- формування в дітей бережливого ставлення до російської та білоруської народної пісні як до близьких, споріднених інтонаційно і змістовно з українськими народними піснями;
- розуміння учнями зв'язку музичного мистецтва з іншими видами мистецтв (літературою, живописом, театром, кіно та ін.);
- ознайомлення через музичне мистецтво з життям, традиціями інших народів Європи;
- ознайомлення учнів з культурним життям України;
- розуміння того, що використання народної музики у творах композиторів різних країн дає можливість для зростання і розвитку професійної музики.

УЧНІ ПОВИННІ:

Уміти аналізувати музичні твори, використовуючи набуті знання; мати поняття про закономірності розвитку музичної мови; мати певні музичні враження про деякі особливості фактури.

Поняття про поліфонію.

5 клас
(70 годин на рік, 2 год. на тиждень)

І ПІВРІЧЧЯ

ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Визначення програмності. Конкретність програмної музики Прийоми звукової зображувальності як засіб вираження змісту музичного твору. Програмність у творчості композиторів	15	
Зв'язок між літературою, образотворчим мистецтвом і музикою	5	
Музичний образ і музична драматургія. Сонатна форма – конфліктний розвиток і зіткнення протилежних образів (експозиція, розробка, реприза). Контраст музичних образів, як поштовх до розвитку значних подій, до виникнення крупних за формою музичних творів – сонати, симфонії, кантати, ораторії	15	

МУЗИЧНІ ТВОРИ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. **П. Чайковський.** «Пори року»
2. **М. Мусоргський.** «Картинки з виставки», вступ до опери «Хованщина» («Рассвет на Москве-реке»).
3. **М. Римський-Корсаков.** Симфонічна сюїта «Шехерезада».
4. **К. Сен-Санс.** «Карнавал тварин».
5. **Ф. Ліст.** «Прелюди».
6. **Р. Штраус.** «Тіль Уленшпігель».
7. **П. Чайковський.** Симфонія «Манфред».
8. **К. Дебюсі.** «Море».
9. **Л. Бетховен.** Увертюра «Егмонт».
10. **Д. Шостакович.** «Сьома симфонія».
11. **Ф. Ліст.** «Друга симфонія».
12. **Й. Бах.** «Органна прелюдія» (ля-мінор).
13. **С. Прокоф'єв.** «Вальс» (картина №2), «Арія Кутузова» (картина №10) з опери «Війна і мир».
14. **М. Глінка.** Увертюра до опери «Руслан і Людмила».
15. **В. Моцарт.** «Симфонія №40».
16. **П. Чайковський.** Увертюра-фантазія «Ромео і Джульєтта».
17. **Дж. Россіні.** Увертюра до опери «Севільський цирюльник».

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У І ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «Над річкою, бережком», українська народна пісня в обр. М. Леонтовича.
2. «Ой, на горі жито», українська народна пісня в обр. К. Стеценка.
3. «Щебетала пташечка», українська народна пісня в обр. Я. Степового.
4. «Маки-маковочки», російська народна пісня.
5. «Осінь», муз. Ц. Кюрі, сл. О. Плещеева.
6. «Казаночок», чеська народна пісня в обр. Г. Полянського.
7. «Колискова», муз. В. Моцарта, український текст М. Познанської.
8. «Чарівний смичок», норвезька народна пісня.
9. «Здравствуй, гостя-зима», російська народна пісня в обр. М. Римського-Корсакова.
10. «Спор», муз. А. Гретрі.
11. «Біла доріжка», муз. В. Треньова, слова А. Пришеляця.
12. «Зозуля», польська народна пісня в обр. С. Сигетинського.
13. «Сніжинки», муз. К. Мяскова, сл. Г. Бойко.

II ПІВРІЧЧЯ ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Європейська музика XIX століття. Віденська класична школа. Творчість Й. Гайдна, В. Моцарта, Л. ван Бетховена		
Й. Гайдн – засновник класичного стилю в інструментальній музиці, творець класичного типу сонатно-симфонічного циклу, класичного складу симфонічного оркестру	10	
В. Моцарт – видатний австрійський композитор, представник віденської класичної школи. Ранній розквіт обдарування: клавесиніст, скрипаль, диригент, композитор. Визначні музичні здібності композитора – феноменальний слух, виключна пам'ять, блискучий виконавський та імпровізаторський дар, разюча невимушеність творчості, що охопила всі сучасні В. Моцарту жанри. Творець нових типів опери реалістичного стилю. Великий внесок композитора у розвиток хорової музики. Ім'я В. Моцарта – символ ідеальної краси та гармонії у музиці	15	
Л. ван Бетховен – класик німецької та світової музики. Л. ван Бетховен і французька буржуазна революція 1789 р. Народність, ідейність, реалізм музики композитора. Пафос, героїзм – риси його творчості. Л. ван Бетховен – геніальний учень своїх великих попередників, який увічніює симфонічні досягнення Й. Гайдна та В. – А. Моцарта. Творчість композитора – вступ до епохи романтизму	10	

МУЗИЧНІ ТВОРИ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. Й. Гайдн. «Соната ре мажор» (1 частина).
2. Й. Гайдн. «Симфонія мі-бемоль мажор» (1 частина, основні теми II частини, III частини – фрагменти, фінал).
3. Й. Гайдн. Ораторія «Пори року»: I частина «Весна», №4, II частина «Літо», №17, «Гроза»; IV частина «Зима».
4. В. Моцарт. Опера «Весілля Фігаро»: увертюра, перший дует Фігаро та Сюзанни, каватина та арія Фігаро (1 дія), арія та канцона Керубіно (I та II дія).
5. В. Моцарт. «Симфонія соль мінор» (I частина, основні теми; II частини, III частини – фрагменти, фінал).
6. В. Моцарт. «Соната для фортепіано ля мажор» (I частина, фінал).
7. В. Моцарт. Опера «Чарівна флейта»: увертюра, дует Папагено і Папагени, арія Цариці Ночі.
8. В. Моцарт. «Реквієм»: №1 («Вічний спокій», «Господи, помилуй»), №2 («День» Гніву), №7 («Слізна»), №9 («Жертви»).
9. Л. ван Бетховен. Сонати для фортепіано: №8 («Патетична») I частина; №14 (місячна) I частина; №23 («Апасіоната») I частина.
10. Л. ван Бетховен. Концерти: для фортепіано з оркестром №3 (I частина), для скрипки з оркестром (I частина).
11. Л. ван Бетховен. Симфонії: III, V, IX (фрагменти).
12. Л. ван Бетховен. Увертюра «Егмонт».
13. Л. ван Бетховен. Пісні: з «Фауста» Гете, «Пісня про блоху», «Якби пташкою» сл. Ф. Трейчке, ода «До радості», сл. Ф. Шіллера.

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У I ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «По діброві вітер віє», українська народна пісня, сл. Т. Шевченка.
2. «Ой, під горою», українська народна пісня в обр. А. Верещагіної.
3. «Ой на горі жита много», українська народна пісня в обр. Г. Верьовки.
4. «Про Нечая», українська народна пісня в обр. М. Леонтовича.
5. «Ой на горі льон», українська народна пісня в обр. Е. Воля.
6. К. Стеценко. Обробки народних пісень: «Заповіт», «Чуєш, брате мій», «Плавай, плавай, лебідонько», «Вечірня пісня».
7. «Не щебечи, соловейку», муз. М. Глінки, сл. В. Заремби

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У II ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «Зоре моя, вечірня», муз. Я. Степового, сл. Т. Шевченка.
2. «Сад», російська народна пісня.

3. «Петушок», латвійська народна пісня.
4. «Соняшник і Люба», муз. М. Завалішиної, сл. Л. Компанійця.
5. «Весна», молдавська народна пісня.
6. «Со вьюном я хожу», російська народна пісня.
7. «Веснянка», муз. По. Козицького, сл. О. Олеся.
8. «Іванчику-білоданчику», українська народна пісня в обр А. Коломійця.
9. «Корольок», українська народна пісня.
10. «Ах, ви сени мои, сени», російська народна пісня.
11. «Ой, літає соколонько», українська народна пісня.
12. «Весняна», муз. В. Моцар та.
13. «Музиканти», німецька народна пісня.
14. «Навесні», українська народна пісня.
15. «Ку-ку», українська народна пісня.
16. «Веснянка», українська народна пісня.
17. «Гамма зовсім не важка», муз. Л. Керубіні.
18. «Бідна пташка», румунська народна пісня.
19. «У меня ль во садочке», російська народна пісня.

РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ

РОЗВИТОК МУЗИЧНОГО СЛУХУ ТА ПОЧУТТЯ РИТМУ

- Ритмічні вправи. Ритмічні імпровізації у дво-, три- та чотиридольному розмірах.
 - Впізнання і практичне застосування складного розміру 4/4. Усвідомлення і знаходження його у знайомих та нових піснях.
 - Спів і запис вправ і пісень в мажорі та в мінорі з відносними і абсолютними назвами звуків у знайомих тональностях (до трьох знаків альтерації).
 - Спів і впізнання інтервалів;
 - Поняття про паралельні та однойменні тональності.
- Головні тризвуки.

ВОКАЛЬНО-ХОРОВА РОБОТА

Продовження розвитку співацьких навичок, закладених у 1-4 класах:

- правильне співацьке дихання, співацька постава;
- правильне звукоутворення, вокальне оформлення голосних (особливо у верхньому регістрі);
- м'яка атака звука, помірна динаміка співу;
- користування ланцюговим диханням;
- одночасний вступ і закінчення співу;
- розширення діапазону співацького голосу;
- засвоєння правил охорони співацького голосу.

Протягом року учні повинні виразно співати, вивчати на слух та за нотою записати пісні різного змісту і характеру, повинні свідомо оцінювати спів та звучання співацького голосу товаришів.

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ

- Вільна і обмежена імпровізації з використанням затактів та вивчених раніше ритмічних тривалостей.
- Імпровізація мелодій за схемою ТДТ;

ГРА НА СОПІЛЦІ

Гра знайомих народних пісень в тональностях з трьома знаками альтерації.

УЧНІ ПОВИННІ:

- Знати мажорні та мінорні тональності до 5-ти знаків;
- Паралельні і однойменні тональності, кварто-квінтове коло;
- Визначити на слух і співати інтервали;
- Мати уявлення про обернення інтервалів, основних тризвуків;
- Поняття про хроматичний звукоряд;
- Мати уявлення про альтеровані ступені;
- Визначати на слух та співати Д7;
- Поняття про модуляцію;

6 клас

(70 годин на рік, 2 год. на тиждень)

І ПІВРІЧЧЯ
ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Музична культура України XVII — XVIII ст.		
Канти. Партесний концерт. Хорова духовна музика. Творчість Г. Сковороди, популярність його пісень: «Стоїть явір над водою», «Всякому городу нрав і права»	3	
М. Березовський – композитор нового напрямку в музиці. Створення духовних концертів. Особливості хорових концертів	2	
А Ведель – особливості музичної мови – ліризм, щирість, задушевність	2	
Дм. Бортнянський. Значення інструментальної музики. Духовні хорові концерти Дм. Бортнянського	5	
Українська класична музика XIX і початку XX ст.		
Історичні умови розвитку української класичної музики. Роль української інтелігенції у розвитку українського професійного мистецтва	1	
Українські композитори XIX ст. . Відображення життя народу, його мрій, прагнень – основа творчості композиторів XIX ст. . Народна музика – основа творчості композиторів-професіоналів	2	
С. Гулак-Артемівський – автор першої української лірико-комічної опери «Запорожець за Дунаєм». Сюжет, ідея твору, народнопісенна основа опери. Особливості побудови опери (чергування пісні, танцю з розмовним діалогом). Роль оркестру в опері. Значення твору для розвитку української національної опери	4	
П. Ніщинський – один з видатних діячів української культури XIX ст. Творчий шлях композитора. Любов композитора до народної творчості та її вплив на формування естетичних поглядів П. Ніщинського. Педагогічна діяльність композитора. Зв'язок з передовими діячами української культури (М. Кропивницьким, М. Лисенком, П. Сокальським, М. Садовським, І. Карпенком-Карим). Літературні праці. Музична спадщина П. Ніщинського	2	
М. Калачевський. «Українська симфонія» – кращий твір композитора. Ідейно-тематична основа твору. Доля симфонії. Фортепіанні п'єси	2	

М. Лисенко – основоположник української класичної музики. Любов композитора до народної музики. Творчі зв'язки з композиторами «Могучої кучки» та П. Чайковським. Багатогранність творчості М. Лисенка. Історико-героїчна музична драма «Тарас Бульба», лірико-побутова драма «Наталка-Полтавка», дитячі опери «Коза-Дерева», «Пан Коцький», «Зима і весна». Український класичний романс. Обробка українських народних пісень. М. Лисенко і Т. Шевченко. Музика до «Кобзаря». Виконавська, диригентська, педагогічна і громадська діяльність М. Лисенка	4	
К. Стеценко. Вплив на творчість композитора української народної пісні, творчості М. Лисенка, російських композиторів. Звернення до героїчних образів під впливом революції 1905 р. Музика до драматичних творів, до поеми Т. Шевченка «Гайдамаки». Обробки народних пісень. Музично-педагогічна та громадська діяльність	2	
Я. Степовий – послідовник М. Лисенка. Внесок композитора у розвиток української класичної музики. Жанрова різноманітність творчості Я. Степового. Сюїта для симфонічного оркестру. Вокальні та фортепіанні мініатюри, хорові твори, обробки народних пісень. Вплив П. Чайковського, А. Лядова, Є. Гріга на інструментальну творчість Я. Степового. Я. Степовий і класична українська поезія. Я. Степовий – музичний критик. Музична і громадська діяльність композитора	2	
М. Леонтович – послідовник і продовжувач традицій М. Лисенка, С. Танеєва. Педагогічна діяльність. Плідна робота по запису і обробці народних пісень. Органічний зв'язок творчості М. Леонтовича з українським фольклором. Різноманітність художньо-образного змісту творів композитора. Спів без супроводу, народна підголосковість, прийоми гомофонно-гармонічного співу у поєднанні з імітаційною поліфонічною технікою – типові елементи хорового письма М. Леонтовича. Розвиток традицій М. Леонтовича у хоровій творчості український композиторів	4	

МУЗИЧНІ ТВОРИ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. Фрагменти з опери «Запорожець за Дунаєм».
2. П. Ніщинський. «Вечорниці»(фрагмент) – музична картина з народного життя, написана у 1875 р. до п'єси Т. Шевченка «Назар Стодоля».

3. П. Ніщинський. **«Закувала та сива зозуля»** (чоловічий хор) – класичний приклад української музики. Ідейний зміст твору, його художнє значення.
4. М. Лисенко. Опера **«Тарас Бульба»**, увертюра, пісня Тараса **«Гей, літа орел»**; чоловічий хор **«Гей, не дивуйте»**; аріозо Тараса **«Що є на світі святіше»**.
5. М. Лисенко. Опера **«Утоплена»**, хор **«Туман хвилями лягає»**, аріозо Левка **«Ой, ти, місяцю-зоре»**.
6. М. Лисенко. Опера **«Наталка-Полтавка»**, фрагменти.
7. М. Лисенко. Опері: **«Енеїда»**, **«Різдвяна ніч»** (на вибір; фрагменти).
8. М. Лисенко. Музика до **«Кобзаря»**.
9. М. Лисенко. Кантата **«Радуйся, ниво неполитая»**.
10. М. Лисенко. Драматичний монолог **«Гомоніла Україна»** з музики до поеми Т. Шевченка **«Гайдамаки»**.
11. М. Лисенко. Хори: **«Вічний революціонер»**, **«Ой, що у полі за димове»**.
12. М. Лисенко. Романси: **«Безмежне поле»**, **«Місяцю-князю»**.
13. М. Лисенко. Дуети: **«Не забудь юних днів»**, **«Пливе човен»**, **«Коли розлучаються двоє»**.
14. М. Лисенко. Обробки народних пісень: **«За Сибіром сонце сходить»**, **«У неділю уночі»**, **«Забіліли сніги»**.
15. М. Лисенко. Фортепіанні твори: **«Друга рапсодія»**, **«Ноктюрни»**, **«Баркарола»**, **«Елегія»**, **«Героїчне скерцо»**. Сюїта шести українських пісень.
16. М. Лисенко. Твори для струнних ансамблів: квартет для смичкових інструментів, Елегійне капріччіо (для скрипки на фортепіано).
17. К. Стеценко. Хорові твори. **«Прометей»**, **«Сон»**, **«Рано-вранці новобранці»**.
18. К. Стеценко. Музика до поеми Т. Шевченка **«Гайдамаки»**.
19. Я. Степовий. Вокальні цикли: **«Барвінки»**, **«Пісні настрою»**.
20. Я. Степовий. Обробки народних пісень: **«Музика на весілля»**, **«Ой, щит, щит»**.
21. Я. Степовий. Збірки пісень для дітей: **«Проліски»**, **«Кобзар»**.
22. Я. Степовий. Фортепіанні твори: соната, рондо, **«Прелюд пам'яті Шевченка»**.
23. М. Леонтович. Обробки народних пісень: **«Щедрик»**, **«Дударик»**, **«Пралю»**, **«Ой, з-за гори кам'яної»**, **«Козака несуть»**, **«Мала мати одну дочку»**, **«Над річкою, бережком»** та ін.
24. М. Леонтович. Оригінальні хорові твори: **«Льодолом»**, **«Літні тони»**, **«Моя пісня»**, **«Легенда»**, **«Прелюдія»**.
25. М. Березовський. Хорові концерти: **«Не отвержи мене во старости»**, **«Господь, воцарися»**, **«Отче наш»**, **«Да воскреснет Бог»** та ін. . Соната для скрипки і клавесину.
26. А. Ведель. Хорові концерти: **«Доколе, Господи, забедеш мя»**, **«Херувимська»**. Концерт для хора соль-мажор та ін.
27. Дм. Бортнянський. Хорові концерти: 315 **«Приидите воспоим людие»**, №16 **«Вознесу те, Боже мой»**, №19 **«Рече Господь»** та ін. Двоххорний концерт **«Тебе, Боже, хвалим»**. Соната до-мажор для фортепіано.

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У II ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «Стоїть явір», українська народна пісня.
2. «Вийди, вийди, Іванку», українська народна пісня.
3. «Вийшли в поле косарі», українська народна пісня.
4. «Через балку летить галка», українська народна пісня.
5. «Ой, ходила дівчина бережком», українська народна пісня.
6. «Карнавальна пісня», муз. А. Філіпенка, сл. В. Бичка.
7. «Грай, сопілко, грай», чеська народна пісня в обр. С. Шумкуса.
8. «Сонечко вставало», литовська народна пісня.
9. «Обжинкова», українська народна пісня.
10. Старофранцузький канон XIII ст. .
11. «Зимовий настрій», муз. В. Моцарта.
12. «Сольмізаційний канон», муз. З. Кодая.
13. «Сопілонько», муз. А. Кос-Анатольського.

II ПІВРІЧЧЯ ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Російська музика XIX ст.		
Народна пісня у творчості російських композиторів. Перші російські опери, камерні твори. Творчість О. Аляб'єва, О. Гурильова, О. Верстовського. Їх роль у розвитку класичної російської музики	2	
М. Глінка – основоположник російської класичної музики. Використання композитором народної творчості. Ідеї патріотизму в його музиці. Роль Глінки у розвитку російського оперного мистецтва	3	
«Могуча кучка». Характеристика епохи другої половини XIX ст. . Відображення революційних ідей 60-х років у літературі, живопису, музиці	1	
О. Бородін – видатний російський композитор, учений, громадський діяч. Відображення в музиці героїчних подій з життя російського народу. Оперна творчість. Вокальна лірика	3	
М. Римський-Корсаков – видатний російський композитор. Яскравість музичної мови композитора. Казка, природа в творчості М. Римського-Корсакова. Звернення до української тематики. М. Римський-Корсаков і оперне мистецтво	2	

М. Мусоргський. Втілення у творчості композитора революційно-демократичних ідей 60-х років XIX ст. Звернення до поезії М. Некрасова, Т. Шевченка. Дружба з М. Римським-Корсаковим, І. Рєпіним, знайомство з М. Лисенком. Новаторство М. Мусоргського, його роль у розвитку вітчизняної опери	4	
П. Чайковський. Жанрова різноманітність творчості композитора. Реалізм відображення внутрішнього світу людини. Зв'язок з народною творчістю, звернення до нових музичних жанрів і форм	6	

МУЗИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ СЛУХАННЯ (НА ВИБІР)

1. **«Весна-весняночка»**, російська народна пісня.
2. **«Соловей»**, муз. О. Аляб'єва.
3. **«Белеет парус одинокий»**, муз. О. Варламова.
4. **«Однозвучно гремит колокольчик»**, муз. О. Гурильова.
5. Хор дівчат з опери **«Аскольдова могила»** О. Верстовського.
6. М. Глінка. Опера **«Життя за царя»**: Інтродукція, танці з II дії (полонез, краков'як, мазурка), арії Сусаніна, Антоніди, хор **«Разгулялися, разливалися»**.
7. М. Глінка. Опера **«Руслан і Людмила»**: увертюра, хор **«Ложится в поле...»**, Рондо Фарлафа.
8. М. Глінка **«Камаринська»**. Вальс-фантазія.
9. М. Глінка. Романси: **«Сомнение»**, **«Не пой, красавица, при мне»**.
10. О. Бородин. Богатирська симфонія.
11. О. Бородин. Опера **«Князь Ігор»**: пролог, арія князя Ігоря, хор поселян, плач Ярославни.
12. О. Бородин. **«Для берегов Отчизны дальней»**, романс на сл. О. Пушкіна.
13. М. Римський-Корсаков. Симфонічна сюїта **«Шехерезада»** (фрагменти).
14. М. Римський-Корсаков. **«Проводи масляниці»**, **«Танець скоморохів»**, **«Аріозо Мізгіря»** з опери **«Снігуронька»**.
15. М. Римський-Корсаков. Опера **«Майська ніч»**.
16. М. Мусоргський. Опера **«Сорочинський ярмарок»** – гопак.
17. М. Мусоргський. Опера **«Борис Годунов»** – хор **«На кого ты нас покидаєш»**, монолог Пімена, пісня Варлаама, речитатив і арія Бориса.
18. М. Мусоргський. Фортепіанний цикл **«Картинки з виставки»** (на вибір).
19. М. Мусоргський. Пісні: **«Колискова Єрьюмушці»**, **«Сирітка»**.
20. П. Чайковський. **«Перша симфонія»**, I, IV частини.
21. П. Чайковський. Опера **«Євгеній Онегін»**: сцена листа Тетяни, вальс, сцена дуелі.
22. П. Чайковський. Опера **«Пікова дама»**: дует Лізи і Поліни.
23. П. Чайковський. Фортепіанний цикл **«Пори року»**.

Російська музика кінця XIX ст. — першої половини XX ст.

Загальна характеристика культури Росії цього періоду. Боротьба різних напрямів у мистецтві (реалізм, символізм, імпресіонізм, експресіонізм)	2	
О. Скрябін — російський композитор, піаніст. Оптимістично-вольові образи, драматизм, велика поетичність, ліричність почуттів, а також суб'єктивізм та містична символіка — коло творчих устремлінь композитора	1	
С. Рахманінов — видатний композитор, піаніст, диригент, продовжувач класичних традицій російської реалістичної музики. Зв'язок творчості С. Рахманінова з творчістю А. Чехова, І. Буніна, Максима Горького, К. Коровіна, І. Левітана; співдружність С. Рахманінова та Ф. Шаляпіна	2	
І. Стравинський — російський композитор і диригент. Багатство ритміки, динаміки, використання всіх можливостей сучасного симфонічного оркестру. Складність та суперечливість творчого обличчя композитора, співзвучного напруженості свого часу. Творчі зв'язки з М. Реріхом, А. Бенуа, С. Дягилевим	1	
С. Прокоф'єв — видатний російський композитор, класик XX ст. Оптимістична спрямованість, енергія, динамізм, життєстверджуюча сила музики композитора, прагнення до «нової простоти», загострене відчуття часу. Новаторство музики С. Прокоф'єва	2	
Д. Кабалевський — російський композитор, піаніст, диригент, громадський діяч. Світле світосприйняття, задушевний ліризм, симфонічна узагальненість образів у творчості композитора	1	
Г. Свиридов — видатний композитор. Оспівування величі народного духу, краси моральних ідеалів, відображення життя народу. Яскравий колорит музики, мелодійність, сучасне переосмислення древньої музичної спадщини народу	1	
Д. Шостакович — видатний російський композитор нашої епохи, класик XX ст. Характерні риси творчості; глибокий філософський зміст, драматизм, лірична проникливість, своєрідність ладо-гармонійного, інтонаційного складу музичної мови, велика роль поліфонії; логіка музичної думки. Широкий жанровий діапазон творчості	3	
Р. Щедрін — видатний композитор сучасності. Багатство образного строю, картинність. Національний характер творчості, втілення в музиці характерних рис російського фольклору, сучасне осмислення жанрів народної музики. Жанрова різноманітність	1	

**МУЗИЧНІ ТВОРИ
ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)**

1. О. Скрейбін. Симфонічна поема **«Прометей»**.
2. О. Скрейбін. Соната № 4 для фортепіано (1 частина).
3. О. Скрейбін. Етюд.
4. О. Скрейбін. Прелюдії: до-діз мінор, мі-бемоль мінор.
5. О. Скрейбін. Поема ре мажор.
6. С. Рахманінов. Опера **«Алеко»**: каватина Алеко, романс Молодого цигана, пісня Земфіри.
7. С. Рахманінов. Концерт для фортепіано з оркестром № 2 (I частина).
8. С. Рахманінов. Прелюдії для фортепіано: до діз мінор, соль мінор, соль діз мінор, соль мажор.
9. С. Рахманінов. Етюд-картина мі бемоль мінор.
10. С. Рахманінов. Романси: **«Весенние воды»**, **«Сирень»** та ін.
11. С. Рахманінов. Кантата **«Весна»**.
12. І. Стравінський. Балети: **«Жар-птиця»** — танок **«Жар-птиці»**, **«Хоровод царівен»**, **«Поганий пляс Кашеева царства»**; **«Петрушка»** (фрагменти на вибір).
13. І. Стравінський. Опера-ораторія **«Цар Едіп»**.
14. С. Прокоф'єв. Опер: **«Війна і мир»** — вальс Наташі (з другої картини), хор **«Как пришел к народу наш Кутузов»** (з восьмої картини), арія Кутузова (з десятої картини); **«Любовь к трем апельсинам»** — пролог, сцена у дворі замку Креонти (III акт, фрагмент), марш.
15. С. Прокоф'єв. Симфонія № 1 (фрагмент).
16. Д. Кабалевський. Опера **«Сім'я Тараса»** — увертюра, перша та четверта картини.
17. Д. Кабалевський. Сюїта з опери **«Кола Брюньон»**.
18. Д. Кабалевський. Концерт для фортепіано з оркестром ре мажор. Реквієм (фрагменти). Інструментальні п'єси (на вибір).
19. Д. Кабалевський. Пісні.
20. Г. Свиридов. **«Поема пам'яті Сергія Єсеніна»**: **«Край ты мой заброшенный»**, **«Поет зима...»**, **«Молотьба»**, **«Ночь под Йвана Купала»**, **«Я последний поэт деревни...»**, **«Небо как колокол...»**.
21. Г. Свиридов. Концерт для хору **«Пушкінський вінок»** (фрагменти).
22. Г. Свиридов. Музика для спектаклів.
23. Д. Шостакович. Симфонії № 5, 7, 11 (фрагменти).
24. Д. Шостакович. Опера **«Катерина Ізмайлова»** (фрагменти).
25. Д. Шостакович. Концерт № 2 для скрипки з оркестром (фрагменти).
26. Д. Шостакович. Цикл **«Десять поем для хору» «а капелла» («Дев'яте січня»)**.
27. Д. Шостакович. Святкова увертюра.
28. Р. Щедрін. Балети: **«Горбоконик»**, **«Анна Кареніна»** (фрагменти).
29. Р. Щедрін. **«Кармен-сюїта»**.

30. Р. Щедрін. «Святкова увертюра «Симфонічні фанфари».
31. Р. Щедрін. Музика до кінофільмів.
32. Р. Щедрін. Хорова музика.

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У І ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «Садок вишневий коло хати», українська народна пісня, сл. Т. Шевченка.
2. «Зоре моя вечірняя», українська народна пісня, сл. Т. Шевченка.
3. «Журавель», українська народна пісня, в обр. Вл. Соловйова.
4. «Ой ти, річко, річечко», білоруська народна пісня.
5. «Прийшла весна», муз. О. Гречанинова, сл. І. Белоусова.
6. «Вербоньки», муз. Ц. Кюї, сл. Л. Білявської.
7. «Захід сонця», муз. Е. Гріга, російський текст С. Свирського.
8. «Мати доню колихала», українська народна пісня.
9. «Ой там, за Дунаєм», українська народна пісня.
10. «Заповіт», муз. К. Стеценка, сл. Т. Шевченка.

РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МУЗИЧНА ГРАМОТА ТА ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ З СОЛЬФЕДЖІО

Учні повинні: уміти побудувати мажорні та мінорні гами, співати їх; знати і практично використовувати однойменні та паралельні тональності; будувати від заданого звука і співати інтервали, мажорні та мінорні тризвуки, їх обернення. Визначати на слух Д7 та уміти транспонувати мелодію, записати її, проспівати; записувати ритмічні і прості мелодичні диктанти; мати уявлення про мажорні та мінорні тональності; визначення на слух і спів інтервалів; мати уявлення про обернення інтервалів, основних тризвуків; знати хроматичний звукоряд; мати уявлення про альтеровані ступені звукоряду; визначати на слух та співати Д7; мати поняття про секвенцію.

ВОКАЛЬНО-ХОРОВА РОБОТА

Учні повинні: уміти використовувати знання, уміння та навички, набуті у 1-5 класах; знати авторів музики і слів пісень, що вивчаються; дотримуватись дикційної та ритмічної точності у творах.

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ

Учні повинні: вміти застосовувати у вправах теоретичний матеріал, вивчений у попередніх класах; використовувати в імпровізаціях і вправах функцій Т, Д; імпровізувати прості мелодії у формі рондо; користуватись вільною та обмеженою імпровізацією; вміти колективно імпровізувати мелодії на задану тему.

7 клас
(70 годин на рік, 2 год. на тиждень)

І ПІВРІЧЧЯ
ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Творчість Й. Баха та Г. Генделя – видатних німецьких композиторів епохи Бароко		
Жанри епохи бароко – прелюдія, фуга, мотета, кантата, сюїта, концерт, ораторія тощо	5	
Й. Бах – великий німецький композитор, органіст, хормейстер. Багатство емоціонального змісту; велика людяність, моральна чистота, висока поліфонічна майстерність – основні риси творчості Баха	20	
Г. Гендель – творець класичного типу ораторії. Великий майстер поліфонічної музики. Ораторії Генделя ідейно-змістовні, величні простотою і сили, мужні, в більшості випадків виражають патріотичні ідеї, боротьбу народу за свободу	10	

МУЗИЧНІ ТВОРИ
ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. Й. Бах. **Бранденбурзькі концерти** (фрагменти).
2. Й. Бах. **Сюїта для оркестру** (фрагменти).
3. Й. Бах. Прелюдії, такати, фуги, фантазії, сонати для органа.
4. Й. Бах. Мотети, хорали, кантати, духовні пісні.
5. Г. Гендель. Ораторія «**Месія**» (фрагменти).
6. Г. Гендель. Ораторія «**Іуда Маковей**» (фрагменти).
7. Г. Гендель. Ораторія «**Самсон**» (фрагменти).
8. Г. Гендель. Кантати (на вибір).
9. Г. Гендель. Сюїта для виконання на відкритому повітрі. Г. Гендель. Сюїти для клавіру та ін.
10. Г. Гендель. Опері (на вибір).

МУЗИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ СЛУХАННЯ
(НА ВИБІР)

1. «Гей, Балкан», болгарська народна пісня.
2. «Ой з-під Горки все туман», українська народна пісня в обр. В. Косенка.
3. «Спи моє серденько», словацька народна пісня в обр. В. Неєдли.

4. «Пливе човен», українська народна пісня в обр. Л. Леонтовича.
5. «Ой ходила дівчина бережком», українська народна пісня в обр. В. Іванникова.
6. «Гагілка», українська народна пісня в обр. С. Людкевича.
7. «Гуде вітер вельми в полі», муз. М. Глінки, сл. В. Забіли.
8. «Мчит Арагва вдаль», грузинська народна пісня в обр. Г. Чхіквідзе.
9. «Ты не стой, колодец», російська народна пісня в обр. О. Лядова.
10. «Узник», російська народна пісня, сл. О. Пушкіна.
11. «Караваны птиц», муз. Г. Жуковского, сл. О. Фатянова.
12. «Колискова», муз. Й. Брамса, російський текст А. Машистова.
13. «Зелений дубочку», українська народна пісня.
14. «Тиха вода», українська народна пісня в обр. М. Леонтовича.

II ПІВРІЧЧЯ

ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Творчість видатних національних композиторів-романтиків XIX ст.		
Ф. Шуберт – «романтичний класик». Втілення у музиці композитора переживань людини – головна риса творчості. Простота, задушевність, безпосередність музики Ф. Шуберта. Ф. Шуберт – реформатор пісенного жанру, засновник австро-німецької камерної вокальної лірики. Ф. Шуберт – творець нових романтичних типів піснi, симфонiї, фортепіанної мініатюри. Поезiя Й. Гете, Ф. Шiллера у творчості Ф. Шуберта	4	
Р. Шуман – яскравий представник романтичного мистецтва XIX ст. . Пристрасть, горда мужність, тонкий ліризм, змінність вражень та думок – характерні риси музики Ф. Шумана. Розвиток шубертівського типу ліричної піснi. Зв’язок творчості Р. Шумана з творчістю Г. Гейне, Дж. -Г. Байрона, Р. Бернса	3	
Ф. Шопен – засновник польської музичної класики, композитор і піаніст. Зв’язок творчості Ф. Шопена з народними жанрами польської музики. Замовлення романтичної спрямованості та патріотичного характеру, національної своєрідності музики Ф. Шопена з національно-визвольним рухом у Польщі в 30-40-х рр. . XIX ст. Вплив творчості композитора на розвиток слов’янських композиторських шкіл	5	
Ф. Ліст – видатний угорський композитор, піаніст, диригент, педагог. Зв’язок з образами літератури, конкретно-сюжетна програмність, тяжіння до філософських узагальнень – типові риси творчості Ф. Ліста	3	

Й. Брамс – продовжувач класичних традицій німецької музики, музичного романтизму. Зосередженість думок, схвильованість, ліризм музики Й. Брамса. Використання композитором німецьких, австрійських, слов'янських та угорських народних мелодій	2	
А. Дворжак – засновник чеської музичної класики. Втілення творчості композитора образів національно-визвольної боротьби, картин чеської природи та народного побуту; народнопоетичних казкових мотивів. Життерадісність, теплий ліризм, гумор, яскравий національний колорит, багатий мелодизм – риси музики митця	2	
Е. Гріг – засновник норвезької класичної музики. Народна основа і національний колорит творчості композитора. Камерно-інструментальний та вокальний жанри – яскраві області творчості Е. Гріга	3	
Б. Сметана – чеський композитор. Основоположник чеської класичної музики і творець національної опери і чеської програмної симфонічної музики. Народність, національний характер, демократизм, реалістичність напямленості, мелодійна виразність творчості	2	
Дж. Верді – італійський композитор. Оперна творчість. Виразник героїко-патріотичних почуттів та національно-визвольних ідей італійського народу. Характерні риси творчості Дж. Верді – народність музики, реалізм, драматичність, мелодична яскравість музики	6	
Резерв	4	

МУЗИЧНІ ТВОРИ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. Ф. Шуберт. «Незакінчена симфонія».
 2. Ф. Шуберт. «Симфонія до-мажор» (I частина).
 3. Ф. Шуберт. Вокальний цикл «Прекрасна млинарка»: «В дорогу», «Хлопчик і потічок» та інші (на вибір); «Зимова дорога», «Спокійно спи», «У потічка» та інші (на вибір).
 4. Ф. Шуберт. Пісні: «Маргарита за прялкою», «Лесної царь».
 5. Ф. Шуберт. Фортепіанні твори: «Музыкальний момент» фа мінор; «Експромт» ля-бемоль мажор.
 6. Р. Шуман. Цикл п'єс для фортепіано «Карнавал»: «Флорестан», «Св-себій», «Кіаріна», «Шопен», «Паганіні», «Марш».
 7. Р. Шуман. Вокальний цикл «Любов поета» на вірші Г. Гейне «Я не сержусь», «В сияньї майських днєй», «Посвящение».
 8. Р. Шуман. П'єси для фортепіано: «Порив», «Мрії».
- Ф. Шопен. Прелюдії, ноктюрни, вальси, полонези, мазурки.

9. Ф. Шопен. Балада №1 соль мінор.
10. Ф. Ліст. Угорські рапсодії №2.
11. Ф. Ліст. «Годы странствий» (п'єси на вибір).
12. Ф. Ліст. Симфонічна поема «Прелюди».
13. Ф. Ліст. «Ракоци-марш».
14. Ф. Ліст. Фортепіанна фантазія на тему квартету з опери Дж. Верді «Ріголетто».
15. Ф. Ліст. Етюд для фортепіано «Хоровод гномов».
16. Й. Брамс. Симфонія №4 (I частина).
17. Й. Брамс. Угорські танці (на вибір).
18. А. Дворжак. Слов'янські танці (на вибір).
19. А. Дворжак. Симфонія №5 «З нового світу» (фрагменти на вибір).
20. Е. Гріг. Сюїта «Пер Гюнт».
21. Е. Гріг. Норвезькі танці та пісні (твір №17) (на вибір).
22. Е. Гріг. Концерт для фортепіано з оркестром.
23. Е. Гріг. Романс «Лебідь» на вірші Г. Ібсена.
24. Б. Сметана. Опера «Продана наречена» (фрагмент).
25. Б. Сметана. Фрагменти з опер «Далібор» та «Лібуше».
26. Б. Сметана. «Тріумфальна симфонія» та «Урочиста увертюра» (фрагменти).
27. Б. Сметана. Чеські танці, хори, пісні.
28. Дж. Верді. Уривки з опер «Набукко», «Ріголетто», «Аїда», «Трубадур».

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У II ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «Колискова», муз. Р. Шумана, український текст П. Засенка.
2. «Фіалка», музика невідомого італійського композитора, російський текст Я. Серпіна.
3. «Весняний поклик», муз. Л. ван Бетховена, обр. Д. Локшина.
4. «Пісня про Віденський ліс», австрійська народна пісня в обр. І. Зикса.
5. «Вій, вітерець», латвійська народна пісня в обр. А. Луканіна, російський текст К. Алемасової.
6. «Колискова», муз. О. Гречанинова, слова народні.
7. «Думи мої...», муз. Я. Степового, сл. Т. Шевченка.
8. «Зеленая та й ліщинонька», «Закувала зозуленька», українська народна пісня в обр. М. Леонтовича.
9. «Ой, за гаєм», українська народна пісня в обр. В. Іванникова.
10. «Ой, співаночки мої», українська народна пісня в обр. К. Крижанівського.
11. «Було літо», українська народна пісня в обр. М. Леонтовича.
12. «Веснянка», українська народна пісня в обр. В. Соколова.
13. «Веснянка», муз. К. М'яскова, сло. Д. Павличка.
14. «Батьківщина», муз. Л. Дичко, сл. Е. Авдієнка.

15. «Зайчик», муз. Г. Сиридова, сл. О. Блока.
16. «Канон», муз. В. Моцарта.
17. «Камертон», норвезька народна пісня.
18. «Ой, під горою», українська народна пісня.

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У II ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «Во сыром бору тропинка», російська народна пісня в обр. О. Гречанинова.
2. «Світлячок», грузинська народна пісня.
3. «Спіши до нас, тихий вечір», муз. А. Тома, сл. К. Ушинського.
4. «Колискова», муз. І. Брамса, укарїський текст М. Познанської.
5. «Реве та стогне Дніпр широкий», українська народна пісня в М. Колесси, сл. Т. Шевченка.
6. «Хай наладять скрипоньки», українська народна пісня.
7. «Прилетіла перепілонька», українська народна пісня в обр. Л. Ревуцького
8. «Зацвіла в долині», українська народна пісня, сл. Т. Шевченка.
9. «Подоряночка», українська народна пісня в обр. Л. Ревуцького.
10. «Среди долины ровныя», російська народна пісня в обр. А. Луканіна.
11. «Зайчик», українська народна пісня в обр. Р. Скалецького.
12. Б. Бриттен. «Щорс» («Плачі») (фрагменти).

ВИМОГИ до рівня засвоєння основної навчально-виховної тематики

МУЗИЧНА ГРАМОТА ТА ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ З СОЛЬФЕДЖІО

Учні повинні: уміти побудувати мажорні та мінорні гами, співати їх; знати і практично використовувати однойменні та паралельні тональності; будувати від заданого звука і співати інтервали, мажорні та мінорні тризвуки, їх обернення. Визначати на слух Д7 та уміти транспонувати мелодію, записати її, проспівати; записувати ритмічні і прості мелодичні диктанти.

ВОКАЛЬНО-ХОРОВА РОБОТА

Учні повинні: уміти використовувати знання, уміння та навички, набуті у 1-7 класах; знати авторів музики і слів пісень, що вивчаються; дотримуватись дикційної та ритмічної точності у творах.

8 клас
(70 годин на рік, 2 год. на тиждень)

І ПІВРІЧЧЯ
ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Дата</i>
Західноєвропейська музика ХХ ст.		
Особливості різних творчих напрямлень, стилів, шкіл. Західноєвропейська музика ХХ ст.	1	
К. Дебюссі — французький композитор, піаніст, засновник імпресіонізму. Тонка поетичність, вишуканість стилю, багатство звукового живопису — риси стилю композитора. Імпресіонізм як художня течія: новаторство, ідейно-естетична спрямованість	2	
М. Равель — французький композитор. Особливості втілення життєвих образів, мелодизм, багатство інструментального колориту, барвистість гармонії. М. Равель і російська музика	1	
А. Онеггер — прогресивний французький композитор, диригент. «Шестірка» — група французьких композиторів-новаторів. Демократизм музики, народно-героїчні образи, тяжіння до програмності — риси стилю композитора	1	
Б. Барток — видатний угорський композитор, піаніст, музичний етнограф. Емоційна напруженість, гротеск, ліричність, почасти складність засобів музичної виразності — риси творчості композитора. Новаторська трактовка фольклорних елементів у музиці Б. Бартока	2	
З. Кодай — відомий угорський композитор, фольклорист, музикознавець, педагог. Тісний зв'язок творчості композитора з життям, історією, творчістю угорського народу. Дружба з Б. Бартоком	3	
Я. Сібеліус — фінський композитор, диригент, яскравий представник фінської музичної школи. Тяжіння до програмності, психологічна витонченість, монументальність, мелодичне та: гомофонічне багатство, органічне перетворення рис фінського музичного і поетичного фольклору. Я. Сібеліус і російська музична культура	2	
П. Хіндеміт — німецький композитор, диригент, музичний теоретик, виконавець. Глава руху неокласицизму в Німеччині. Прихильник врівноваженості, гармонії, стриманості, простоти, ясності музичної мови	1	

К. Орф — німецький композитор, педагог, актор. Поєднання простоти художніх засобів із складністю їх втілення (величезні склади виконавців, древні тексти, екзотичний інструментарій та ін.), прагнення відродити прості елементи музики (монодія, прості гармонії та ін.) — грані творчого портрета композитора. Діяльність К. Орфа в галузі музичного виховання дітей	2	
А. Шенберг — австрійський композитор, педагог, музичний теоретик, диригент; засновник нової віденської школи. Особливості творчості: прагнення до з'єднання поствагнерівського та брамсовського напрямів, тяжіння до експресіонізму. Атональний період творчості: нервозність, відсутність зв'язку з побутовими жанрами. Відображення протиріч епохи, заломлених через призму суб'єктивного світосприймання, створення мелодії звукових фарб, «мовний спів», додекафонія	2	
Дж. Гершвін — видатний американський композитор, піаніст, засновник національної опери. Гуманістична направленість творчості; використання афроамериканського фольклору; введення джазових інтонацій і ритмів в симфонічну музику	2	
Б. Бріттен — англійський композитор, піаніст, диригент. Творчість Б. Бріттена знаменує відродження музичного театру Великобританії, розвиток англійського національного музичного стилю. Гострота драматичної дії, психологічних характеристик, музично-виражальних засобів, гуманістична спрямованість творчості композитора	2	
Е. Віла-Лобос — видатний бразильський композитор, диригент, фольклорист, педагог. Національна характерність мелодичної та гармонічної мови, своєрідність ритміки у поєднанні з сучасними засобами музичної виразності; програмність — риси творчості композитора	1	
Легка і популярна музика. Джаз		
Африканський та афро-американський фольклор. Негритянська духовна музика. Спиричуелс	2	
Блюз. Класичний джаз. Диксиленд. Ансамбль Луїса Армстронга. Епоха Свінга (Ф. Гендерсон, Дуке Елінгтон, Бен Гудмен та ін.)	2	
Джаз Модерн (Чарлі Паркер, Стан Кентон). Виконавці джаз-модерн (Оскар Петерсон, Елла Фітцджеральд і ін.)	2	
Рок і поп музика. Рок енд рол (Елвіс Преслі, група «Бітлз»)	2	
«Кантрі» і «джаз вокал» стиль		

Музика «кантрі» (Елвіс Преслі, Боб Ділон, Джон Каш). Вплив «кантрі» на рок музику Роллінг Стоунз)	2	
Популярна американська музика — «стінг»	2	
Резерв	1	

МУЗИЧНІ ТВОРИ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. К. Дебюссі. Симфонічний ескіз **«Море»**.
2. К. Дебюссі. Фортепіанні твори: **«Лунный свет»**, **«Девушка с волосами цвета луны»**.
3. К. Дебюссі. Прелюдії **«Острів радості»**, **«Дитячий куток»**. М. Равель. Симфонічний твір **«Болеро»**.
4. М. Равель. Рапсодія для скрипки з фортепіано **«Циганка»**.
5. М. Равель. Твори для фортепіано: **«Игра воды»**, **«Прелюд»**.
6. М. Равель. Фортепіанний концерт для лівої руки.
7. А. Онеггер. Ораторія-містерія **«Жанна д'Арк на вогнищі»** — фрагменти.
8. А. Онеггер. П'єса для оркестру **«Пасифік 231»**.
9. Б. Барток. П'єса для фортепіано (**Варварське алегро**).
10. Б. Барток. П'єси з **«Мікрокосмосу»** (на вибір).
11. З. Кодай. Опері: **«Харі Янош»** (уривки).
12. З. Кодай. **«Угорський псалом»** для хору, тенора соло, симфонічного оркестру.
13. З. Кодай. Хорові твори (на вибір).
14. З. Кодай. Обробки народних пісень (на вибір).
15. Я. Сібеліус. Симфонічна поема **«Фінляндія»**.
16. Я. Сібеліус. Концерт для скрипки з оркестром.
17. Я. Сібеліус. Симфонія № 1 (1 частина).
18. П. Хіндеміт. Симфонія **«Художник Матис»** (фрагменти).
19. П. Хіндеміт. Концерт для оркестру.
20. П. Хіндеміт. Музична гра для дітей **«Ми будуємо місто»**.
21. К. Орф. **«Карміна Бурана»** (з театрального триптиху **«Тріумфи»**) — фрагменти.
22. К. Орф. П'єса для співаків, драматичних акторів та оркестру **«Умница»** (фрагменти на вибір).
23. А. Шенберг. Струнний секстет **«Просветленная ночь»**.
24. А. Шенберг. Варіація для оркестру.
25. Дж. Гершвін. Опера **«Поргі і Бесс»**: колискова пісня Кларн, марш (вступ на пікнік), пісня Поргі.
26. Дж. Гершвін. Пісні: **«Пусть грянет оркестр»**, **«О тебе пою я»**.
27. Б. Бриттен. Опера: **«Пітер Граймс»** (фрагменти). **«Військовий реквієм»** (фрагменти).
28. Б. Бриттен. Цикл п'єс **«Бразильська бахіана»** (фрагменти).

ПІСНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ У І ПІВРІЧЧІ (НА ВИБІР)

1. «Місяць на небі», українська народна пісня.
2. «Чом, чом, земле моя», українська народна пісня.
3. «Вечір», муз. та сл. П. Чайковського.
4. «Ой сивая зозуленька», українська народна пісня в обробці М. Леонтовича.
5. «Іди, іди, дощику», українська народна пісня в обробці Л. Ревуцького.
6. «Журавель», українська народна пісня в обробці Вл. Соколова.
7. «Зоре моя вечірняя», музика народна, сл. Т. Шевченка.
8. «Ніч яка місячна», українська народна пісня.
9. «Будинок біля моря», муз. Р. Шумана.
10. «Вечірня зоря», муз. Р. Шумана.
11. «Слава сонцю, слава миру», муз. В. Моцарта.
12. «Пісня дружби», муз. В. Моцарта.
13. «Восхваление природы человеком», муз. Л. ван Бетховена.
14. «Похідна пісня», муз. Л. ван Бетховена.
15. «Колискова», муз. Й. Брамса.
16. «Тече вода в синє море», українська народна пісня, сл. Т. Шевченка.
17. «Ой з-за гори кам'яної», українська народна пісня в обробці М. Леонтовича.

II ПІВРІЧЧЯ ОСНОВНА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНА ТЕМАТИКА

Назва теми	Кількість годин	Дата
Музична культура України ХХ століття		
С. Людкевич — український композитор і музичний діяч. Визначний композитор-симфоніст Західної України. Збирач народних пісень	1	
Л. Ревуцький — український композитор, педагог, музичний та громадський діяч. Глибоке проникнення в національний фольклор. Світлий оптимізм, ліризм та епічна широта. Врівноваженість інтелектуального та емоційного. Творчість композитора — важливий етап в розвитку української музичної культури	1	
Б. Лятошинський — один із відомих українських композиторів. Жанрова різноманітність творчості. Симфонічна творчість — визначне явище музичної культури	1	
В. Косенко — композитор, піаніст, педагог, один з видатних майстрів української музики. Сучасність в творчості композитора, збагачення фортепіанної музики, вокальної лірики	1	

М. Вериківський — один з фундаторів Української музичної культури. Композитор, педагог, теоретик, диригент. Звернення до жанрів, мало розвинених або зовсім нових для української музики. Пошуки митця в камерному жанрі	1	
А. Штогаренко — видатний український композитор, педагог. Зв'язок музичної мови композитора з фольклором України і інших національних культур. Вокальні та симфонічні жанри в творчості композитора. Багатоплановість розкриття теми Великої Вітчизняної війни. Молодіжна тематика в творчості митця	1	
К. Данькевич — видатний український композитор, педагог, диригент, піаніст, громадський діяч. Емоційна піднесеність, монументальність, переважання героїко-патріотичної тематики в музично-театральних творах, опора на класичні традиції — риси стилю композитора	1	
Г. Майборода — видатний український композитор, громадський діяч. Творчість митця — значний внесок у розвиток української музичної культури. Різноманітність жанрів, тяжіння до героїко-патріотичної тематики, монументальність симфонічних та музико-драматичних форм	1	
В. Кирейко — український композитор, педагог, музично-громадський діяч. Жанрове багатство творчості. Вклад композитора в розвиток української опери та балету. Опора на класичні традиції, ясність, простота, врівноваженість, національне забарвлення музичної мови	1	
М. Скорик — відомий український композитор-новатор. Не традиційність мислення, нові шляхи в музиці. Скрипичні та фортепіанні твори композитора	3	
Є. Станкович — сучасний український композитор. прагнення митця до втілення багатогранності духовного світу, людини, розкриття важливих моментів в історії українського народу. Тяжіння до масштабності творчих задумів, багатство образного змісту, темброво-кolorистичність музичної мови	3	
Л. Дичко — український композитор. Пошуки композитора в симфонічному, балетному та вокальному жанрах	3	
Музична творчість українських композиторів: Ю. Іщенка, В. Сильвестрова, Б. Буєвського, І. Карабиця, О. Кива, Я. Верещагіна (на вибір)	1	
Пісенна творчість відомих українських композиторів А. Кос-Анатольського, А. Філіпенка, Б. Фільц, В. Шаповаленка, К. Мяскова та ін. (на вибір)	1	

Мистецтво видатних музикантів — виконавців (НА ВИБІР ВЧИТЕЛЯ)		
Вокалісти: Енріко Карузо, Беняміно Джелі, Віргіліус Норейка, Євгеній Нестеренко, Федор Шаляпін, Марія Бієшу, Пласідо Домінго, Лучано Паваротті, Й. Карарас, Зара Долуханова, Марія Каллас, Елена Образцова, Ірина Архіпова і ін.	5	
Інструменталісти: Гвидон Кремер (скрипка), Йегуди Менухин (скрипка), Леонід Коган (скрипка), Давид Ойстрах (скрипка), Пабло Казальс, М. Ростропович (віолончель), Святослав Ріхтер, Ван Кліберн, Густав Нейгауз, Еміль Гілельс, Генріх Нейгауз і ін. (фортепіано)	5	
Диригенти: Герберт фон Караян, Отто Клемперер, Євгеній Мравінський, Вальтер Бруно, Шарль Мюнш, Євгеній Светланов, Геннадій Рождественський, Артуро Тосканіні і ін.	5	

МУЗИЧНІ ТВОРИ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ОСНОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТЕМАТИКИ (НА ВИБІР)

1. С. Людкевич. Кантата-симфонія «**Кавказ**» (1 частина), кантата-поема «**Заповіт**» (фрагменти), хорові твори (на вибір).
2. Л. Ревуцький. Кантата-поема «**Хустина**». Концерт для фортепіано з оркестром №2 (1 частина).
3. Л. Ревуцький. Обробки українських народних пісень (на вибір).
4. Л. Ревуцький. Оригінальні хорові твори: «**У єретику ходила**» (сл. Т. Шевченка), «**Гукайте їх**» (сл. М. Філянського) та ін.
5. Б. Лятошинський. «**Слов'янський концерт**» для фортепіано з оркестром (1 частина), симфонічна поема «**Гражина**».
6. В. Косенко. Хорові твори на слова Т. Шевченка, О. Пушкіна (на вибір).
7. В. Косенко. «**Героїчна увертюра**».
8. В. Косенко. П'єси для фортепіано: «**Куранта**», «**Гавот**» (сі-мінор). Романси: «**Колискова**», «**Мне грустно**», «**Я ждав тебе**», «**Послание в Сибирь**», «**На майдані**».
9. М. Вериківський. Кантата «**Гнів слов'ян**» (сл. Р. Стиєнського).
10. М. Вериківський. Опера «**Наймичка**» (фрагменти).
11. М. Вериківський. Ораторія «**Дума про дівку-бранку Марусю-Богуславку**».
12. М. Вериківський. «**Реквієм пам'яті М. Леонтовича**» (сл. П. Тичини): соло баса,, хорова fuga.
13. М. Вериківський. Обробки народних пісень: «**Сусідко**», «**На городі білі маки**».
14. А. Штогаренко. Симфонія-кантата «**Україна моя**».
15. А. Штогаренко. Симфонія № 3 («**Київська**»).

16. А. Штогаренко. Концерт-сюїта «Партизанські картини». Симфонічна сюїта «Пам'яті Лесі Українки».
17. А. Штогаренко. Струнний квартет «Вірменські ескізи».
18. К. Данькевич. Опера «Богдан Хмельницький»: хори з прологу, монолог Богдана, аріозо Богуна, дует Богуна і Соломії, арія Варвари, арія Кривоноса, заключний хор.
19. Г. Майборода. Опері «Милана» (хор «Сидить пташка на черешні»), «Тарас Шевченко (хор «Склонімо голови...»).
20. Г. Майборода. Симфонічна поема «Лілея».
21. Г. Майборода. Гуцульська рапсодія.
22. Г. Майборода. Хорові твори (на вибір).
23. В. Кирейко. Опері «Лісова пісня» (фрагменти), «У неділю рано зілля копала» (хор «Ніч над полонинами»).
24. М. Скорик. Концерт для скрипки з оркестром.
25. М. Скорик. Концерт «Карпатський» для оркестру.
26. М. Скорик. Віолончельний та фортепіанний № 2 концерти.
27. М. Скорик. «Гуцульський триптих» (фрагменти).
28. Є. Станкович. Опера «Цвіт папороті» (фрагменти).
29. Є. Станкович. Балети «Ольга», «Прометей», «Майська ніч» (фрагменти).
30. Є. Станкович. Камерно-інструментальні твори (на вибір).
31. Є. Станкович. Музика до кінофільмів. Симфонія №3 («Я утверджуєсь»).
32. Л. Дичко. Фрагменти із кантати «Чотири пори року», «Червона калина» і ін.
33. Л. Дичко. Хорові твори.
34. Л. Дичко. Вокальні твори.

ВОКАЛЬНО-ХОРОВА РОБОТА

Учні повинні: закріплювати знання, уміння і навички, набуті у 1-7 класах; співати вільно, наспівно, використовуючи м'яку атаку, правильне співацьке дихання; впевнено вести свою партію у творах триголосного складу (з супроводом та без нього); вміти аналізувати якість виконання твору, користуватись відповідною спеціальною термінологією; визначати лад, тональність твору, що вивчається; сольфеджувати твори, які вивчаються; знати і практично застосовувати правила гігієни та охорони співацького голосу.

МУЗИЧНА ГРАМОТА ТА ПРАКТИЧНІ НАВИКИ З СОЛЬФЕДЖІО

Як і в попередніх класах, у 8-му класі музична грамота пов'язується з музичним матеріалом для слухання, засвоюється в процесі хорових занять. Особлива увага приділяється сольфеджуванню, співу інтервалів, модуляцій.

Учні повинні: вільно орієнтуватись у мажорних та мінорних тональностях; сольфеджувати вправи, пісні, що вивчаються (одно- та двоголосно), з тактуванням та без нього; записувати одно- та двоголосні прості диктанти, наводити приклади та сольфеджувати пісні; транспортувати вправи, поспівки на секунду (малу, велику), терцію (малу, велику) вгору на вниз; співати, впізнавати на слух та знаходити у творах мажорний та мінорний тризвуки, їх обернення.

ТВОРИ ДЛЯ ХОРОВОГО СПІВУ (НА ВИБІР) II ПІВРІЧЧЯ

1. «**Домик у моря**», муз. Р. Шумана.
2. «**Заповіт**», українська народна пісня в обробці А. Кожевникова, сл. Т. Шевченка.
3. «**Бажання**», муз. Ф. Шопена, сл. С. Витвицького.
4. «**Цвіте терен**», українська народна пісня.
5. «**Сонце низенько**», українська народна пісня.
6. «**Веснянка**», білоруська народна пісня в обробці Вл. Соколова.
7. «**Ой у полі жито**», українська народна пісня в обробці М. Леонтовича.
8. «**Марена**», українська народна пісня в обробці К. Домінченка.
9. «**Наша мати пшениченька**», муз. Б. Фільц, сл. Д. Павличка.
10. «**Горные вершины**», муз. О. Варламова, сл. М. Лермонтова.
11. «**Не щебечи, соловейку**», муз. М. Глінки, сл. В. Забіли.
12. «**Славне море, священний Байкал**», російська народна пісня.
13. «**Вічний революціонер**», муз. М. Лисенка, сл. І. Франка.
14. «**А вже весна**», українська народна пісня в обробці М. Лисенка.
15. «**На вулиці скрипка грає**», українська народна пісня в обробці Е. Воля.
16. «**Тихо, тихо Дунай воду несе**», українська народна пісня.
17. «**Їхав козак на війноньку**», українська народна пісня в обробці М. Леонтовича.
18. «**Учітєся, брати мої**», українська народна пісня, сл. Т. Шевченка.
19. «**Ой вербо, вербо**», українська народна пісня в обробці М. Леонтовича.
20. «**Зелений дубочку**», українська народна пісня.
21. «**Ой співаночки мої**», українська народна пісня.

МУЗИЧНА ГРАМОТА, ХОРОВЕ СОЛЬФЕДЖІО I ХОРОВИЙ СПІВ

У 9-му класі учні свідомо використовують знання і навички з музичної грамоти під час розучування пісень, сольфеджування, на заняттях з музичної літератури.

Розучуючи хорові твори, учні повинні розуміти їх зміст, ідейну спрямованість, основні засоби музичної виразності.

Виконуючи твір, використовувати знання, уміння і навички набуті в попередніх класах, виразно розкривати думки і почуття закладені у творі.

ТЕОРІЯ МУЗИКИ ТА ОСНОВИ ГАРМОНІЇ

Зв'язок між абсолютною і відносною системами розвитку музичного слуху. Квінтове коло. Лад. Поняття про лідійський, фрігійський, міксолідійський, дорійський лади народної музики. Модальні звукоряди.

Повторення матеріалу за 8 клас та поглиблення його.

Варіювання мелодії.

Гомофонне та поліфонічне двоголосся.

Елементи поліфонії (тема, імітація, канон, відповіді – тональні, реальні і т. п.). Спів «луною» з використанням звуків за абсолютною та сольмізаційними системами (запоказом на фортепіано, голосом) знайомих та незнайомих мелодій.

Транспозиція мелодій (письмово; у виконанні на музичному інструменті).

Імпровізаційні завдання.

Створення музичних фраз, речень (усно, письмово).

Визначення на слух секстакорду, кварт секстакорду.

Визначення інтервалів, що вивчались у попередніх класах, на

Визначення звуків у тональностях, а також ряду звуків (двох, трьох).

Визначення належності акорду до певної функції: тонічної, субдомінантової, домінантової.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Hegyi Erzhebet. Solfege According to the Kodaly concept. – Kechkemmet, Kodaly I. pedagogical institute of music, 1975.
2. Апраксинв О. А. Современные задачи музыкального воспитания в школе. Сб. «Музыкальное воспитание в школе». Вып. 10. – М., Музыка, 1975.
3. Болгарський А., Гадалова І., Жофчак З. Програми з музики для середньої загальноосвітньої школи та позакласної роботи у 1-4 класах. – Київ, «Освіта», 1994.
4. Вейс П. Ф. Относительная сольмизация и советская музыкальная педагогика. – М. : Музыка, 1969.
5. Верещагіна А., Жофчак З. Методика викладання музики у 1-му класі. – Київ, «Музична Україна», 1987.
6. Верещагіна А., Жофчак З. Музика 1 клас. – Київ, «Музична Україна», 1987.
7. Ветлугина Н. А. Музичний розвиток дитини. – К. : Музична Україна, 1978.
8. Гейнрихс И. П. Обучение пению по нотам в начальной школе. – М.: Музыка, 1962.
9. Гумінська О. Уроки музики у загальноосвітній школі. Навчальна книга – Тернопіль, «Богдан», 2003.
10. Добсай Л. Основи музичної концепції З. Кодая. – Кечкемет (Угорщина), 1970.
11. Елагіна Л, Лук'янченко О. Музика. Програма і методичні рекомендації до уроків музики у 1-4 класах. – Харків, видавництво «Ранок», 2004.
12. Жофчак З. З досвіту викладання музики у початкових класах загальноосвітньої школи методом відносної сольмізації. – Ужгород, ЗППО, 2009.
13. Жофчак З. Методи і форми навчання музичної грамоти на уроках музики у початкових класах загальноосвітньої школи. – Ужгород, ЗППО, 2009.
14. Жофчак З. Можливості імпровізації та розвитку творчих можливостей учнів у процесі викладання музики у загальноосвітній школі. – Ужгород, ЗППО, 1989.
15. Жофчак З. Програма для шкіл (класів) з поглибленим вивченням музики. 1-4 класи. Київ, Міністерство народної освіти УРСР, 1989.
16. Жофчак З. Програма для шкіл (класів) з поглибленим теоретичним і практичним вивченням музики. 1-11 класи. Київ, «Радянська Україна», 1990.
17. З. Кодай. Спогади I, II. – Будапешт(Угорщина). : Музичне видавництво, 1974.
18. Зелененька І. О. Музично-дидактичні ігри. – Київ, видавництво педуніверситету ім. М. Драгоманова, 2000.

19. Зелінська Н. Слухання музики у загальноосвітній школі. – Київ, МОН України, 1996.
20. Кайбінгер Пал. Співи – музика. Для 1-2 класів. Національне видавництво підручників. – Будапешт, 1994.
21. Ковалів В. Я. Методика музичного виховання на релятивній основі. – К. : Музична Україна, 1973.
22. Ковбасюк М., Марченко І., Пайзнель Е. Відносна сольмізація в українській музичній педагогіці. – Дрогобич, 2003.
23. Кодай З. Музика у дошкільному закладі. Видавництво «Музика». – Будапешт, 1958.
24. Лантош Р., Лукін Л. Співи – музика. Підручник для 2 класу. Національне видавництво. – Будапешт, 2001.
25. Ланцюженко З., Школьник С. Перші кроки школяра у світ музики. Навчально-методичний посібник. 1 клас. – Тернопіль, видавництво «Підручники і посібники», 2009.
26. Лобова О. В. Музика. 1-2 класи. Київ, «Школяр», 2004.
27. Лужний В. М. Музика. Підручник для 1 класу. – Київ, «Інститут педагогіки», 2001.
28. Масол Л., Очаківська Ю., Беземчук Л., Наземнова О. Вивчення музики. 1-4 класи. – Харків, Видавництво «Скорпіон», 2003.
29. Міністерство культури Угорщини. Програма із співів та музики в загальноосвітній школі. – Будапешт-Угорщина, 1990.
30. Очаківська Ю., Смаглій Г. Музика 2 клас. – Харків, «Факт», 2002.
31. Садовенко С. Розвиток музичних здібностей засобами українського фольклору. – Київ, «Шкільний світ», 2008.
32. Сени Е. Виховні засади музичної системи Золтана Кодая. – Будапешт, «Видавництво підручників, 1984.
33. Сени Е. Методика музичного читання і письма. – Будапешт (Угорщина): Вид-во «Освіта», 1965.
34. Сильныш Э. Я. Релятивная сольмизация в начальной школе. : Рига, 1970.
35. Современная концепция и методика обучения музыке. – Санкт-Петербург, издательство «Каро», 2004.
36. Элементарное музыкальное воспитание по системе Карла Орфа. – М. : Советский композитор, 1978.

**«ПРЕКРАСНЕ ДОВКОЛА НАС. 5-7 КЛАСИ»
(навчальна програма факультативного курсу
з образотворчого мистецтва)**

Автор: Добей Ганна Миколаївна

«Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних
зкладах» (Протокол №4 від 20 жовтня 2011 року) за рішенням
комісії дисциплін художньо-естетичного циклу Науково-методичної
Ради з питань освіти МОНмолодьспорту України
(лист ІТЗО від 10.02.2012 року №14.1/12-Г-37)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета курсу – полягає в особистісному естетичному розвитку учнів, формуванні художньо-творчої свідомості, засвоєнні та поглибленні знань художньо – образними засобами мистецтва; вмінні учнів самостійно розв’язувати творчі завдання, поглиблювати знання про мистецтво малюнка, живопису, властивостей кольору, декоративного мистецтва, народного мистецтва рідного краю, звичаїв, обрядів.

Програма складається з трьох розділів – малюнок, живопис, декоративне мистецтво.

I. Розділ «Малюнок».

Передбачає розвиток образного мислення учнів, вивчення форми, її складових, фактури, світлотіні графічними засобами, перспективні зміни на основі спостережливості.

У 6 – 7 класах продовжується вивчення засобів передачі об’єму, матеріалів предметів, засвоєння законів лінійної перспективи, побудови голови, фігури людини. Курс дає змогу вдосконалювати вміння і навички в користуванні графічними засобами та матеріалами.

II. Розділ. «Живопис».

Полягає в розкритті законів зображення реалістичного світу, розвитку художнього смаку, розуміння кольорової гармонії. Розділ передбачає навчити учнів правильно обирати кольори, удосконалювати навички акварельним, гуашевим живописом.

Малювання з натури дає змогу ознайомити з етапами виконання живописної етюдної композиції; формує вміння і навички роботи над натурною постановкою; поглиблює знання законів композиції, кольорознавства, передачі простору, конструктивної побудови зображення предметів з натури.

Вивчаючи в 6 – 7 класах зображення інтер’єра учні розвивають уміння будувати перспективне зображення кімнат, використовувати закони перспективи, вміти використовувати закони кольорової гармонії.

Завдання з живопису голови людини, постаті полягає у вмінні вирішувати у кольорі характер, загальну форму голови, постаті, отримуючи цілісне зображення кольором.

III. Розділ. «Декоративне мистецтво».

Поглиблює знання і вміння і галузі декоративного мистецтва; розвиває інтерес до історичної культури нашого народу, до перлин народної творчості; розширює знання про гармонійну єдність форми й декору; поняття ритму, гармонії, окоміру, образного мислення.

Розділ розвиває творчу уяву, фантазію, художнє мислення в передачі власних декоративних композицій на основі спостереження творів народного мистецтва. У різнопланових творах учнів з декоративного мистецтва яскраво виражений національний колорит, самобутність, фантазії, образне мислення, використання етнічних відображень, національних традицій, звичаїв.

5 клас

70 годин (2 години на тиждень, 4 години – резервний час)

№ п/п	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня підготовки учнів	Кількість годин
1.	Розділ I. Малюнок. Тема1. Поняття про глибину. Усвідомлення та оволодіння цілими поняттями «композиційний простір», «тональними градаціями», «графічними засобами»; штрихування та тонування. Натюрморт з двох предметів (Перекриття однієї простої форми іншою формою) Техніка: графіка Матеріали: олівець, гумка, папір.	Учень(учениця): розпізнає та характеризує: - твори графічного мистецтва; виразні засоби графіки (лінія, штрих, крапка, пляма); - природні форми, їх характер і особливість; - природні форми у певному емоційному стані, спокою, русі; порівнює: - характер форм лінією, прямою, силуетом, штрихом; - різні силуети однієї форми; - будову різних природних форм; контрасти форм, їх пропорції, розташування; уміє: - передавати різний характер ліній, штрихів, крапок у різних техніках та матеріалах; - виявляти головне у композиції; - передавати характер форм лінією, прямою, силуетом, штрихом; дотримується: - правил техніки безпеки під час роботи з різними художніми матеріалами.	12 год. 2 год.
2.	Тема 2. Світлотіньове співвідношення, моделювання форми, об'єму та глибини засобами штрихування, тонування. Натюрморт з глечиком та фруктами. Техніка: графіка. Матеріали: олівець, гумка, папір.		4 год.
3	Тема 3. Штрихування різної густини. Штрих різною силою натиску (штрих від центра або до центра). Оволодіння графічними засобами в передачі об'ємних форм. Композиція «Сонячні квіти» Техніка: графіка. Матеріали: олівець, гумка, папір.		2 год.

4	Тема 4. Штрихування різної густини (2 години). Використання ламаних, хвилеподібних, дугоподібних, похилих ліній Сприйняття форми та тонові градації. Композиція «Осіньні листя» Техніка: графіка. Матеріали: кольорові кульки, гелеві ручки, кольорові олівці, папір	2год.
5	Тема 5. Можливості графічних матеріалів. Створення композицій з використанням ліній, плям, штриха. Передача емоційного настрою в композиції «Зимова віхола». Техніка: графіка. Матеріали: пастель, кольорові олівці, кольорові гелеві ручки. Розділ II. Живопис. Ознайомлення із засобами виразності, живопису: колір (хроматичний, ахроматичний). Оволодіння основними прийомами акварельних технік: «гризайль», «монотипія», «лесування», «акватипія», «крап кування», «солеграфія». Виконання вправ різними прийомами, накладання фарб (акварелі, гуаші): розтяжка кольору «по-вологому», «по-сухому». Контраст, як засіб вираження живопису. Розвиток уміння в передачі емоційного стану, настрою, контрастними та нюансними кольорами. Розвиток спостережливості, зорової пам'яті уяви; розширення діапазону, колірної відчуття; уміння передачі настрою, фантазії, образного мислення в колористичній композиції. Засвоєння просторових явищ; передача плановості; розміщення предметів у просторі за принципом: ближче – нижче; далі – вище. Використання тонових та кольорових контрастів; теплих і холодних кольорів, ніжних і похмурих	2год. 42год. Учень/учениця розрізняє та характеризує: - твори живопису, їх техніку (акварель, гуаш); - художні прийоми (акварель «по-вологому», «по-сухому», «монотипія», «акватипія», «крапкування»); - колорит (холодна, тепла гама); - монохромний живопис (пастель, насиченість, сволота одного кольору); - колір і форми (контрасти на нюансних кольорах); - кольорове розмаїття навколишнього середовища порівнює: кольори (хроматичні, ахроматичні) колорит і створений настрій у композиції геометричні форми різних кольорів, настроїв створений контрастними та нюансними кольорами; - колорит художніх творів та колорит у природному середовищі; уміє: - використовувати принцип теплих і холодних кольорів у композиції - передавати настрій, стан приро-

	Навчальні завдання:	ди засобами живопису (художніх технік і прийомів);	
1	Тема 1. Основні та похідні кольори. Хроматичні та ахроматичні кольори. Монохромний живопис. Поглиблення знань і умінь в техніці живопису « гризайль » – живопис чорно-білою або одноколірною фарбою. Вміння передачі настрою в композиції. Виконання композиції « Осінь мряка » Техніка: гризайль. Матеріали: акварельні фарби.	- відтворювати задум у композиції використовуючи колір(плями, мазки у композиції); - передавати ілюзію простору (плановість); - передавати образи за настроєм; застосовує: - колористичного рішення для розкриття характеру образу; аналізує: - художні техніки та прийоми для зображення образів	2 год.
2	Тема 1. Основні та похідні кольори. Використання основних та похідних кольорів. Поглиблення знань в техніці « монотипія ». Виконання композиції « Пори року ». Техніка: монотипія. Матеріали: гуашеві або акварельні фарби.	мас уявлення: - про хроматичні та ахроматичні кольори, кольорове коло дотримується: - техніки безпеки під час роботи з різними художніми матеріалами.	2 год.
3	Тема 2. Виразальні можливості кольору. Колірний контраст - різка протилежність у кольорі. Контраст, як засіб вираження у живописі. Хроматичний та ахроматичний контраст. Поглиблення знань в техніці « акватипія ». Виконання композиції « Метелики ». Техніка: акватипія. Матеріали: акварельні фарби.		2 год.
4	Тема 2. Виразальні можливості кольору. Кольоровий контраст. Поглиблення знань передачі кольорового контрасту. Виконання композиції « Яскравий птах на контрастному тлі » Змішана техніка. Матеріали: акварельні та гуашеві фарби.		3 год.
5	Тема 2. Виразальні можливості кольору. Свідомий вибір теплого, холодного або контрастного кольорів. Створення певної колірної гами в передачі настрою пейзажу. Виконання композиції « Зимова		3 год.

6	ніч» Змішана техніка. Матеріали: гуаш та акварель. Тема 2. Виразальні можливості кольору. Свідомий вибір тепло-го, холодного або контрастного кольорів. Створення певної колірної гами в передачі настрою пейзажу. Виконання композиції «Цвітуть сади в Карпатах».		3год.
7	Змішана техніка Матеріали: акварельні або гуашеві фарби, віск. Тема 3. Колір як засіб емоційного стану живопису. Гармонія кольоро-ного співзвуччя. Передача емоційного стану композиції «Карпатська осінь – справ-жнє диво».		3год.
8	Змішана техніка. Матеріали: акварель, гуаш. Тема 3. Колір, як засіб емоційно-го стану живопису. Поєднання чистих і контрастних кольорів, змішування фарб. Знайомство з творчістю Вінсента Ван Гога, Жоржа Сера. Передача мінливості світла, мерехкотіння кольорів використовуючи техніку «пуанктуалізм», «крапкування» в натюрморті.		4год.
9	Техніка: крап кування. Тема 3. Колір, як засіб емоційно-го стану живопису. Гармонія кольорового співзвуччя. Знайомство з технікою «солегра-фія» (малювання сіллю та акварел-лю). Передача настрою і стану природи в композиції «Зима в Карпатах».		3год.
10	Техніка: «солеграфія». Матеріали: акварельні фарби, сіль. варіант – дрібна кухонна сіль – ніжно-бархатистий живопис; варіант – груба кухонна сіль – більш ефективний грубіший живо-пис; Тема 3. Колір, як засіб емоційно-го стану живопису. Гармонія ко-льорового співзвуччя. Передача емоційного настрою в		4год.

11	натюрморті «Квіти». Техніка: «солеграфія». Матеріали: акварельні фарби, сіль. Тема 4. Кольоровий нюанс. Вміти передати ледве помітну різницю, відтінок або контраст. Використання нюансу чи контрасту в натюрморті з квітами. Змішана техніка.		3 год.
12	Матеріали: акварельні фарби. Тема 5. Кольоровий тон. Тональна і колірна розтяжка. Знайомство з технікою живопису «по – вологому». Виконання композиції «Захід сонця», «Схід сонця» Техніка: живопис «по – вологому».		2 год
13	Матеріали: акварельні фарби Тема 5. Кольоровий тон. Тональна і колірна розтяжка. Основні та похідні кольори. Виконання композиції «Осінній ліс». Змішана техніка.		3 год.
14	Матеріали: акварельні та гуашеві фарби. Тема 6. Розбіленість кольорів. Гармонія споріднених кольорів, колірні відтінки. Удосконалення навичок прийомів техніки гуашшю. Виконання композиції «Зачарована зима». Техніка: багатошаровий живопис.		3 год.
15	Матеріали: гуашеві фарби. Тема 7. Повітряна перспектива. Передача плановості; розміщення предметів у просторі за принципом: ближче – нижче, далі – вище. Засвоєння просторових явищ. Колір, як засіб передачі простору. Виконання композиції «Невицький замок», «Ужгородський замок». Техніка: багатошаровий живопис. Матеріали: акварельні або гуашеві фарби.		3 год.
	ІІІ. Декоративне мистецтво. Ознайомлення з видами декоративно-ужиткового мистецтва на Україні та Закарпатті; історичними	Учень/учениця Розпізнає та характеризує: - площинні та об'ємні твори декоративно-ужиткового мистецтва;	16 год.

1	довідками виконання видів декоративно-ужиткового мистецтва. Композиція у декоративному мистецтві, цілісність форми і декору, орнаментальна композиція (стрічкова, сітчаста); декоративна композиція (симетрія, асиметрія, рівновага). Використання декоративних елементів у композиції. Знайомство з обереговою символікою у витинанках, кераміці, писанці. Виконання вправ, що сприяють усвідомленню специфіки художньої мови народного декоративно-ужиткового мистецтва; володіння традиційними технологіями петриківського розпису. Розвивати інтерес, зацікавленість у пізнанні багатогранної культури нашого народу, шанобливе ставлення до народного мистецтва. Навчальні завдання: Тема 1. Декоративно-ужиткове мистецтво. Художня обробка деревини. Виразальні можливості декоративної композиції, підпорядкованість форми та розміру елементів композиції формату. Свідомий вибір симетричного або асиметричного принципу композиції, організації площини. Художня обробка деревини на Закарпатті. Виготовлення та розпис кухонної дощечки. Техніка: імітація фактури дерева і розпис. Матеріали: гуашеві фарби.	- символи та обереги в орнаментах; - предмети з різним декором, орнаментом; - особливості закарпатського та петриківського розпису, кольорову гамму, традиційні елементи розпису порівнює: - орнаменти і техніки виконання розписів різних регіонів України, минули та сучасних виробів; - види орнаментів (геометричний, рослинний, зооморфний); - форми посуду на Україні; уміє: - спрощувати форми для створення рапорту орнаменту (геометричного, рослинного, зооморфного); - створювати орнамент на основі рапорту у витинанці, кераміці, писанці, тощо. - створювати ескізи власної роботи на основі спостереження розписів народних майстрів України; - виконувати елементи закарпатського та петриківського розпису у декоративних композиціях.	3 год.
2	Тема 2. Декоративно – ужиткове мистецтво. Витинанка. Історія виникнення витинанки. Знайомство з видами витинанок. Оберегові символи у витинанках. Знайомство з витинанкою на Закарпатті (фетрова витинанка) Виконати витинанку «Закарпатські мотиви» Техніка: багатоколірна витинанка. Матеріали: кольоровий папір, клей, ножиці		3 год.

3	Тема 3. Декоративно-ужиткове мистецтво. Кераміка – джерело берегової символіки наших пращурів. Поглиблення та розширення знань у передачі народної форми, орнаменту, кольору на закарпатському народному керамічному посуді. Закріплення навиків розпису пензлем всією ворсою. Виконати інтерпретацію розпису святкового народного керамічного посуду «Великодній стіл» за мотивами берегової символіки народного посуду Закарпаття. Техніка: розпис. Матеріали: акварельні або гуашеві фарби, свічка	4 год.
4	Тема 4. Декоративно-ужиткове мистецтво. Писанкарство в Україні і на Закарпатті. Розкривати зацікавлення у пізнанні багатогранної культури нашого народу; інтерес до глибоких знань і мудрості, що втілена нашими пращурами у красу форми розпису. Виготовити мальованку на попередньо видутому яйці за зразками народних писанок різних регіонів України, Закарпаття. Техніка: Розпис. Матеріали: гуашеві фарби, клей ПВА.	3 год.
5	Тема 5. Декоративно-ужиткове мистецтво. Народний розпис. Петриківський розпис. Навчити прийоми та техніки петриківського розпису; розвивати образне мислення, уяву, фантазію. Використання холодної або теплої гамми кольорів. Створення власної композиції на основі розпису петриківських майстрів на кахлі. Техніка: розпис. Матеріали: гуашеві фарби, клей ПВА, кахлі.	3 год.

	6 клас 70 годин (2 години на тиждень, 4 години-резервний час) Розділ І. Малюнок.	Учень/ учениця: розпізнає та характеризує: - види лінійної та повітряної перспективи; - форми (реальні, декоративні), їх специфіку; - красу форми її пропорції, силует, об'єм (єдність зовнішньої форми та внутрішнього змісту); уміє: - поетапно будувати композиції та її елементи; - будувати перспективні зміни простору та складних геометричних тіл залежно від положення в просторі; - використовувати лінійну перспективу для виявлення форми, її конструкції; - використовувати світлотінь, як засіб виразності форми предмета; - бачити тональні співвідношення, відтворювати об'ємну форму; - зображувати геометричну форму та спрощувати її на прості геометричні тіла; порівнює: - природне і штучне світло; - будову різних об'ємних форм, їх пропорції, розташування	14 год.
1	Тема 1. Композиційне рішення аркуша; аналіз форми предметів і поетапне зображення їх у перспективі. Натюрморт (франц. – <i>nature morte</i> «мертва природа») – як жанр образотворчого мистецтва. Графічні засоби вирішення натюрморту. Виконати натюрморт із 2-х – 3-х геометричних форм. Техніка: графіка, штрихування. Матеріали: олівці, гумка.	3 год.	
2	Тема 2. Лінійна перспектива як засіб виявлення об'ємної форми. Перспектива кола. Побудова предметів, в основі яких лежить коло. Знайомство з видами лінійної перспективи та їх перспективне застосування. Перспектива (франц. <i>perspection</i>, від латин. <i>perspicio</i> – бачити наскрізь). Натюрморт з складних за формою предметів шляхом виокремлення в їх будові простих геометричних форм (бідон, глечик, горнятко). Силуетне рішення натюрморту. Техніка: графіка. Матеріали: олівець, гумка.	4 год.	
3	Тема 3. Виразальні можливості об'ємної форми. Побудова геометричних тіл у перспективі з передачею світлотіні. Застосування графічних засобів виявлення об'ємної форми предмета. Натюрморт із геометричних форм (куля, куб, конус), які розміщені на різному рівні відносно лінії горизонту. Техніка: графіка, штрихування. Матеріали: олівець та гумка.	4 год.	
4	Тема 4. Світлотінь – засіб передачі об'єму. Градація світлотіні. Світло і тон предметів. Тональні властивості	3 год.	

1	об'єму предмета. Світлотіньове рішення розетки. Техніка: графіка штрихування. Матеріали: олівець та гумка. II. Живопис. Тема I. Роль натюрморту в розкритті духовного світу людини. Добір необхідних відтінків, інтенсивність кольору, напівтону в передачі об'єму, фактури предметів в натюрморту. Знайомство з творчістю закарпатських художників А. Ерделі, В. Габда, Ш. Петкі, А. Шепи. . . Виконання натюрморту з 2-х, 3-х предметів побуту. Техніка: живопис. Матеріали: гуаш, акварель. Тема 2. Передача об'єму та матеріальності зображуваних предметів за допомогою кольору. Рефлексивність кольору. Систематизація інформації з учнями щодо особливостей реалістичного та декоративного натюрмортів. Передача краси форми, пропорції через власні почуття. Тематичний осінній натюрморт з 3-х, 4-х предметів (кошик з грибами, овочі, фрукти, глечик, тощо). Змішана техніка. Матеріали: акварель, гуаш, віск. Тема 3. Відтворення тональних співвідношень у декоративній композиції. Співвідношення локальних кольорів. Специфіка реалістичних і декоративних вирішень натюрморту. Декоративний натюрморт «Осінь фантазія». Техніка: багатошаровий живопис. Матеріали: гуашеві фарби. Тема 4. Кольорово-повітряна перспектива. Вміння будувати композицію згідно із законами перспективи. Просторова зміна кольору. Передача добору необхідних кольорів для	Учень(учениця): має уявлення про: - основи кольорознавства, живописні матеріали та їх можливості; - ознаки кольору та їх температурні характеристики; уміє: - виконувати закони колірної гармонії; - використовувати принцип теплих і холодних кольорів у композиціях; - засобом ліплення форми передавати об'єм кольором; - бачити тональні, кольорові співвідношення; - відтворювати кольорово – повітряну перспективу; - зображувати голову людини в положеннях, пропорції її елементів; - передавати статичність, рух, центр ваги засобами живопису. повинен уміти: - робити аналіз форми та її частин методом візування і без нього; - користуватися живописними засобами: - аналізувати та оцінювати художньо – естетичний рівень роботи.	42 год. 3 год. 4 год. 3 год. 3 год.
---	---	--	--

6	відтворення осінньої пори року. Нюанси, взаємодія кольору і відтінку на предметах. Знайомство з художниками Закарпаття пейзажного жанру. Пейзажний живопис. Виконання композиції «Осінь променіє» за власним спостереженням. Змішана техніка. Матеріали: гуаш, акварель, віск. Тема 5. Відтворення тональних співвідношень у декоративній композиції за уявою. Стилізоване рішення мотивів різних форм дерев, кущів. Пейзаж у декоративному виконанні за уявою «Зачарований осінній ліс». Змішана техніка. Матеріали: гуашеві фарби, віск, пастель.	4 год.
7	Тема 6. Виразальні можливості кольору. Колір як засіб емоційного вирішення композиції. Секрети художнього методу імпресіоністів. – від франц. <i>Impression</i> «враження». Створення святкової декоративної композиції «Вертеп», «Різдвяні свята», «Новорічні щедрування». Техніка: пуантилізм («крапкування»); Матеріали: акварельні або гуашеві фарби.	4 год.
8	Тема 7. Пейзаж як жанр живопису. Передача «настрою» пейзажу. Колір як засіб емоційного вирішення композиції. Використання кольорів та відтінків у холодній гаммі. Характеристика та аналіз творів мистецтва засновників школи живопису на Закарпатті. Зимовий пейзаж у реалістичному виконанні. Змішана техніка; Матеріали: акварель, гуаш, віск	3 год.
9	Тема 7. Пейзаж як жанр живопису. Передача настроєвого пейзажу. Вміння відобразити цвітіння дерев різних порід з фрагментами рідно-	3 год.

10	го міста. Виконання пейзажу «Весняні мотиви». Змішана техніка, техніка «по мокрому» Матеріали: акварельні або гуашеві фарби, віск; Тема 8. Пейзаж у абстрактному виконанні. Абстрактна композиція «Пори року» Абстракціонізм – безпредметне мистецтво. Знайомство з творчістю абстракціоністів П. Пікассо, В. Кандинського, К. Малевича. Техніка: кляксографія, монотипія, набризк, змішана техніка; Матеріали: акварель, гуаш.		3 год.
11	Тема 9. Повітряна перспектива. Вміння будувати композицію згідно із законами перспективи; виражати кольором світлотінь, кольорові відблиски світла, відображати красу закарпатської природи, настрій, емоційну силу. Виконання композиції «Цвітуть каштани, магнолія на весні», «Сакура – ужгородське диво», «Набережна рідного міста». Змішана техніка; Матеріали: акварель, гуаш, віск.		3 год.
12	Тема 10. Портрет як жанр образотворчого мистецтва. Історія розвитку та особливості портретного жанру. Особливості будови людського обличчя. Рисунок голови з передачею індивідуальних рис обличчя людини. «Портрет мого товариша», «Портрет моєї мами»... Змішана техніка; Матеріали: акварель, гуаш.		3 год.
13	Тема 10. Портрет як жанр образотворчого мистецтва. Відтворення пропорційної будови людської фігури. Вміти узагальнено передавати зображення постаті людини, використовуючи схеми, пропорції. Вміння передавати статичність, рух, центр ваги. «Виконання постаті людини в русі».		3 год.

	Змішана техніка; Матеріали: акварель, гуаш. Тема 10. Портрет як жанр образотворчого мистецтва. Портрет у творчості Т. Г. Шевченка. Ознайомити з мистецькою спадщиною Т. Г. Шевченка. Вміти зображувати голову людини в різних положеннях, пропорції її елементів. Виховувати пошану та любов до мистецтва через розуміння творів Т. Г. Шевченка. Вміти відтворювати літературні сюжети у живописних та графічних образах. Навчити підпорядковувати персонажів, оточення, ідеї, сюжету твору. Виконання ілюстрації до твору Т. Г. Шевченка. Змішана техніка, графіка; Матеріали: акварель, гуаш, пастель. (3 години)		3 год.
1	Розділ III. Декоративне мистецтво. Тема 1. Декоративна композиція. Виразальні засоби декоративної композиції. Поглиблення інтересу учнів до народного декоративно – прикладного мистецтва – розпису. Навчити прийомів та техніки закарпатського розпису; вміти створювати власні композиції на основі спостереження творів майстрів декоративного розпису; розвивати уяву, фантазію, художнє мислення, любов до краси та багатства рідного краю. Виконання декоративного розпису пензлем на основі спостереження закарпатського орнаменту «Осінні мотиви». Техніка: розпис пензлем всією ворсою. Матеріали: гуашеві або акварельні фарби.	Учень (учениця): спостерігає: - різноманітні вироби декоративно – ужиткового мистецтва; - твори відомих народних митців декоративно – ужиткового мистецтва; характеризує: - художні якості виробів різних народних промислів, народних митців України; - особливості художньої мови твору майстрів декоративно – прикладного мистецтва/ уміє: - стилізувати реальні форми в декоративні, створювати орнаменти різних видів на предметах побуту; - створювати орнаменти декоративно – прикладного мистецтва на основі рапорту орнаменту (геометричного, рослинного, зооморфного).	14 год. 3 год.
2	Тема 2. Декоративне мистецтво. Знайомство учнів з мистецтвом створення букетів осінніх гілочок, колючок, квітів, тощо. Ікебана – традиційне мистецтво Японії; символічне вираження краси природи.		3 год.

3	Знайомство з основами побудови ікебани; композиційними засобами виразності, символіки кольору. Ознайомлення з японською культурою, традиціями, звичаями. Створення подарунку «Осіння ікебана». Матеріали: сухі гілки, квіти, тощо. Тема 2. Декоративна композиція. Виразальні засоби декоративної композиції. Вчити виконувати декоративну композицію, розвивати творчі здібності, фантазію; виховувати інтерес до творчості народних майстрів. Виконання декоративної композиції «Великодні дзвони». Змішана техніка; Матеріали: акварель, гуаш.		4 год.
4	Тема 3. Витинанка – вид декоративно – ужиткового мистецтва. Поглиблення знань з мистецтвом витинанки, видами витинанок. Використання оберегових символів у витинанках. Виховувати розуміння внутрішньої та зовнішньої краси навколишнього світу через створення художнього образу засобами витинанки; виховувати повагу до народних традицій. Виконання декоративної композиції «Народні мотиви рідного краю» з використанням традиційних елементів витинанки. Техніка: витинанка багатоколірна. Матеріали: кольоровий папір, клей, ножиці.		4 год.
1	7 клас 70 годин(2 години на тиждень, 4 години-резервний час) Розділ І. Малюнок. Тема 1. Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва. Виявлення об'єму форми предмета засобами світлотіні. Штрих як засіб передачі об'єму. Учити відтворювати реальну форму предметів: пропорції загальної форми та її елементів, конструкції.	Учень (учениця): має уявлення про: - явища просторової та лінійної перспективи; - послідовність малювання драпіровки та предметів у постановці натюрморту; - види інтер'єрів, проведення основних ліній; - конструктивні особливості побудови голови; - послідовність процесу побудо-	14 год. 4 год.

2	Розвивати відчуття рівноваги та гармонії у творах мистецтва. Драпіровка як елемент художньої виразності в композиції. Виконання творчого натюрморту з 3-х, 4-х предметів побуту, драпіровки «Закарпатська поличка». Техніка: графіка, штрихування. Матеріали: олівець, гумка. (4 години) Тема 2. Портрет як жанр образотворчого мистецтва. Характерні ознаки та зв'язок їх з передачею емоційного стану людини. Вміти передати основні пропорції постаті людини різного віку; схематична побудова фігури людини. Виконання постаті людини в русі графічними засобами. Техніка: графіка. Матеріали: олівець, гумка. (3 години) Тема 3. Лінійна перспектива. Навчити створювати фронтальну композицію вулиці міста; поглиблювати уявлення про простір. Вміти передавати форму, яка піддається перспективним змінам; Закони лінійної та повітряної перспективи. Виконати композицію графічними засобами «Перспектива вулиці міста», «Замкова вулиця» використовуючи одну точку сходження. Техніка: графіка; Матеріали: олівець, гелеві ручки. Тема 3. Лінійна перспектива. Поглиблювати знання про побудову інтер'єру з двома точками сходження. Розвивати вміння будувати перспективне зображення кімнати; використовувати закони перспективи в зображенні конкретних предметів. Побудувати інтер'єр з двома точками сходження «Інтер'єр наших прадідів», «Сучасний інтер'єр». Техніка: графіка; Матеріали: олівці, гелеві ручки, акварель.	ви фігури людини, голови, пропорційні відношення. порівнює: - пропорції загальної форми та її елементів конструкції; - особливості характеру людини, їхніх захоплень, одягу природного світу; уміє: - використовувати лінійну перспективу та виразні засоби для виявлення форми, її конструкції; - передати форму методом штрихування; - використовувати світлотінь як засіб виразності та виявлення форми; - методом штрихування передавати об'єм, пластику деталей голови, - виконувати світло – тіньове ліплення драпіровки; - відтворювати цілісність, передача плановості простору; знає: - основні принципи побудови форм предметів (вістові лінії, горизонтальні, перспективні скорочення, точки сходження); - анатомічні пропорції голови людини з урахуванням основних пропорцій постаті людини залежно від віку, зросту, статі; - виявити рух складок, основи форм складок, пропорційне відношення частин цілого. маю уявлення про: - основні пропорції форм предмета; - послідовність малювання драпіровок; - види інтер'єрів; - послідовність процесу побудови фігури людини, пропорційні відношення.	3год. 3год. 4год. 40год.
---	--	--	--

1	Розділ II. Живопис. Тема 1. Перспективні явища в побудові інтер'єру. Виразальні засоби композиційного і колористичного вирішення інтер'єру. Виховувати любов до рідного краю, народного мистецтва. Виконання інтер'єру житла закарпатців в минулому з використанням кухонних атрибутів святкового народного посуду, вишивки, народного одягу, предметів побуту у композиції «Великодній стіл», «Вечорниці». Змішана техніка; Матеріали: акварельні або гуашеві фарби.	Учень (учениця): порівнює: - контрастні та нюансні кольори природних форм; - колорит художніх творів та колорит у природному середовищі; - художні образи природних форм у статиці, динаміці. має уявлення про: - ліплення форми предмету кольору; - поетапний композиційний аналіз, емоційне сприймання заданої композиції; - явища просторової та лінійної перспективи. уміє: - зображувати образи людей в різних положеннях, рухах з передачею емоційного стану; - використовувати необхідні відтінки, інтенсивність кольору, передачу об'єму, фактури зображуваних предметів; - використовувати виразальні засоби композиційного і колористичного рішення інтер'єру, екстер'єру. знає: - принцип побудови форм методом теплих, холодних, контрастних, нюансних кольорів;	4год.
2	Тема 2. Екстер'єр будівлі. Зображення будівлі в кутовій перспективі з використанням ландшафту. Поглиблення знань учнів про просторові відношення на основі знань законів лінійної та повітряної перспективи, лінію горизонту. Вміти використовувати закони колірної гармонії. Зображення екстер'єру сучасного будинку з урахуванням законів перспективи та ландшафту. Змішана техніка; Матеріали: акварель, гуаш.		4год.
3	Тема 2. Екстер'єр будівлі. Вчити малювати архітектурні споруди, вміти використовувати знання законів лінійної та повітряної перспективи. Формувати навички роботи на природі. Виховувати любов до рідного краю, до своєї Батьківщини. Зображення будівлі наших предків в кутовій перспективі з використанням ландшафту (пленер). Змішана техніка; Матеріали: акварель, гуаш.		4год.
4	Тема 3. Вплив світла на локальний колір. Закріплення знань про жанр натюрморту. Засоби та прийоми компоновки натюрморту на аркуші. Принцип розміщення теплих і хо-		4год.

	лодних кольорів на об'ємі. Передача об'єму та форми живописними матеріалами. Розвиток художнього смаку учнів, розуміння ними творів мистецтва. Натюрморт із предметів побуту, освітлених денним світлом. Змішана техніка; Матеріали:акварель, гуаш.		4год.
5	Тема 3. Побудова об'єму і простору засобами живопису. Поглиблення знань про жанр натюрмрту. Розвиток практичних навиків роботи аквареллю, гуашю. Удосконалення вміння вибудовувати предмети, що складають натюрморт. Вміння використати необхідні відтінки, інтенсивність кольору, передачі об'єму, фактури зображуваних предметів. Роль драпіровки в натюрморті. Виховання естетичного ставлення до творів мистецтва. Створення натюрмрту з предметів побуту та драпіровки. Змішана техніка; Матеріали:акварель, гуаш. (4 години)		4год.
6	Тема 4. Силуетний живопис. Архітектура як вид мистецтва. Художньо – композиційні засоби архітектури; зв'язок архітектури з навколишнім середовищем. Вміти зображувати архітектурний пейзаж з урахуванням лінійної та повітряної перспективи. Удосконалювати навички роботи в техніці силуетного живопису та графографії. Силуетна композиція «Вечірній Ужгород», «Архітектурні пам'ятки Закарпаття». Техніка: 1 варіант – силуетний живопис (акварель, гуаш); 2 варіант – графографія по прописаному акварельними фарбами фоні.		4год.
7	Тема 5. Зображення обрядів і свят рідного народу. Колірний контраст – засіб виразності у живописі. Уміння зображувати образи людей в різних положеннях, рухах з пере-	Учень (учениця): аналізує та порівнює: - одяг різних регіонів України; - народні розписи різних регіонів України;	

8	дачею емоційного стану. Виховувати художню культуру через пізнання культури, звичаїв, обрядів власного народу. Виконання композиції «Різдвяні свята», «Вертеп». Змішана техніка; Матеріали: акварель, гуаш. Тема 5. Зображення обрядів і свят рідного народу. Колір як засіб емоційного вирішення композиції. Уміння зображувати образи людей в різних положеннях, рухах з передачею емоційного стану. Виховувати художню культуру через пізнання культури, звичаїв, обрядів власного народу. Виконання композиції «Великодні свята». Змішана техніка; Матеріали: акварель, гуаш.	- прийоми виконання елементів петриківського, закарпатського розпису; розпізнає та характеризує: - відмінності декоративно – прикладного мистецтва: - національний одяг, побут людей різних регіонів України, зокрема Закарпаття; - символи та обереги в орнаментах; уміє: - виконувати складні композиції петриківського розпису; - виділити специфічні ознаки декоративно-ужиткових творів мистецтва наших пращурів в минулому; - створювати образ людини з урахуванням власного бачення її одягу та предметного оточення в декоративній композиції. - використовувати народний орнамент та колорит закарпатського одягу бойків, лемків, гуцулів в декоративному вирішенні; - передавати виразну характеристику душевного стану персонажів об'єднаних музичним ритмом. висловлює судження: - про етнографічні особливості народного одягу в декоративно – прикладному мистецтві; - творів декоративно – ужиткового мистецтва різних регіонів України в минулому та сьогоденні; - художні якості творів відомих народних майстрів України	4год.
9	Тема 6. Види живопису. Монументальний живопис. Розширення знань про види живопису, зокрема мозаїку. Вміння передати імітацію мозаїки засобами живопису. Виховувати художню культуру через сприйняття творів монументального мистецтва. Створення імітації мозаїки «Натюрморт трипільської доби». Техніка: Мозаїчна композиція з кольорового паперу, курячої шкарлупи, тощо; клей ПВА.	Тема 6. Види живопису. Монументальний живопис. Розширення знань про монументальне мистецтво. Вітраж – франц. Vitrage – композиції з кольорового прозорого скла у проїмах вікон дверей. Вміння застосовувати знання, навички в передачі імітації вітражу на основі спостережень творів монументального живопису власного народу та скарбниць світового мистецтва. Вміння відтворювати художні образи у творчих вітражних композиціях. Виховувати естетичні почуття через сприйняття творів монументального ми-	4год.
10	Тема 6. Види живопису. Монументальний живопис. Розширення знань про монументальне мистецтво. Вітраж – франц. Vitrage – композиції з кольорового прозорого скла у проїмах вікон дверей. Вміння застосовувати знання, навички в передачі імітації вітражу на основі спостережень творів монументального живопису власного народу та скарбниць світового мистецтва. Вміння відтворювати художні образи у творчих вітражних композиціях. Виховувати естетичні почуття через сприйняття творів монументального ми-	Тема 6. Види живопису. Монументальний живопис. Розширення знань про монументальне мистецтво. Вітраж – франц. Vitrage – композиції з кольорового прозорого скла у проїмах вікон дверей. Вміння застосовувати знання, навички в передачі імітації вітражу на основі спостережень творів монументального живопису власного народу та скарбниць світового мистецтва. Вміння відтворювати художні образи у творчих вітражних композиціях. Виховувати естетичні почуття через сприйняття творів монументального ми-	4год.

	стецтва. Створення імітації вітражу «Закарпаття моє едельвейсом цвіте» в техніці витинанки або розпису на склі. Техніка: 1 варіант – розпис на склі; 2 варіант – витинанка; Матеріали: прозора кольорова плівка, клей ПВА, гуашеві фарби.		
11	Тема 7. Знайомства з творчістю художників – анімалістів. Поглиблення знань основ реалістичного мистецтва. Вироблення знань і навиків малювати з натури. Вміння будувати скелет птахів, схематичне зображення, обриси його тіла, пропорційні співвідношення. Вміння передати оперення птахів засобами живопису. Прививати любов до пернатих світу. Малювання чучела птаха. Змішана техніка; Матеріали: гуаш, акварель. Розділ III. Декоративне мистецтво	4год.	
1	Тема 1. Декоративно – ужиткове мистецтво. Український народний одяг – складова духовної культури. Виховувати художню культуру через пізнання культури власного народу; учити розуміти народне декоративно-ужиткове мистецтво. Ознайомити з елементами народного закарпатського строю. Вміти використовувати народний орнамент і кольори закарпатського одягу бойків, лемків, гуцулів в декоративному вирішенні. Прививати любов до рідної землі, до свого народу, його звичаїв, обрядів, традицій. «Народний одяг на Закарпатті. Декоративне вирішення закарпатського народного одягу (строю) бойків, лемків, гуцулів». Змішана техніка; Матеріали: гуаш, акварель, чорна туш або гелева ручка.	4год.	
2	Тема 2. Декоративне мистецтво. Поглиблення знань і вмінь у галузі	4год.	

	декоративного мистецтва. Виховувати художню культуру через пізнання культури рідного народу. Вміння передати виразну характеристику душевного стану персонажів об'єднаних музичним ритмом, народним танцем. Розвивати в учнів навички узагальненій передачі кольорів та тональних співвідношень у декоративному панно; поглиблювати навички учнів у декоративній трактовці природних форм. Виконання декоративного панно «Закарпатські музики». Змішана техніка; Матеріали: гуаш, акварель.		
3	Тема 3. Декоративне мистецтво Закріплення знань про декоративне мистецтво; поглибити знання з кольорознавства. Вчити цілеспрямовано використовувати живописні декоративні техніки в натурній постановці. Розвивати перспективне, образне, абстрактне мислення. Виховувати бажання передати в своїх роботах красу форми, її пропорції, власні відчуття. Виконання декоративного натюрморту «Художні атрибути» Варіанти завдань: І варіант: виконати натюрморт в теплій кольоровій гамі з домінантом холодного звучання. ІІ варіант: виконати натюрморт в холодній гаммі кольорів з домінантом теплого звучання. Змішана техніка; Матеріали: гуаш, акварель.		4год.
4	Тема 4. Декоративно-ужиткове мистецтво. Розвивати інтерес до історичної культури рідного народу, перлин народної творчості; закріплення уявлень про народний розпис. Ознайомити учнів з творчістю майстрів народного розпису на Україні. Розширювати відчуття композиційної цілісності твору народного мистецтва. Виховувати естетичне відношення до народних художніх традицій.		4год.

	Розпис української печі на основі спостережень декоративних розписів у минулому, що побутували на Україні (Поділлі, Київщині, Слобожанщині, Буковині, Закарпатті). Техніка: розпис пензлем всією ворсою; Матеріали: гуашеві або акварельні фарби.		
--	---	--	--

Програма факультативного курсу та гуртка

«Прекрасне довкола нас та декоративне мистецтво»

(5-7 класи)

5 клас

№ п/п	Розділ	Кількість годин
I	Малюнок	12
II	Живопис	42
III	Декоративне мистецтво	16

6 клас

№ п/п	Розділ	Кількість годин
I	Малюнок	14
II	Живопис	42
III	Декоративне мистецтво	14

7 клас

№ п/п	Розділ	Кількість годин
I	Малюнок	14
II	Живопис	40
III	Декоративне мистецтво	16

«ОСНОВИ СВІТОВОЇ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ» 10-11 КЛАСИ

(навчальна програма курсу за вибором)

Автор: *Шек Катерина Василівна*

«Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах(протокол № 1 від 18.02.2010 року) за рішенням комісії дисциплін художньо-естетичного циклу Науково-методичної Ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист ІТЗО від 26.07.2010 року №14/18-Г-617)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Предмет «Основи світової культури» є обов'язковим предметом із годин шкільного компоненту. Програму розроблено для учнів 10 та 11 класів. В кожному класі є 2 години на тиждень, таким чином у 10 класі – 70 годин, в 11 – 70 годин.

Поява предмету «Основи світової культури» в авторській школі знаменує перехід педагогіки мистецтва на якісно новий рівень: на зміну викладання окремих предметів, які лише формально утворюють так званий «естетичний цикл», іде уявлення про світ мистецтва як про щось неподільно ціле. Це відповідає загальній концепції авторської школи, яка своє призначення бачить в активному пошуку нових моделей освіти.

Автор програми виходила з того, що мистецтво — це феномен духовної культури, покликаний концентрувати в собі і передавати з покоління в покоління вироблені людством духовні цінності, те, що робить людину людиною, формує її ідеали, мистецтво – активна сила, здатна виховати в людині співчутливе ставлення до інших, здатність насолоджуватись красою, стверджувати красу людських відносин у повсякденному житті і непримиренність до потворного у всіх проявах життя, мистецтво — сила, що розвиває образне мислення, уяву, здатність до творчості, до сприйняття нового.

Саме ці властивості мистецтва визначили зміст, принципи побудови програми, методичну систему викладання світової художньої культури в старших класах школи. Їхня мета — силою взаємодії різних видів мистецтва в комплексі формувати духовний світ школяра, його моральність, естетичну вихованість в особливо відповідальний період розвитку – період переходу до самостійності.

Основна мета курсу «Основи світової культури» полягає в тому, щоб, створюючи умови для живого спілкування учнів із шедеврами світового та вітчизняного мистецтва на уроці, збагачувати їхній духовний світ, допомогти молодим людям «відкрити в собі людину» /Ф. Достоевський/.

Зміст програми дає вчителю можливість застосовувати різні форми уроку: урок-лекція, бесіда, диспут, семінар. Специфіка предмету робить особливо важливими уроки-екскурсії.

Одним із основних принципів побудови програми є **принцип історизму**. Він робить можливим розкриття перед учнями закономірностей розвитку світової художньої культури. Історичний принцип забезпечує розуміння школярами глибокої залежності художніх явищ від суспільного життя. Цим принципом зумовлена і структура програми. Матеріал 10-го класу включає такі теми: «Антична культура», «Мистецтво епохи середньовіччя», «Мистецтво епохи Відродження», «Мистецтво епохи Просвітництва» і «Мистецтво романтизму». 11-ий клас продовжує вивчення мистецтва XIX століття темами: «Російська культура другої половини XIX ст.» Завершують вивчення світової художньої культури теми «Західно-європейське мистецтво на межі XIX-XX ст.», «Мистецтво XX ст.», «Музичне мистецтво XX ст.».

У комплексі викладається в курсі зарубіжна і вітчизняна культура. Важливо, щоб завоювання вітчизняної культури не розчинялися в загальному потоці мистецтва, тому вони виділені в окремі теми. Згідно концентричної побудови курсу, українська культура вивчається після того, як учні вже ознайомлені зі стилями європейського мистецтва і можуть застосувати набуті знання в контексті національної культури.

Ще один важливий принцип побудови програми – **творчий метод**. Організація матеріалу на основі цього методу розгортає перед учнями широкий поступальний рух різних видів мистецтва у їх взаємозв'язку, розкриває ідейні та естетичні причини появи і зміни творчих методів, таких, як, наприклад, просвітницький реалізм і класицизм, романтизм і критичний реалізм та інші, побачити в них риси спадкоємності й новаторства.

Найважливіший принцип побудови програми – **принцип інтеграції**. Його застосування можливе тому, що сам предмет має інтегративний характер, поєднуючи в собі різні види мистецтва: архітектуру, скульптуру, живопис і музику. Об'єднання відбувається на комплексній основі. Кожне мистецтво в курсі живе самостійним життям і за своїми законами.

У процесі викладання «Основ світової культури» вчитель постійно апелює до знань і вмінь учнів, отриманих на уроках літератури та історії. Ці знання «присутні» у всіх темах курсу. На основі їх узагальнення розроблені спеціальні ввідні до кожного розділу теми «Загальна характеристика епохи». Але не тільки інтеграція гуманітарних предметів «по горизонталі» забезпечує успіх справи. Очевидно, що для успішного викладання ОСК в старших класах потрібний досить високий рівень естетичної вихованості учнів, досягнутий в результаті 9 років занять на уроках музики, образотворчого мистецтва, літератури та історії в молодших і середніх класах.

Згідно назви предмету програма вимагає оволодіння учнями основними стилями світового мистецтва, вміння оперувати основними мистецькими термінами і застосовувати їх при аналізі творів мистецтва.

ПРОГРАМА для 10-го класу
(70 годин, 2 години на тиждень, із них 8 годин – резервний час)

Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
Тема 1. Вступ. Поняття про світову художню культуру.	1
Тема 2. Антична культура. Кріто-мікенська культура як ранній етап античності. Архітектура Стародавньої Греції (система ордерів, храми-періптери). Грецька класика (Фідій, Мирон, Поліклет). Елліністичне мистецтво (Пергамський вівтар, Ніка Самофракійська, «Лаокоон») Музика і театр Стародавньої Греції. Мистецтво Стародавнього Риму. Мистецтво Риму епохи Республіки (дороги, акведуки, Форум Романум). Мистецтво Римської імперії (тріумфальна арки, Пантеон, Колізей).	6
Тема 3. Мистецтво епохи середньовіччя. Історичні умови виникнення культури середньовіччя. Каролінгський ренесанс. Романський стиль в архітектурі. Готичний стиль в архітектурі. Музика епохи середньовіччя (григоріанський спів, мистецтво трубадурів). Загальна характеристика мистецтва Візантії (джерела: Софійський собор, мозаїки Равенни).	5
Тема 4. Мистецтво епохи Відродження Ідейні основи мистецтва епохи Відродження (естетичний ідеал, джерела). Характеристика італійського Відродження. Мистецтво Чімабуе і Джотто. Скульптури Донателло і архітектурні споруди Брунеллескі. Особливості світогляду і мистецтва С. Боттічеллі. Золота епоха італійського Відродження (Леонардо да Вінчі, Рафаель Санті). Творчість Мікеланджело. Твори майстрів Відродження в галереї Уфіцці (Флоренція). Музична культура епохи Відродження (меса, мотет, мадригал, творчість Дж. Палестріни, О. Лассо, танцювальні жанри, інструментарій).	7
Тема 5. Мистецтво епохи бароко Історичні умови виникнення бароко. Архітектура італійського бароко (творчість Л. Берніні, Ф. Борроміні).	9

Творчість П. П. Рубенса. Творчість Рембрандта ван Рейна. Роботи художників бароко в Дрезденській галереї. Іспанське бароко. (Ель Греко, Д. Веласкес). Загальна характеристика музичного бароко (жанри, інструментарій). Інструментальний концерт у творчості А. Вівальді. («Чотири пори року»). Й.-С. Бах. Творчий шлях. Клавірна творчість (інвенції, «ДТК»). Твори для органу (хоральні прелюдії, Токата ре-мінор). Твори Баха на біблійні сюжети («Страсті за Іоанном»). Г. -Ф. Гендель. Ораторія «Мессія».	
Узагальнення	4
Тема 6. Мистецтво рококо	3
Живопис А. Ватто. Архітектура і декоративно-прикладне мистецтво Франції. Творчість французьких клавесиністів (Ф. Куперен, Ж. Ф. Рамо, Л. Дакен).	
Тема 7. Мистецтво епохи Просвітництва	6
Загальна характеристика епохи Просвітництва (основні ідеї просвітителів). Класицизм – творчий метод епохи Просвітництва. Класицизм в архітектурі: А. Рінальді, О. Монферран, Ч. Камерон, М. Баженов). Аналіз зразків класицизму в архітектурі. Скульптура класицизму: А. Канова, Н. Фальконе, Ф. Шубін, М. Козловський. Творчість Ж. Л. Давида (класицистські риси живопису, антична тематика). Аналіз творів Ж. Л. Давида.	
Тема 8. Музичне мистецтво епохи Просвітництва.	9
Віденська класична школа (жанри: соната, симфонія, квартет, сонатна форма, склад симфонічного оркестру). Й. Гайдн – основоположник віденської класичної школи. Соната Ре-мажор. Й. Гайдн. Симфонія № 103. Риси класицизму в сонатній формі. В. - А. Моцарт. Симфонія № 40. («Вертерівська»). В. - А. Моцарт. Опера «Весілля Фігаро». Л. Бетховен. Фортепіанні сонати №8 («Патетична»), №14 («Місячна»). Л. Бетховен. Симфонія № 5, увертюра «Егмонт».	
Тема 9. Мистецтво романтизму	16
Загальна характеристика романтизму (історичні умови виникнення, коло образів). Камерно-вокальні твори Франца Шуберта: балада «Лісовий	

цар», пісні. Ф. Шуберт. Вокальний цикл «Прекрасна млинарка». Програмність у музиці Роберт Шуман – ідейно-образний зміст творчості (на прикладі циклу «Карнавал»). Фридерик Шопен – автор нових жанрів романтичної музики (ноктюрни, балади, етюд). Національні жанри в музиці Шопена (полонези, мазурки). Жанр програмної симфонії у творчості Г. Берліоза. Гектор Берліоз. «Фантастична симфонія». Ференц Ліст. Симфонічна поема «Прелюди». Романтизм в образотворчому мистецтві. Творчість Е. Делакруа. Творчість Ф. Гойї. Оперна творчість Дж. Верді (уривки з опер «Набукко», «Травіата», «Аїда»). Дж. Верді. Опера «Ріголетто». Оперна реформа Р. Вагнера (на прикладі опер «Лоенгрін», «Тангейзер»). Узагальнення	4
---	---

Орієнтовні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

Учень:

називає:

- основні епохи в розвитку світової художньої культури;

наводить приклади:

- художніх творів різних епох;

характеризує:

- особливості художніх стилів і напрямів різних епох;

формує:

- власну думку щодо світового значення творів мистецтва;

аналізує:

- творчість окремих митців у контексті певної епохи і художнього стилю;
- художній зміст творів мистецтва;

визначає:

- особливості індивідуального стилю видатних архітекторів, скульпторів, художників, композиторів;

використовує:

- мистецьку термінологію при аналізі художніх творів;

уміє:

- виважено вісти дискусію з питань культури і мистецтва;

розвиває в собі:

здатність до художньої самоосвіти.

ПРОГРАМА для 11-го класу
(70 годин, 2 години на тиждень, із них 8 годин – резервний час)

Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
Тема 1. Російське мистецтво другої половини ХІХ ст. Загальна характеристика російського мистецтва другої половини ХІХ ст. Творчість художників-передвижників. Творчість І. Рєпіна, І. Крамського, В. Перова, М. Ге). Шедеври російського живопису в музеях Росії (Третьяковська галерея). Товариство «Могуча кучка» (загальна характеристика). М. Мусоргський. Опера «Борис Годунов» (сюжет і будова). М. Мусоргський. Опера «Борис Годунов» (слухання та аналіз). О. Бородин. Опера «Князь Ігор» (основні музичні характеристики персонажів, аналіз стилю). Творчість П. Чайковського (загальна характеристика).	8
Тема 2. Російське мистецтво початку ХХ ст. Основні напрями розвитку російського мистецтва початку ХХ ст. Діяльність об'єднання «Мир искусства» (О. Бенуа, К. Сомов, Л. Бакст). Творчість М. Врубеля. Творчість М. Рєріха. Пізній романтизм у творчості С. Рахманінова. Творчість О. Скрябіна	5
Тема 3. Західноєвропейське мистецтво на межі ХІХ – ХХ ст. Основні напрями розвитку західноєвропейського мистецтва на межі ХІХ – ХХ ст. Імпресіонізм. Творчість К. Моне, К. Пісарро, О. Ренуара. Музичний імпресіонізм: творчість К. Дебюссі та М. Равеля. К. Дебюссі «Ноктюрни». М. Равель «Болеро». Веризм у музиці. Аналіз стилю на прикладі опер Р. Леонкавалло «Паяци» та Дж. Пуччіні «Тоска».	6
Тема 4. Образотворче мистецтво ХХ ст. Загальна характеристика мистецтва ХХ ст. Постімпресіонізм. Творчість П. Сезанна. Експресіонізм. Творчість В. Ван Гога. Творчість П. Гогена П. Пікассо (загальна характеристика творчості). Кубізм у творчості П. Пікассо. Сюрреалізм. Творчість С. Далі.	8

Загальна характеристика архітектури XX ст. (конструктивізм, органічна архітектура).	
Узагальнення	4
Тема 5. Музичне мистецтво XX ст.	9
Музична культура Парижу початку XX ст.	
Балети І. Стравінського. Слухання уривків з балету «Жар-птиця».	
Творчість композиторів французької «Шестірки». Слухання уривків з балету «Парад» Е. Саті, фортепіанних творів Ф. Пуленка, А. Онеггера, Ж. Оріка.	
Експресіонізм у творчості композиторів «Нововіденської школи».	
А. Шенберг. «Пеллеас і Мелісанда».	
Угорська музика XX ст. (загальна характеристика).	
Б. Барток «Алегро барбаро».	
Російська музика XX ст. С. Прокоф'єв. Симфонія №1.	
С. Прокоф'єв. Балет «Ромео і Джульєтта».	
Дм. Шостакович. Симфонія №7 («Ленінградська»). Р. Щедрін. «Кармен – сюїта».	
Тема 6. Американська і популярна музика XX ст.	7
Американська музика XX ст. Дж. Гершвін. Опера «Поргі та Бесс»	
Дж. Гершвін. «Рапсодія в стилі блюз».	
Джаз. Вокальний джаз.	
Інструментальний джаз.	
Шляхи розвитку рок-музики.	
Творчість групи «Бітлз». Рок-музика на сучасному етапі.	18
Тема 7. Українська культура	
Культура Київської Русі (архітектура, іконопис, музичне мистецтво).	
Українська культура XIV ст. – першої половини XVII ст. Замкова архітектура (замки в Луцьку, Острозі). Архітектура західних земель України (архітектурні ансамблі Львова (XVI ст.)). Український іконопис (творчість Ф. Сеньковича і М. Петраховича).	
Жанр портрету в українському живописі XVI -XVII ст.	
Українська культура другої половини XVII-XVIII ст.	
Роль Києво-Могилянської академії у поширенні культури. Стил «українського бароко» в архітектурі. Розвиток культури на західних землях України у другої половини XVII – XVIII ст. (І. Руткович, Й. Кондзелевич).	
Український хоровий концерт (творчість М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського).	
Українська культура XIX ст. Класицизм в українській архітектурі та скульптурі (ансамблі Києва, Одеси, Львова).	
Романтизм в українському живопису (К. Павлов, А. Мокрицький, Г. Васько).	

Тарас Шевченко – художник. Розвиток української музики в ХІХ ст. М. Лисенко – основоположник української класичної музики. Слухання уривків з опери «Тарас Бульба», «Наталка Полтавка». Українська культура на межі ХІХ – ХХ ст. Поява нових стилів в архітектурі (еклектика, модерн, неокласицизм). Українська скульптура другої половини ХІХ – початку ХХ ст. (творчість М. Микешина, І. Кавалерідзе, О. Архипенка). Український живопис на межі століть ХІХ – ХХ ст.: реалізм у творчості К. Костанді, С. Васильківського, М. Самокиша, М. Пимоненка; новаторські традиції у творчості О. Мурашка, В. та Ф. Кричевських, О. Екстер. Розвиток живопису в Галичині (О. Курилас, О. Новаківський, О. Манастирський). Музичне мистецтво на межі століть (творчість М. Леонтовича, К. Стеценка, Я. Степового). Українська культура ХХ ст. (загальна характеристика). Українська архітектура та образотворче мистецтво на сучасному етапі. Музеї України: Національний художній музей України, Львівський музей українського мистецтва, Закарпатський обласний художній музей. Українська музика на сучасному етапі (нові жанри, тематика). Творчість С. Скорика, Л. Дичко, Б. Фільц та ін.). Творчість митців Закарпаття. (Й. Бокшай, А. Ерделі, Г. Глюк, Ф. Манайло, С. Мартон). Узагальнення	4
---	----------

Орієнтовні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

Учень:

називає:

- основні періоди розвитку художньої культури України;
- основні напрями і художні стилі західноєвропейського мистецтва другої половини XIX – XX ст.;

розпізнає:

- твори видатних діячів українського мистецтва;

характеризує:

- особливості розвитку українського мистецтва;
- виникнення нових мистецьких течій XX ст.;

порівнює:

- українське мистецтво минулого і сучасності;
- різні за спрямуванням і мовою напрями світового мистецтва XX ст.;

визначає:

- роль видатних діячів української культури у розвитку світової художньої культури;

формує:

- власне ставлення до мистецьких явищ XX ст.;

аналізує та інтерпретує:

- художній зміст творів, що передбачені програмою.

Календарно-тематичне планування уроків основ світової культури

10-й клас
I семестр

№ уроку	т/№	Зміст
1.	1.	Тема 1. Вступ. Поняття про світову художню культуру (1 год.)
2.	1.	Тема 2. Антична культура (6 год.) Кріто-мікенська культура як ранній етап античності.
3.	2.	Архітектура Стародавньої Греції (система ордерів, храми-періптери).
4.	3.	Грецька класика (Фідій, Мирон, Поліклет).
5.	4.	Елліністичне мистецтво (Пергамський вівтар, Ніка Самофракійська, «Лаокоон»).
6.	5.	Музика і театр Стародавньої Греції.
7.	6.	Мистецтво Стародавнього Риму. Мистецтво Риму епохи Республіки (дороги, акведуки, Форум Романум). Мистецтво Римської імперії (тріумфальна арки, Пантеон, Колізей).
8.		Тематичне узагальнення
		Тема 3. Мистецтво епохи середньовіччя (5 год.).
9.	1.	Історичні умови виникнення культури середньовіччя. Каролінгський ренесанс.
10.	2.	Романський стиль в архітектурі.
11.	3.	Готичний стиль в архітектурі.
12.	4.	Музика епохи середньовіччя (григоріанський спів, мистецтво трубадурів).
13.	5.	Загальна характеристика мистецтва Візантії (джерела: Софійський собор, мозаїки Равенни).
		Тема 4. Мистецтво епохи Відродження (7 год.)
14.	1.	Ідейні основи мистецтва епохи Відродження (естетичний ідеал, джерела).
15.	2.	Характеристика італійського Відродження. Мистецтво Чімабуе і Джотто.
16.	3.	Скульптури Донателло і архітектурні споруди Брунеллескі.
17.	4.	Особливості світогляду і мистецтва С. Боттічеллі.
18.	5.	Золота епоха італійського Відродження (Леонардо да Вінчі, Рафаель Санті).
19.	6.	Творчість Мікеланджело Буонарроті. Твори майстрів Відродження в галереї Уфіцці (Флоренція).

20.	7.	Музична культура епохи Відродження (меса, мотет, мадригал, творчість Дж. Палестріни, О. Лассо, танцювальні жанри, інструментарій).
21.		Тематичне узагальнення
		Тема 5. Мистецтво епохи бароко (9 год.)
22.	1.	Історичні умови виникнення бароко
23.	2.	Архітектура італійського бароко (творчість Л. Берніні, Ф. Борроміні).
24.	3.	Творчість П. П. Рубенса.
25.	4.	Творчість Рембрандта ван Рейна. Роботи художників бароко в Дрезденській галереї
26.	5.	Іспанське бароко. (Ель Греко, Д. Веласкес).
27.	6.	Загальна характеристика музичного бароко (жанри, інструментарій)
28.	7.	Інструментальний концерт у творчості А. Вівальді. («Чотири пори року»)
29.	8.	Й. -С. Бах. Творчий шлях. Клавірна творчість (інвенції, «ДТК»). Твори для органу (хоральні прелюдії, Токата ре-мінор). Твори Баха на біблійні сюжети («Страсті за Іоанном»).
30.	9.	Г. -Ф. Гендель. Ораторія «Мессія».
31.		Тематичне узагальнення
II семестр		
		Тема 6. Мистецтво рококо (3 год.)
1.	1.	Живопис А. Ватто.
2.	2.	Архітектура і декоративно-прикладне мистецтво Франції.
3.	3.	Творчість французьких клавесиністів (Ф. Куперен, Ж. Ф. Рамо, Л. Дакен).
		Тема 7. Мистецтво епохи Просвітництва (6 год.)
4.	1.	Загальна характеристика епохи Просвітництва (основні ідеї просвітителів). Класицизм – творчий метод епохи Просвітництва.
5.	2.	Класицизм в архітектурі: А. Рінальді, О. Монферран, Ч. Камерон, М. Баженов).
6.	3.	Аналіз зразків класицизму в архітектурі
7.	4.	Скульптура класицизму: А. Канова, Н. Фальконе, Ф. Шубін, М. Козловський.
8.	5.	Творчість Ж. Л. Давида (класицистські риси живопису, антична тематика).
9.	6.	Аналіз творів Ж. Л. Давида
10.		Тематичне узагальнення

		Тема 8. Музичне мистецтво епохи Просвітництва (9 год.)
11.	1.	Віденська класична школа (жанри: соната, симфонія, квартет, сонатна форма, склад симфонічного оркестру).
12.	2.	Й. Гайдн – основоположник віденської класичної школи. Соната Ре-мажор.
13.	3.	Й. Гайдн. Симфонія № 103.
14.	4.	Риси класицизму в сонатній формі.
15.	5.	В. - А. Моцарт. Симфонія № 40. («Вертерівська»).
16.	6.	В. - А. Моцарт. Опера «Весілля Фігаро»
17.	7.	Л. Бетховен. Фортепіанні сонати №8 («Патетична»), №14 («Місячна»).
18.	8.	Л. Бетховен. Симфонія № 5.
19.	9.	Л. Бетховен. Увертюра «Егмонт».
20.		Тематичне узагальнення
		Тема 9. Мистецтво романтизму (16 год.).
21.	1.	Загальна характеристика романтизму (історичні умови виникнення, коло образів).
22.	2.	Камерно-вокальні твори Франца Шуберта: балада «Лісовий цар», пісні.
23.	3.	Ф. Шуберт. Вокальний цикл «Прекрасна млинарка».
24.	4.	Програмність у музиці.
25.	5.	Роберт Шуман – ідейно-образний зміст творчості (на прикладі циклу «Карнавал»).
26.	6.	Фридерик Шопен – автор нових жанрів романтичної музики (ноктюрни, балади, етюди).
27.	7.	Національні жанри в музиці Шопена (полонези, мазурки).
28.	8.	Жанр програмної симфонії у творчості Г. Берліоза.
29.	9.	Гектор Берліоз. «Фантастична симфонія».
30.	10.	Ференц Ліст. Симфонічна поема «Прелюди».
31.	11.	Романтизм в образотворчому мистецтві.
32.	12.	Творчість Ежена Делакруа.
33.	13.	Творчість Франціско Гойї.
34.	14.	Оперна творчість Дж. Верді (уривки з опер «Набукко», «Травіата», «Аїда»).
35.	15.	Дж. Верді. Опера «Ріголетто».
36.	16.	Оперна реформа Р. Вагнера (на прикладі опер «Лоенгрін», «Тангейзер»).
37.		Тематичне узагальнення
38.		Підсумкове узагальнення

Календарно-тематичне планування уроків основ світової культури

11-й клас

I семестр

№ уроку	т/№	Зміст
		Тема 1. Російське мистецтво другої половини XIX ст. (8 год.)
1.	1.	Загальна характеристика російського мистецтва другої половини XIX ст.
2.	2.	Творчість художників-передвижників.
3.	3.	Творчість І. Рєпіна, І. Крамського, В. Перова, М. Ге). Шедеври російського живопису в музеях Росії (Третьяковська галерея).
4.	4.	Товариство «Могуча кучка» (загальна характеристика).
5.	5.	М. Мусоргський. Опера «Борис Годунов» (сюжет і будова).
6.	6.	М. Мусоргський. Опера «Борис Годунов» (слухання та аналіз).
7.	7.	О. Бородін. Опера «Князь Ігор» (основні музичні характеристики персонажів, аналіз стилю).
8.	8.	Творчість П. Чайковського (загальна характеристика).
		Тема 2. Російське мистецтво початку XX ст. (5 год.)
9.	1.	Основні напрями розвитку російського мистецтва початку XX ст. Діяльність об'єднання «Мир искусства» (О. Бенуа, К. Сомов, Л. Бакст).
10.	2.	Творчість Михайла Врубеля.
11.	3.	Творчість Миколи Рєріха.
12.	4.	Пізній романтизм у творчості Сергія Рахманінова.
13.	5.	Творчість Олександра Скрябіна
14.		Тематичне узагальнення
		Тема 3. Західноєвропейське мистецтво на межі XIX – XX ст. (6 год.)
15.	1.	Основні напрями розвитку західноєвропейського мистецтва на межі XIX – XX ст.
16.	2.	Імпресіонізм.
17.	3.	Творчість К. Моне, К. Пісарро, О. Ренуара.
18.	4.	Музичний імпресіонізм: творчість Клода Дебюссі та Моріса Равеля. К. Дебюссі «Ноктюрни».
19.	5.	М. Равель «Болеро».
20.	6.	Веризм у музиці. Аналіз стилю на прикладі опер Р. Леонкавалло «Паяци» та Дж. Пуччіні «Тоска».

21.		Тематичне узагальнення
		Тема 4. Образотворче мистецтво XX ст. (9 год.)
22.	1.	Загальна характеристика мистецтва XX ст.
23.	2.	Постімпресіонізм. Творчість П. Сезанна.
24.	3.	Експресіонізм. Творчість В. Ван Гога.
25.	4.	Творчість Поля Гогена
26.	5.	Пабло Пікассо (загальна характеристика творчості).
27.	6.	Кубізм у творчості П. Пікассо.
28.	7.	Сюрреалізм.
29.	8.	Творчість Сальвадора Далі.
30.	9.	Загальна характеристика архітектури XX ст. (конструктивізм, органічна архітектура).
31.		Тематичне узагальнення
32.		Підсумкове узагальнення
II семестр		
		Тема 5. Музичне мистецтво XX ст. (9 год.)
1.	1.	Музична культура Парижу початку XX ст. Балети І. Стравінського. Слухання уривків з балету «Жар-птиця».
2.	2.	Творчість композиторів французької «Шестірки». Слухання уривків з балету «Парад» Е. Саті, фортепіанних творів Ф. Пуленка, А. Онеггера, Ж. Оріка.
3.	3.	Експресіонізм у творчості композиторів «Нововіденської школи».
4.	4.	А. Шенберг. «Пеллеас і Мелісанда».
5.	5.	Угорська музика XX ст. (загальна характеристика). Б. Барток «Алегро барбаро».
6.	6.	Російська музика XX ст. С. Прокоф'єв. Симфонія №1.
7.	7.	С. Прокоф'єв. Балет «Ромео і Джульєтта».
8.	8.	Дм. Шостакович. Симфонія №7 («Ленінградська»).
9.	9.	Р. Щедрін. «Кармен – сюїта».
10.		Тематичне узагальнення
		Тема 6. Американська і популярна музика XX ст. (7 год.)
11.	1.	Американська музика XX ст. Дж. Гершвін. Опера «Поргі та Бесс».
12.	2.	Дж. Гершвін. «Рапсодія в стилі блюз».
13.	3.	Джаз. Вокальний джаз.
14.	4.	Інструментальний джаз.

15.	5.	Шляхи розвитку рок-музики.
16.	6.	Творчість групи «Бітлз».
17.	7.	Рок-музика на сучасному етапі.
18.		Тематичне узагальнення
		Тема 7. Українська культура (18 год.)
19.	1.	Культура Київської Русі (архітектура, іконопис, музичне мистецтво).
20.	2.	Українська культура XIV ст. – першої половини XVII ст. Замкова архітектура (замки в Луцьку, Острозі).
21.	3.	Архітектура західних земель України (архітектурні ансамблі Львова (XVI ст.)). Український іконопис (творчість Ф. Сеньковича і М. Петраховича). Жанр портрету в українському живописі XVI-XVII ст.
22.	4.	Українська культура другої половини XVII – XVIII ст. Роль Києво-Могилянської академії у поширенні культури. Стил «українського бароко» в архітектурі.
23.	5.	Розвиток культури на західних землях України у другої половини XVII – XVIII ст. (І. Руткович, Й. Кондзелевич).
24.	6.	Український хоровий концерт (творчість М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського).
25.	7.	Українська культура XIX ст. Класицизм в українській архітектурі та скульптурі (ансамблі Києва, Одеси, Львова).
26.	8.	Романтизм в українському живопису (К. Павлов, А. Мокрицький, Г. Васько).
27.	9.	Тарас Шевченко – художник.
28.	10.	Розвиток української музики в XIX ст. М. Лисенко – основоположник української класичної музики. Слухання уривків з опери «Тарас Бульба», «Наталка Полтавка».
29.	11.	Українська культура на межі XIX – XX ст. Поява нових стилів в архітектурі (еклектика, модерн, неокласицизм).
30.	12.	Українська скульптура другої половини XIX – початку XX ст. (творчість М. Микешина, І. Кавалерідзе, О. Архипенка).
31.	13.	Український живопис на межі століть XIX – XX ст.: реалізм у творчості К. Костанді, С. Васильківського, М. Самокиша, М. Пимоненка; новаторські традиції у творчості О. Мурашка, В. та Ф. Кричевських, О. Екстер. Розвиток живопису в Галичині (О. Курилас, О. Новаківський, О. Манастирський).
32.	14.	Музичне мистецтво на межі століть (творчість М. Леонтовича, К. Стеценка, Я. Степового).
33.	15.	Українська культура XX ст. (загальна характеристика).

34.	16.	Українська архітектура та образотворче мистецтво на сучасному етапі. Музеї України: Національний художній музей України, Львівський музей українського мистецтва, Закарпатський обласний художній музей.
35.	17.	Українська музика на сучасному етапі (нові жанри, тематика). Творчість С. Скорика, Л. Дичко, Б. Фільц та ін.).
36.	18.	Творчість митців Закарпаття. (Й. Бокшай, А. Ерделі, Г. Глюк, Ф. Манайло, С. Мартон).
37.		Тематичне узагальнення
38.		Підсумкове узагальнення

**Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
з основ світової культури**

<i>Рівні навчальних досягнень</i>	<i>Бали</i>	<i>Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів</i>
I. Початковий	1	Учень сприймає та відтворює тематичний матеріал з основ світової культури на частковому рівні, однозначно його характеризує, демонструє недостатньо сформоване мислення щодо мистецьких явищ.
	2	Учень володіє незначною частиною тематичного матеріалу з основ світової культури, демонструє недостатньо сформований рівень сприймання творів мистецтва, володіє незначною частиною мистецької термінології; словниковий запас дозволяє викласти думку на елементарному рівні.
	3	Учень сприймає та описує окремі явища в галузі культури і мистецтва, знає незначну частину тематичного матеріалу, користується обмеженим термінологічним та словниковим запасом.
II. Середній	4	Учень здатний сприймати та описувати культурно-мистецькі явища на репродуктивному рівні; застосування знань та термінологічного запасу на практиці задовільне.
	5	Учень володіє знаннями та вміннями, які дозволяють аналізувати окремі культурно-мистецькі явища, недостатньо вміє сприймати і описувати твори мистецтва, які вимагають абстрактного мислення; володіє мистецькою термінологією недостатньо; має небагатий словниковий запас.
	6	Учень може сприймати та відтворювати значну частину тематичного матеріалу з основ світової культури, але має недостатньо сформоване художнє мислення, не завжди послідовно і логічно характеризує окремі твори мистецтва, потребує уточнення і дода-

		ткових запитань; виявляє знання і розуміння основних тематичних положень, але не завжди вміє самостійно зробити аналіз культурно-мистецьких явищ, порівняння та висновки.
III. Достатній	7	Учень здатний сприймати та відтворювати художньо-культурні явища, не завжди робить переконливі висновки. Допускає помилки у застосуванні мистецької термінології; володіє основним тематичним матеріалом, але знання недостатньо стійкі.
	8	Учень уміє сприймати та відтворювати окремі художньо-культурні явища, доволі повно характеризує образний зміст творів мистецтва, але демонструє стандартне мислення. Учень бракує власних висновків, узагальнень; він не завжди може знайти спільне у художніх образах та життєвих явищах, які ці образи відображають.
	9	Учень виявляє достатнє володіння тематичним матеріалом, але допускає несуттєві неточності у використанні мистецької термінології при аналізі творів і мовленнєвому оформленні власних вражень від сприйняття художніх творів; не завжди може самостійно систематизувати та узагальнювати тематичний матеріал.
IV. Високий	10	Учень має міцні знання, виявляє їх усвідомлення, однак, при аналізі художньо-культурних явищ допускає неточності у формулюваннях та використанні мистецької термінології, не завжди обґрунтовано може довести власну думку щодо мистецьких творів. Вказані неточності може виправляти самостійно.
	11	Учень володіє тематичним матеріалом з основ світової культури, вміє застосовувати набуті знання і уміння в нових інтегрованих художньо-творчих завданнях, виявляє знання мистецької термінології, їх усвідомлення і міцність, уміння систематизувати, узагальнювати культурно-мистецькі явища.
	12	Учень має ґрунтовні, усвідомлені знання з основ світової культури, здатний систематизувати, узагальнювати інтегровані художньо-культурні явища на основі взаємодії різних видів мистецтв. Учень свідомо використовує мистецьку термінологію при аналізі художніх творів, у висновках та узагальненнях, відкриває нетипові варіанти інтерпретації художньо-культурних явищ; має високий рівень художньо-творчого мислення, світопізнання, світовідчуття.

Список літератури

1. Андреев А. Л. Искусство, культура, сверхкультура. – М. : Знание, 1991
2. Бердяев Н. Новое средневековье. Размышление о судьбе России и Европы. – М. : Феникс: ДС – Пресс, 1991.
3. Державна національна програма «Освіта» Україна ХХІ століття. – К., 1994.
4. Западное искусство XX века. Классическое наследие и современность. – М., 1992.
5. Історія світової культури / За ред. Л. Т. Левчук. – К. : «Либідь», 1997.
6. Історія української культури. – К., 1996.
7. Макаров А. М. Світло українського бароко. – К. : Мистецтво, 1994.
8. Меднікова Г. С. Українська і зарубіжна культура ХХ століття. Київ, «Знання», 2002.
9. Основи художньої культури: В 2ч. / За ред. В. О. Лозового. – Х. : Основи, 1997.
10. Уманцев Ф. С. Мистецтво Давньої України. – К. : «Либідь», 2002.

«ЕВРИТМІЯ 5-8 КЛАСИ»

(навчальна програма варіативної складової навчальних планів)

Автор: Параска Марія Михайлівна

«Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах» (Протокол №4 від 20 жовтня 2011 року) за рішенням комісії дисциплін художньо-естетичного циклу
Науково-методичної Ради з питань освіти
МОНмолодьспорту України (лист ІТЗО від 10.02.2012 року №14.1/12-Г-38)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Впровадження курсу евритмії в загальноосвітніх школах має на меті особистісний розвиток учня і збагачення його емоційно-естетичного досвіду під час практичної діяльності, сприймання та інтерпретації творів музичного мистецтва, а також формування ціннісних орієнтацій, потреби в творчій самореалізації та духовно-естетичному самовдосконаленні і фізичному розвитку підростаючого покоління.

Одне з головних завдань уроків евритмії – на основі взаємодії різних видів мистецтв та їх інтеграції з предметом фізична культура формувати цілісне художнє сприйняття і світовідчуття, систему естетичних ідеалів і смаків, почуття реальної відповідальності за збереження культурних надбань суспільства і власного фізичного і морального здоров'я.

Завдання курсу:

навчальні:

- формувати уявлення про хореографічне мистецтво як можливість вираження емоційного стану людини та про пізнавальну і виховну роль хореографії у житті людини;

- формувати уявлення про сутність, види та жанри хореографічного мистецтва, особливості його пластичної мови, засвоєння основних хореографічних понять, відомостей про основні етапи розвитку хореографічного мистецтва та відповідної термінології — пізнання навколишнього світу засобами хореографічного мистецтва;

- вчити учнів використовувати профілактичні вправи для запобігання порушень конституції тіла та розвитку короткозорості, для зняття локальної втоми;

- вчити опановувати танцювальними та руховими вміннями та навичками — здатністю керуватися набутими знаннями та вміннями у процесі самостійної діяльності та самоосвіти;

- формувати в учнів уміння і навички самостійного та свідомого виконання комплексу гімнастичних вправ, здорового способу життя;

виховні:

- виховання ціннісних орієнтацій у сфері хореографії та музики, хореографічних та музичних інтересів, смаків і потреб; розвиток загальних і хореографічних здібностей, творчого потенціалу особистості;

- сприяння свідомому ставленню учнів до свого здоров'я як найвищої соціальної цінності;

розвивальні:

- вироблення усвідомленого підходу учнів до потреби удосконалення основних якостей фізичного розвитку;

- формування культури почуттів, збагачення емоційно-естетичного досвіду, розвиток універсальних якостей творчої особистості;

- розвиток особистісно-ціннісного ставлення до мистецтва, здатності до сприймання, розуміння і творення художніх образів.

- розуміння учнями зв'язків музики з іншими видами мистецтва, з природним і культурним середовищем життєдіяльності людини.

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Курс «евритмії» розрахований на учнів 5-8 класів загальноосвітньої школи і складається з таких розділів: «Ритмічна гімнастика», «Основи танцювальної азбуки», «Сприймання музики».

Розділ «Ритмічна гімнастика» включає найрізноманітніші вправи (загальнорозвиваючі, коригуючі, заспокійливі, вправи, спрямовані на розвиток окремих груп м'язів), що сприяють розвитку фізичних якостей, зміцненню здоров'я, підвищенню функціональних можливостей організму. Музичний супровід додає вправам емоційного забарвлення, дозволяє виключити монотонність у виконанні вправ.

Розділ «Основи танцювальної азбуки» включає історичні відомості про танець, його теоретичні основи та жанрову класифікацію. Виконання окремих рухів та композицій дозволить учням передусім ближче познайомитися з мистецтвом танцю у всіх його проявах.

Посилюють навчальну спрямованість уроків евритмії розучування нескладних елементів бальних танців, окремих елементів народних та сучасних танців. У розділі включені різноманітні танці, які можуть бути виконані цілим класом, групами, окремими парами або сольо. Це дає можливість учителю добирати необхідний навчальний матеріал відповідно до робочої ситуації.

Основне завдання 5-го класу сформулювати рухові танцювальні навички. У 5-му класі доцільно вивчати танці та танцювальні етюди на популярні дитячі мелодії.

Зміст програми 6-го класу розкриває духовний світ людини, багатство її почуттів та емоцій, відображених у танцювальних образах, на прикладі найпопулярніших танців різних народів світу. Саме найвідоміші танці народів світу складають основу танцювального репертуару 6 класу.

В 7 класі учні вже мають достатню хореографічну і фізичну підготовку для оволодіння основами спортивних бальних танців.

Зміст програми 8-го класу розкриває зв'язки хореографії з життям через опанування пластично-образного змісту сучасних клубних танців та усвідомлення понять «сценічна культура», «танцювальні образи», «композиція».

У розділі «Сприймання музики» пропонуються найкращі зразки світової музичної культури, які сприяють розширенню світогляду, формуванню естетичних смаків, умінь і навичок емоційно-образного мислення, вміння емоційно та свідомо сприймати музичну тканину. У 7- 8-их класах добір музичного матеріалу для сприймання здійснюється спираючись на вікові особливості учнів, їх психологію, потреби, здібності і нахили.

Крім того, у 5 і 6 класах пропонується на кожному уроці відводити час на розучування ігор. У 5 класі учні знайомляться з українськими народними іграми, в 6-му – з іграми дітей світу. Завдяки участі в іграх, танцях учні мають чудову можливість доторкнутися до джерел українського народного мистецтва, а також традицій народів світу. Етнографічний матеріал, що є зразком норм поведінки, культури українського народу, сприяє розвитку національної свідомості, патріотичних почуттів. Різноманітні ігри, що залучають дітей до фольклору, — це доступна й цікава форма навчання і виховання.

2-3 рази на рік рекомендується проводити тести для визначення рівня фізичної підготовки учнів. Пропоновані тести взяті з посібника Цимбал Н. М. «Практикум з валеології. Методи зміцнення фізичного здоров'я».

Курс «Евритмія» викладається за рахунок варіативної складової типових навчальних планів.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТЬ

Курс евритмії розрахований на 4 роки (5 – 8 класи – по 1 годині на тиждень).

Заняття проводить учитель, який має спеціальну освіту, або вчитель обізнаний з методикою виконання танцю чи ритмічної гімнастики.

Заняття мають відбуватися у добре освітленій, провітреній хореографічній чи спортивній залі з дерев'яною підлогою.

Діти на заняття повинні приходити у відповідному одязі.

Урок евритмії проводиться з використанням аудіальних та аудіовізуальних технічних засобів.

Для уроків евритмії рекомендуємо використовувати килимки для партерної гімнастики.

Схематично стандартний урок евритмії (45 хвилин) охоплює розминку, комплекс вправ на підлозі, комплекс ритмічних вправ, вивчення танцювальних рухів, сприймання музики (пасивна пауза).

З метою виховання інтересу до предмету частину уроків у кожному класі пропонуємо проводити в нетрадиційній формі.

Для 5-го класу пропонуються: урок – танцювальний марафон; урок – концерт; урок – творча гра; урок – фестиваль.

Для 6-го класу пропонуються: урок – КВК; урок – змагання.

Для 7-го класу пропонуються: урок – танцювальний марафон; урок – екскурс; урок – змагання танцювальних пар; урок – уявна подорож на фестиваль у Бразилію; урок – чемпіонат із сучасних бальних танців; відео – урок.

Для 8-го класу пропонуються: урок – конференція; урок – концерт; урок – конкурс рекламних роликів.

5 клас

Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня підготовки учня
I. Організаційна робота Знайомство з дітьми. Ознайомлення з планом роботи. Зміст роботи, мета, завдання уроків. Правила поведінки та інструктаж із техніки безпеки на уроці евритмії. Визначення місця кожної дитини на середині класу. Вивчення вправ для розігріву тіла та танцювальних рухів. Бесіда «Роль постави у житті людини». Вхідне тестування. II. Ритмічна гімнастика: <i>Навчально-тренувальна робота.</i> Розучування комплексу вправ для розвитку гнучкості шиї. Розучування комплексу вправ для покращання еластичності плечового поясу. Вправи для рук. Розтяжка. Біг. Стрибки. Вправи на розслаблення. Вправи на виправлення постави. Коригуючі вправи партерної гімнастики. Міні-комплекс вправ у парі. Вправи в положенні сидячи і лежачи на підлозі. <i>Вправи з предметами.</i> Вправи з гімнастичною палицею. Вправи з рушником. Вправи із скакалкою. III. Основи танцювальної азбуки: Постановка тулуба, рук, ніг. Позиції ніг. Позиції і положення рук. Галоп. Підскоки. Змінний крок. Па польки. Танцювальна імпровізація під певний музичний супровід. IV. Танцювальні етюди: «Летка-єнка» «Вару-вару» «Веселі гуцулята» «Дозвольте запросити» «Па де грас» «Полька» «Ріліо»	Учень (учениця) з н а є: • Танцювальний рух, гімнастична вправа виконується під музичний супровід; • Виразальні засоби музики впливають на ритмічну структуру виконання танцювального руху. • Основні танцювальні позиції; • Правила вивчених ігор. в м і є: • Орієнтуватися на площині, вміло поєднувати свої рухи з музичним звучанням; • Виконувати вправи ритмічної гімнастики та танцювальні рухи і етюди. • Визначати темп і характер музики, що супроводжує танцювальні рухи • Орієнтуватися на площині, координувати свої рухи з музичним супроводом. • Починати рух з початком звучання музики, виконувати танцювальні вправи, поклони. має навички:

«Усмішка» «Чунга-чанга» V. Сприймання музики: П. І. Чайковський «Пори року», «Вальс снігу», «Марш»(із балету «Лускунчик») Фридерік Шопен «Полонез», «Ноктюрн» Франц Шуберт «Експромт», «Серенада», «Музичний момент» М. Огинський «Полонез» Ш. Гуно «Вальс» Л. Боккаріні «Менует» Йоган Штраус «Полька-піццикато», «Весняні голоси» С. Рахманінов «Італійська полька» Г. Ф. Гендель «Аллегро» С. Прокоф'єв «Казочка» Ф. Монті «Чардаш» Е. Гріг «Пісня Сольвейг», «Ранок» Ж. Бізе «Хабанера». Л. Бетховен «До Елізи», «Сурок» Л. Деліб «Піццикато». К. Дебюсі «Арабеска». А. Рубінштейн «Мелодія». І. Дунаєвський «Колискова». VI. Українські народні ігри: Кривенька качечка. Гілочка. Чаклун. Кружок (Царівна). Земля, вода, повітря. Вогонь. Найдовший крок. Біжи як Бузько. Протилежні рухи. Річка. Тінь. Люди праці. Місяці. Рибки. Дзвін. Дощик. Перстенець. Горобці та горлиці Ластівка	• Виконання вправ ритмічної гімнастики і танцювальних етюдів; • Узгодження танцювальних рухів з музичним супроводом.
--	---

6 клас

I. Організаційна робота Ознайомлення з планом роботи. Зміст роботи, мета, завдання уроків. Правила поведінки та інструктаж із техніки безпеки на уроці евритмії. Бесіда «Контроль і самоконтроль в процесі занять евритмією». Повторення раніше вивчених вправ. II. Ритмічна гімнастика: Розучування комплексу вправ. Розминка. Вправи для голови. Вправи для плечового поясу. Відкритий та бічний крок. Комбінація з вивчених кроків.	Учень (учениця) з н а с: • Танцювальний рух, гімнастична вправа виконується в залежності від темпу і ритму музики; • Основні танцювальні позиції; • Види танців та їх коротку характеристику; • Що характер і темп музики передаються через танцювальний рух. • Що музичні розміри визначають танцювальні жанри.
---	--

Вправи для ніг. Попередня розтяжка (в положенні стоячи). Крок з підскоком. Варіанти виконання кроку. Найпростіші випадки назад. Боковий приставний крок. Варіанти виконання кроку з руками. Вправи для зміцнення м'язів ніг.

Елементи партерної гімнастики.

Вправи для м'язів живота. Вправи для м'язів плечового поясу. Розтяжка в парі. Вправи на розслаблення

Корекційні вправи.

III. Основи танцювальної азбуки:

Теоретичні відомості

Види танцю. Теоретичні відомості.

Класичні танці. Теоретичні відомості.

Народні танці. Теоретичні відомості.

Бальні танці. Теоретичні відомості.

Танці та танцювальні етюди

Українські народні танці «Гопак», «Козачок»

Закарпатські народні танці «Увиванець»,

«Сколумийка», «Раковецький кручений» Ро-

сійські народні танці «Калинка», «Кадриль»

Беларуські народні танці «Бульба», «Крижачок», «Полька-Янка»

Латвійська полька «Аджіньш»

Польський танець «Мазурка»

Угорський танець «Чардаш»

Італійський старовинний танець «Вальс стояри»

IV. Сприймання музики:

Український народний танець «Плескач».

«Український ліричний танець». Російська народна музика «Осташковська кадриль». Ф.

Шопен «Мазурка» Й. Брамс «Угорський танець»

Перегляд відеозаписів

«Гопак». «Російський танець» у виконанні ансамблю Ігоря Моїсеєва.

«Свято в Карпатах» у виконанні танцювальної групи Закарпатського народного хору. Фрагменти балету «Лускунчик» П. І. Чайковського (Російський танець Китайський танець, Іспанський танець, Арабський танець)

V. Ігри дітей світу:

Німеччина: «Пожежна команда»

• Що зміст музичних творів можна передавати через танцювальні рухи.

• Правила вивчених ігор.

в м і є:

• Орієнтуватися на площині, координувати свої рухи з музичним супроводом;

• Виконувати вправи ритмічної гімнастики та танцювальні рухи і етюди.

• Співставляти музичний супровід і танцювальні рухи.

• За танцювальними особливостями, музичним супроводом, костюмами відрізняти танці народів світу;

• Передавати в рухах зміст і образи музичних творів;

• Виразно, правильно і ритмічно

виконувати під музичний супровід танцювальні вправи,

етюди, композиції;

• Виконувати елементи рухів народних танців.

має навички:

• Виконання танцювальних і ритмічних вправ;

• При виконанні рухів та зупинок зберігати правильне положення тіла;

• Самостійно використовувати запас танцювальних рухів у різноманітних ритмічних вправах, іграх та вільних танцях.

Танзанія: «Африканські салки» Аргентина: «Потяги» Судан: «Буйволи в загоні» Бразилія: «Хвора кішка» Узбекистан: «Канатохідці» Беларусія: «Потяг» Угорщина: «Один в колі» Йемен: «Гра в молотилку» Бірма: «Кулька в долонці» Австрія: «Знайди хустинку!» Афганістан: «Лев і коза» Канада: «Тягни за голову!» Конго: «Ну-мо повтори!» Латвія: «Балтені» Швейцарія: «Доброго ранку, мисливцю!» Азербайджан: «Витягни хустинку!» Україна: «Кривенька качечка» Арменія: «Статуя» Аляска: «Лови мішок!»	
--	--

7 клас

I. Організаційна робота: Ознайомлення з планом роботи. Зміст роботи, мета, завдання уроків. Правила поведінки та інструктаж із техніки безпеки на уроці евриту. Повторення вправ вивчених у минулому навчальному році. II. Ритмічна гімнастика: <i>Комплекс вправ ритмічної гімнастики</i> Загально розвиваючі вправи. Види бігу. Стрибки. Широкі випади вправо – вліво. Удари ногою типу «карате». Махи ногами на 90°. Тренування ніг. Присідання з ускладненнями. Вправи на розслаблення. Вправи партерної гімнастики. Розтяжка біля станка (обличчям до станка, а в II-му семестрі боком). Вправи з гантелями. III. Основи танцювальної азбуки <i>Теоретичні відомості</i> Спортивні бальні танці <i>Танці та танцювальні етюди:</i>	Учень (учениця) з н а є: • Назви опанованих вправ ритмічної гімнастики, мету і завдання кожного з них; • Види та назви спортивних бальних танців. в м і є: • Правильно виконувати основні рухи, свідомо дотримуватися правил їх виконання; • Поєднувати рухи ніг з найпростішими рухами рук; • Вміти виконати фігурний вальс і полонез у парі. • Виконувати вивчені рухи спортивних бальних танців по одному і в парі. має навички:
---	---

«Полонез» «Фігурний вальс» <u>Сучасні бальні танці:</u> «Стандарт» : <i>віденський вальс, повільний вальс, танго, фокстрот, квікстеп.</i> Латиноамериканські танці: <i>ча-ча-ча, румба, самба, джайв, пасадобль (факультативно)</i> IV. Сприймання музики: П. І. Чайковський Полонез із опери «Черевички», А. Рубінштейн Вальс-каприс, Й. Штраус Вальс «Казки Віденського лісу», Є. Дога Вальс із кінофільму «Мій лагідний і ніжний звір», Я. Табачник «Парафраз на тему самби». Ді Дю Ля композиція «Румба» Сприймання музики із серії «Релакс» («Море», «Ліс») <i>Перегляд відеозаписів</i> Спортивні бальні танці. Фрагменти передач «Танці з зірками»	• Легко, пластично рухатись, погоджуючи рухи з формою музичного твору, чітко та своєчасно переходити від одного руху до другого, відчуючи закінчення, поділ музичної фрази; • Передавати у рухах характер музики;
---	--

8 клас

I. Організаційна робота: Ознайомлення з планом роботи. Зміст роботи, мета, завдання уроків. Правила поведінки та інструктаж із техніки безпеки на уроці евритмії. Бесіда: «Без гнучкості немає здоров'я». Тести на гнучкість. II. Ритмічна гімнастика: <i>Аеробна гімнастика.</i> Розминка. Розтяжка. Аеробіка в стилі «фанк». Аеробіка в стилі «поп». Аеробіка в стилі «диско». Дихальна гімнастика. Методика дихальної гімнастики Стрельникової. Система боді-флекс. Стретчінг-гімнастика. Комплекс вправ. Шейпінг-програми (факультативно). Гімнастична методика індійської хатха-йоги. III. Основи танцювальної азбуки <i>Теоретичні відомості</i>	Учень (учениця) знає: • Обсяг матеріалу, опанованого за 4 роки; • Про роль хореографії у житті людини, в особистому житті учня; • Характерні особливості танців різного походження; • Назви всіх танцювальних вправ, рухів, танців, що вивчалися; • Види сучасних клубних танців та їх назви. • Складові композиції танцю. • Правила сценічної і танцювальної культури. в м і є: • Орієнтуватися на площині, координувати свої рухи з музичним супроводом; • Виконувати вправи з аеробної гім-
--	---

Сторінки з історії танцю. Види сучасних клубних танців. Композиція танцю. Настрій у танці. Танцювальні образи. Танцювальні костюми. Сценічна і танцювальна культура. <i>Танці та танцювальні етюди</i> <u>Сучасні клубні танці</u> Повільний вальс. Рок-н-ролл. Сальса Хастл. Хіп-хоп. Танці в стилі «Латина» Джаз. Танцювальні імпровізації на основі вивчених рухів. V. Сприймання музики: Вальс Під небом Парижа, Вальс-бостон Е. Преслі Рок-н-ролл, К. Кокер Рок-н-ролл, Д. Лест Самотній пастух, Я. Табачник Ретро стиль, Р. Паулс Довга Дорога в Дюнах, Ф. Паперті Історія Любові, М. Спайс опера, А. Сімон Хафанана, К. Сантана Я люблю тебе ..., В. Мей Джаз, Шторм, Ретро, Е. Морріконе Хто потім? Ді ДЮ Ля Водоспад, Дж. Ленон Реальна любов <i>Примітка.</i> Частину матеріалу для сприймання музики на уроці учні добирають самостійно.	настилки. • Правильно виконувати дихальні вправи. • Виконувати основні вправи з стретчинг-гімнастики. • Практично використовувати набуті знання в різних видах художньо-естетичної діяльності. • Виразно, ритмічно, правильно і вільно виконувати нескладні танцювальні композиції та танці. має навички: • Самостійно використовувати запас танцювальних рухів у різноманітних ритмічних вправах та вільних танцях; • Володіння танцювальною манерою; • Узгоджувати рухи з характером музичного оформлення.
--	--

Рекомендована література

1. Балог К. Ф. Танці Закарпаття. Репертуарний збірник. – Ужгород, 1998. – 160 с.
2. Бирюк Е. В. Ритмическая гимнастика: Метод. рекомендации. – К. : Молодь, 1986. – 152 с.
3. Знайди себе/ Упоряд. Н. В. Борисова. – Х. : Ранок-НТ, 2007. – 144 с.
4. Ідом Г., Катрак Н. Вчимося танцювати. – К. : Махаон – Україна, 1992. – 32 с.
5. Інновації змісту і технологій здорового способу життя. – Тернопіль: Астон, 2002. – 136 с.
6. Колесникова С. В. Детская аэробика: Методика, базовые комплексы. – Ростов н/Д. : Феникс, 2005. – 157 с.
7. Кудашева В. А. Чудесная диета, Или как стать стройным: Книга для учащихся. -М. : Просвещение, 1991. – 64 с.
8. Куницын О. И. Балеты А. К. Глазунова: Путеводитель. – М. : Музыка, 1989. – 62 с.
9. Майя Плисецкая / Подг. текста А. А. Дайняк. – Мн. : Литература, 1998. – 224 с.
10. Намикоши Токуиро Ю. Шиаци – японская терапия надавливания пальцами /Пер. с англ. В. П. Лысенюка. – 4-е изд., стер. – К. : Вища школа, 1990. – 72 с.
11. Розповіді про композиторів. К. : Муз. Україна, 1994.
12. Ротерс Т. Т. Музыкально-ритмическое воспитание и художественная гимнастика. — М. : Просвещение, 1989. – 175 с.
13. Свята, традиції, ігри: Енцикл. Для дітей/ Авт. Тексту Р. Палацескі, Е. Праті. – К. : Махаон-Україна, 2005. – 64 с.
14. Сприймання музики в загальноосвітній школі. : Методичні рекомендації для студентів музично-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів, учителів музики / Н. М. Зелінська. – К. : ІСДО, 1996. – 72 с.
15. Смолевский В. М., Ивлев Б. К. Нетрадиционные виды гимнастики. – М. Просвещение, 1992. – 80 с.
16. Современный балльный танец. Пособие для студентов института культуры (Под ред. В. М. Стриганова и В. И. Уральской). М. : Просвещение, 1977.
17. Сосина. В. Ю., Фабиан З. М. Ритмическая гимнастика. : Альбом. К. ; Рад. гип., 1990. – 225 с.
18. Цимбал Н. М. Практикум з валеології. Методи зміцнення фізичного здоров'я. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – 168 с.

ЗМІСТ

«Хоровий спів» (навчальна програма факультативного курсу)	3
«Музичне мистецтво. 1-8 класи» (навчальна програма)	12
«Прекрасне довкола нас. 5-7 класи» (навчальна програма факультативного курсу з образотворчого мистецтва)	68
«Основи світової художньої культури. 10-11 класи» (навчальна програма курсу за вибором)	90
«Евритмія. 5-8 класи» (навчальна програма варіативної складової навчальних планів)	108

Для нотаток

Навчально-методичне видання

ПРОГРАМИ
факультативів та курсів за вибором
з художньо-естетичного напрямку

Редагування – авторське
Коректура – авторська
Комп'ютерна верстка – *Жуков С.*

Підписано до друку 26.06.2012.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Формат видання 60х84/16.
Тираж 300 прим.

Інформаційно-видавничий центр ЗІППО
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції:
серія ДК № 1528 від 16.10.2003 р.
88000 м. Ужгород, вул. Волошина, 35.